

STUDII ȘI CERCETĂRI DE ANTROPOLOGIE

2

TOMUL 9

1972

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

P17458

COMITETUL DE REDACȚIE

Redactor responsabil: prof. univ. dr. doc. OLGA NECRASOV,
membru corespondent al Academiei Republicii Socialiste
România

Redactor responsabil adjunct: dr. V. V. CARAMELEA

Membri { acad. ȘT.-M. MILCU
dr. SUZANA GRINȚESCU-POP
D. NICOLĂESCU-PLOPȘOR
dr. MARIA CRISTESCU

Secretar de redacție: ELENA RADU

În țară, abonamentele se primesc la oficiile poștale, agențiile poștale, factorii poștali și difuzorii de presă din întreprinderi și instituții.

Comenzile de abonamente din străinătate se primesc la întreprinderea ROMPRESFILATELIA, Căsuța poștală 2001, telex 011631, București, România, sau la reprezentanții săi din străinătate.

La revue „Studii și cercetări de antropologie” paraît 2 fois par an.

Toute commande de l'étranger sera adressée à ROMPRES-FILATELIA, Boîte postale 2001, telex 011631, Bucarest, Roumanie, ou à ses représentants à l'étranger.

En Roumanie, vous pourrez vous abonner par les bureaux de poste ou chez votre facteur.

APARE DE 2 ORI PE AN

ADRESA REDACȚIEI:
BULEVARDUL DR. PETRU GROZA NR. 3
BUCUREȘTI 15. C.P. 2311

STUDII ȘI CERCETĂRI DE ANTROPOLOGIE

Tomul 9, nr. 2

1972

SUMAR

Antropologie istorică

	<u>Pag.</u>
DARDU NICOLĂESCU-PLOPȘOR și WANDA WOLSKI, Necropole de secol IV c.n. din Muntenia. Elemente de analiză demografică comparată	109
IOANA POPOVICI, Notă asupra scheletelor descoperite la Bucov (sec. XVI—XVII). .	119
GEORGE TROHANI, LAURENȚIA GEORGESCU și M. ST. UDRESCU, O descoperire funerară în așezarea geto-dacă de la Chirnovi	123

Antropologie contemporană și aplicată

P. RĂMNEANȚU, Constituția umană somato-funcțională a populației adulte din sate de pe valea Arieșului din județul Turda. Prezentarea citorva caractere morfo-fiziometrice constituționale pe sex (Nota 1)	129
---	-----

Studiul antropologic al populației din satul Măgura—culoarul Bran

TH. ENĂCHESCU, SUZANA GRINȚESCU-POP, Fizionomia constituțională a populației masculine din satul Măgura—culoarul Bran	139
ELENA D. RADU, Fizionomia constituțională a seriei de femei din comunitatea Măgura—culoarul Bran	145
ELENA D. RADU și OANA ROȘTEANU, Caractere conformativ ale regiunii orbitale la populația comunității Măgura—culoarul Bran. Studiu comparativ al unor comunități de altitudine	151
HORST SCHMIDT, Morfologia mîinii în satul Măgura—Bran	159
CORNELIU VULPE, Observații asupra reliefului cutanat digito-palmar și plantar la populația din Măgura	167

Studiul antropologic al populației din satul Săliște de Sus (jud. Maramureș)

MARIA CRISTESCU, D. BOTEZATU și OLIMPIA TUDOSE, Variabilitatea caracterelor cefalo-faciale și tipul antropologic al populației din satul Săliște de Sus . .	177
MARIA-ELENA GRAMATOPOL ROȘCA, ANA ȚARCĂ și GH. ȘTEFĂNESCU, Caracterizarea conformației corporale la populația din Săliște de Sus	187

	<u>Pag.</u>
CORNELIU NEAMȚU și ANA-CEZARINA TEODORESCU-BĂLTEANU, Repartiția grupelor sanguine din sistemele OAB și MN și a factorilor lor ereditari în județul Maramureș. Studiul frecvenței grupelor sanguine din sistemele OAB și MN în satul Săliște	201
MARIA VLĂDESCU, Tipul constituțional al populației de mineri și de agricultori din stația-pilot Berevoești - Argeș	207
SIMONA BERONIADE și TATIANA DRĂGHICESCU, Asociere între colesterol și grupele sanguine ABO	219

Antropologie socială și culturală

VASILE V. CAMELEA, COPOSESCU SILVIU, GHEORGHÎĂ GEANĂ, IULIA TRANCU, L. TOMESCU, SANDA HOINIC, VIORICA APOSTOLESCU și BERCHINĂ DOINA, A treia etapă în istoria dezvoltării antropologiei sociale și psihoculturale românești. Colaborarea cu filozofia în învățământul universitar și în cercetările din stațiile-pilot Berevoești și Cîmpulung	231
VASILE V. CAMELEA și GHEORGHÎĂ GEANĂ, Mobilitate socială și comportament lingvistic. Probleme de sociolingvistică și de antropolingvistică în cadrul cercetărilor interdisciplinare din stațiile-pilot Berevoești și Cîmpulung . .	237
LUCIA MĂRCUȘ și V. SĂHLEANU, Elemente de antroponimie dinamic-comparativă în satele Peștera și Măgura (zona Bran)	243

NECROPOLE DE SECOL IV e.n. DIN MUNTENIA. ELEMENTE DE ANALIZĂ DEMOGRAFICĂ COMPARATĂ

DE

DARDU NICOLĂESCU-PI OPȘOR și WANDA WOLSKI

572 : 312

În cadrul unor lucrări privind cercetarea complexă a populațiilor vechi și unele particularități ale evoluției populării microregionale¹, ne-am referit și am implicat factorul demografic în interpretarea sau explicarea unor procese istorice.

Fără a mai insista asupra importanței analizei demografice ca izvor în cercetarea antropologică, arheologică și etnologică², ne vom limita la semnalarea citorva aspecte, rezultate din studiul comparat a trei necropole birituale din Muntenia, aparținând culturii Sîntana de Mureș-Cerneahov. Inegale ca mărime, seriile însumează 394 de morminte, din care au fost analizate 236, cu un număr de 244 de indivizi. Prin interpolarea unor morminte de înhumăție, atribuite de arheolog, pe baza lungimii scheletului și a unor observații făcute pe craniu sau dentiție, unor copii, adulți sau maturi³, am înrunit 343 de subiecți pentru caracterizarea demografică a populațiilor ce au viețuit în arealul menționat, la sfîrșitul secolului al III-lea și în secolul al IV-lea e.n.

Din necropola de la Tîrșor au fost cercetate 153 de morminte, 75 fiind de incinerăție și 78 de înhumăție. Mormintele de incinerăție sînt socotite că au aparținut geto-dacilor și taifalilor, în timp ce cele de înhu-

¹ W. Wolski și D. Nicolăescu-Plopșor, *Considerații generale asupra studiului complex al populațiilor vechi*, în *Revista Muzeelor*, 1968, nr. 4; D. Nicolăescu-Plopșor și W. Wolski, *Some remarks concerning the problems of the microregional settlements in Romanian Plain*, în *Annuaire Roumain d'Anthropologie*, 1970, 7.

² A se vedea A.C. Swedlund și G.J. Armelagos, *Une recherche en paléodémographie : la Nubie Soudanaise*, în *Annales. Économie, Sociétés, Civilisations*, 1969, 6, 24e Année; J. Nemeskéri și L. Harsányi, *A hamvasztott csontváztelek vizsgálatának kérdései*, în *Anthropologiai Közlemények*, 1968, 3-4; L. Angel, *The basis of paleodemography*, în *American Journal of Physical Anthropology*, 1969, 3.

³ Gh. Diaconu, *Tîrșor. Necropola din secolele III-IV e.n.*, București, 1965.

mație sarmaților și goto-sarmaților⁴. Întrucît reprezentanții diferitelor categorii etnice s-au înmormîntat în cadrul aceleiași necropole, fiind creatorii și purtătorii unei culturi unitare, în acest prim articol vom aborda numai anumite probleme generale, valabile pentru întreaga populație din Muntenia în perioada cuprinsă între a doua jumătate a secolului al III-lea și secolul al IV-lea e.n. La cazurile analizate de la Tîrgșor am adăugat 33 de morminte studiate, din totalul de 39 descoperite, din necropola de la Olteni și 50 din necropola de la Spanțov, dintr-un total de 69 de morminte săpate, făcînd parte de asemenea din arealul culturii Sintana de Mureș-Cerneahov și datate în secolul al IV-lea. Urmărind modul în care se reflectă indicii tabelelor de mortalitate în fiecare din cele trei serii menționate, am căutat să desprindem în ce măsură eșantionul realizat astfel poate fi considerat drept un lot martor, corespunzînd unei realități istorice și constituind un factor de caracterizare demografică primară a populației Munteniei în secolul al IV-lea, indiferent de faptul că este vorba de autohtoni sau de noi veniți, așezați sau aflați numai în trecere pe teritoriul amintit.

Din tabelele de mortalitate reiese că procentul de copii variază foarte mult de la o serie la alta și chiar în cadrul aceleiași serii dacă se iau în considerație numai mormintele de incinerare sau cele de înhumare: 29,4% la incinerării de la Tîrgșor, 26,5% la înhumați și 31,3% prin interpolare, 22,0% la Spanțov (fig. 1) și 18,2% la Olteni. Aceste oscilații imprimă diferențe în calcularea speranței de viață la naștere (fig. 5): 27,8 ani, 34,5 și 32,3 ani la Tîrgșor, 34,6 la Spanțov și 39,2 la Olteni. Media, pe cazurile analizate din cele trei serii întrunite, ne arată o speranță de viață la grupa infans I de 32,2 ani. Indicele obținut este, de bună seamă, mai ridicat decît cel real, la aceasta contribuind în primul rînd situația hotărît aberantă a eșantionului de la Olteni, cu 0,3% infans I, ca și numărul în general prea mic de copii din restul seriilor. Conform tabelelor de mortalitate U.N.E.S.C.O., o speranță de viață la naștere de 30—35 de ani corespunde unei rate de mortalitate infantilă de 40,0%, ceea ce pare verosimil dacă se iau în considerație, după cum arată Gy. Acsádi și J. Nemeskéri, datele demografice referitoare la epoca romană și Anglia feudală⁵. În concluzie, grupele de vîrstă 0—14 ani sînt insuficient reprezentate în toate cele trei necropole Sintana de Mureș-Cerneahov, ducînd la o creștere artificială a speranței de viață la naștere, probabil ceva mai scăzută în epoca respectivă decît valoarea obținută de noi. Aceeasi anomalie este constatată în cimitirul de secol IV—V de la Keszthely-Dobogó, din Ungaria, unde speranța de viață la naștere atinge 35,3 ani, ca urmare a procentului mic de copii⁶.

Scoborîrea curbei de mortalitate la grupa 7—14 ani, socotită drept „un curent sau o lege generală” în repartiția deceselor pe grupe de vîrstă la seriile vechi, se întîlnește și la populațiile de secol IV e.n. din Muntenia (fig. 6). Virful curbei de mortalitate se plasează la grupa adultus, procentul menținîndu-se ridicat la categoria matur I, pentru ca apoi să coboare simțitor între 40 și 50 de ani, descrescînd treptat

⁴ Gh. Diaconu, *op. cit.*

⁵ Cităm aceste date după Gy. Acsádi și J. Nemeskéri, *History of human life span and mortality*, Budapesta, 1970, p. 244.

⁶ *Ibidem*, p. 228.

și progresiv pînă la vîrsta de 70 de ani. Aceasta se corelează cu scăderea numărului de supraviețuitori (fig. 2), creșterea probabilității de deces (fig. 3) și scăderea probabilității de supraviețuire (fig. 4) odată cu atingerea vîrstei adulte. O astfel de repartitie a deceselor, cu procentul maxim de mortalitate la grupele infans I și adultus, este considerat drept un model arhaic de mortalitate⁷, înregistrat la seriile preistorice. El se apropie totuși de modelele de mortalitate găsite la unele populații feudale,

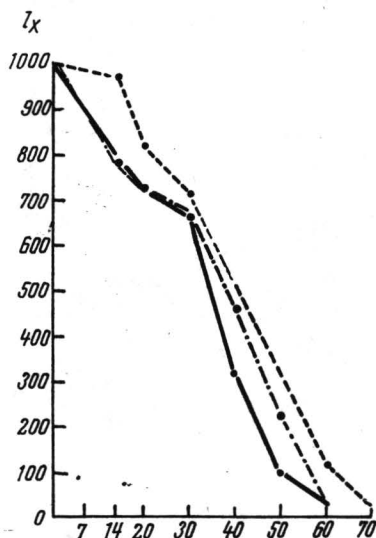
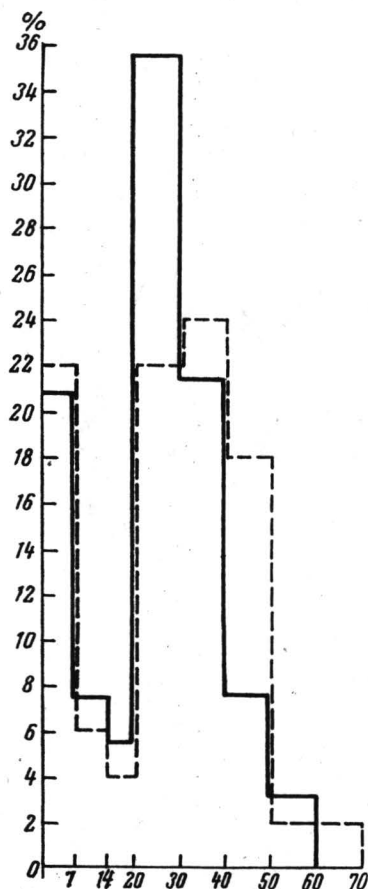

Fig. 2. — Numărul de supraviețuitori pe grupe de vîrstă în necropolele de la Tirgșor (—), Olteni (---) și Spanțov (-.-.-)

Fig. 1. — Distribuția valorilor d'x în necropolele de la Tirgșor (—) și Olteni (---).

din secolele X—XII⁸. Asemenea abateri pot fi generate de o serie de factori, pe care nu-i vom analiza în lucrarea de față. Făcînd însă comparația cu distribuția deceselor în unele serii neolitice și din epoca bronzului tot din Muntenia⁹, rezultă o însemnată scădere a mortalității la grupa

⁷ A. Wiercińska, *O zmienności długości trwania życia ludzkiego na terenie Warszawy i okolic*, în *Wiadomości Archeologiczne*, 1968, 3—4, 33, p. 411.

⁸ Gy. Acsádi și J. Nemeskéri, *op. cit.*

⁹ V. Caramelia, D. Nicolăescu-Plopșor și C. Maximilian, *Contribuții paleodemografice la studiul unor comunități tribale din neoliticul și bronzul României*, în „Probleme de antropologie”, 1962, 7.

de vîrstă adultă față de epoca bronzului și o reducere impresionantă a deceselor în raport cu neoliticul. Se manifestă, de asemenea, o creștere a deceselor printre maturi mai mult decît dublu față de neolitic și aproape o dată și jumătate mai mult decît în bronz. Numărul de decese din grupa

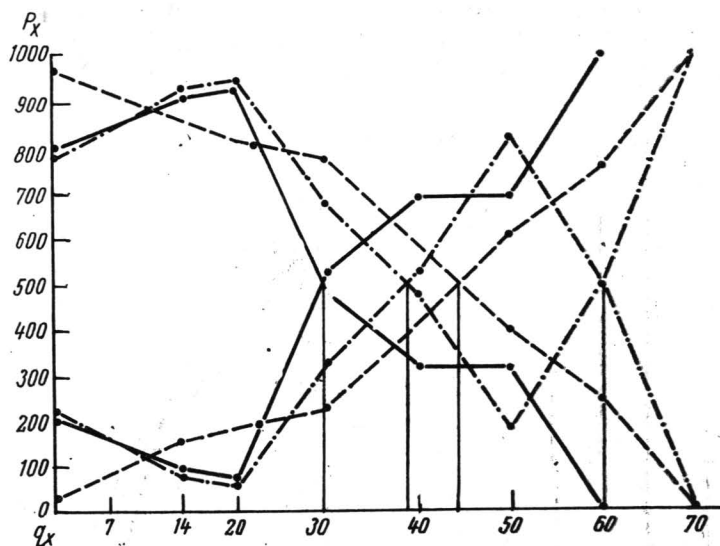

Fig. 3. — Probabilitatea de deces și probabilitatea de supraviețuire la diferite grupe de vîrstă din cele trei necropole studiate.

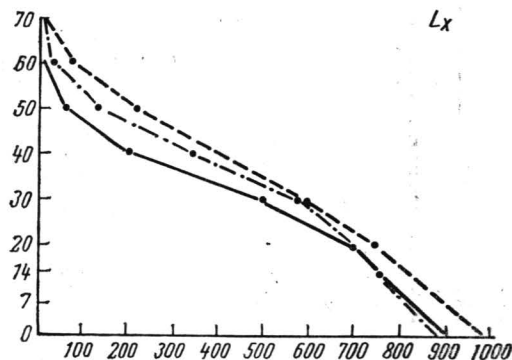

Fig. 4. — Structura pe grupe de vîrstă a populației staționare din cele trei necropole (L_x).

senil este de circa trei ori mai mare decît în epoca bronzului. Se schițează deci, comparativ cu epocile anterioare, deplasarea curbei de mortalitate spre grupele de vîrstă mari, ca urmare a creșterii duratei medii de viață.

Pe de altă parte, unele deosebiri din tabelele de mortalitate, avînd în vedere problemele extrem de complexe etnice, social-economice, cultu-

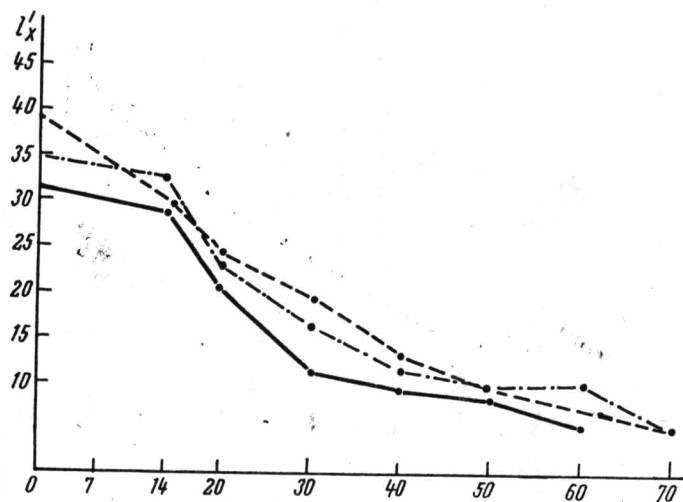

Fig. 5. — Speranța de viață comparativ pe cele trei necropole.

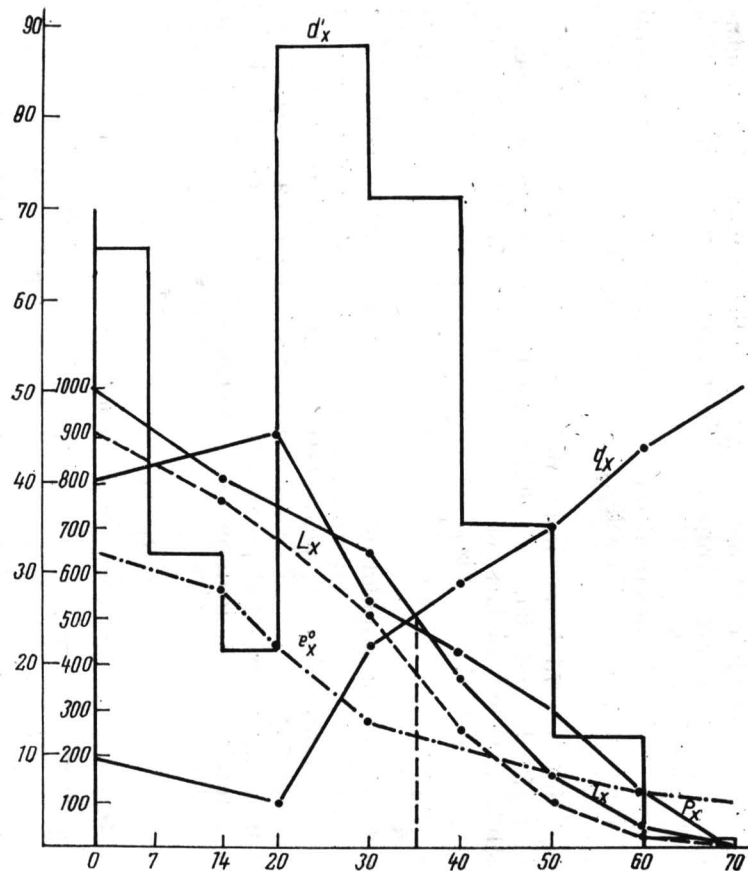

Fig. 6. — Tabel de viață pentru populațiile de secol IV e.n. din Muntenia, pe baza celor trei necropole analizate.

rale și politice ale secolului IV e.n., impun o analiză demografică structurală internă pentru fiecare necropolă în parte, topografică și interetnică, pe grupe de vîrstă și sexe.

Ne vom opri în încheiere asupra unor considerații de ordin general privind volumul populației din cele trei necropole de la Tîrșor, Spanțov și Olteni.

Dacă din cele 75 de morminte de incinerare analizate de la Tîrșor au rezultat 78 de indivizi, la totalul de 109 morminte descoperite este posibil, prin extrapolare, să fi existat un număr de 113 indivizi. Considerind o speranță de viață de 27,84 ani la grupa de vîrstă 0—7 ani și aplicînd formula $P = k + \frac{D \cdot e^0_x}{t}$, obținem un volum inițial de

41 de indivizi pentru populațiile ce practicau incinerarea. Dacă din 78 de morminte de înhumare analizate au rezultat 83 de indivizi, atunci la 177 de morminte săpate se poate estima, prin extrapolare, un număr de 182 de indivizi. La 182 de decese și o speranță de viață de 32,37 ani la 0—7 ani, volumul inițial al populației se ridică la 69 de indivizi. Referindu-ne la totalul de 295 de decese, cu o speranță de viață de 30 de ani,

Tabelul nr. 1

TÎRȘOR — morminte de incinerare

x	d'_x	d_x	l_x	q_x	P_x	L_x	T_x	e ⁰ _x
0—7	20	256	1000	256,0	744	872	2784	27,84
7—14	3	38	744	51,1	949	725	1912	24,2
14—20	8	103	706	145,9	854	654,5	1187	16,8
20—30	29	372	603	616,9	383	417	532,5	8,88
30—40	18	231	231	1000,0	0	115,5	115,5	5,0
	78	1 000						

Morminte de înhumare examinate

x	d'_x	d_x	l_x	q_x	P_x	L_x	T_x	e ⁰ _x
0—7	13	157	1 000	157	843	921,5	3 452	34,52
7—14	9	108	843	128,1	872,1	789	2 530,5	30,01
14—20	1	12	735	16,3	983,7	729	1 741,5	23,6
20—30	27	325	723	446,9	553,5	560,5	1 012,5	14,0
30—40	17	205	398	515,1	484,1	295,5	452,0	11,3
40—50	11	133	193	689,1	310,3	126,5	156,5	8,1
50—60	5	60	60	1 000,0	0	30	30	5,0
	83	1 000						

Total morminte de înmormântare, cu interpolare

0—7	34	187	1 000	187	813	906,5	3 237	32,37
7—14	23	126	813	154,9	845	750	2 330,5	28,6
14—20	8	44	687	64,0	936	665	1 580,5	23,0
20—30	51	280	643	435,5	564,5	503	915,5	14,2
30—40	34	187	363	515,1	484,9	269,5	412,5	11,3
40—50	22	121	176	687,5	312,5	115,5	143,0	8,1
50—60	10	55	55	1 000,0	0	27,5	27,5	5,0
	182	1 000						

Morminte de incinerare și înmormântare analizate

0—7	33	204,9	1 000,0	204,9	795,1	897,5	3 128,1	31,28
7—14	12	74,5	795,1	93,7	906,3	757,9	2 230,5	28,53
14—20	9	55,9	720,6	77,6	922,4	692,7	1 472,6	20,44
20—30	56	347,8	664,7	523,2	476,7	490,8	779,9	11,73
30—40	35	217,4	316,9	686,0	314,0	208,2	289,1	9,12
40—50	11	68,4	99,5	687,4	312,6	65,3	80,9	8,13
50—60	5	31,1	31,1	1 000,0	0	15,6	15,6	5,01
	161	1 000,0						

Total morminte de incinerare și înmormântare, cu interpolare

0—7	54	207,7	1 000,0	207,7	792,3	896,2	3 050,2	30,50
7—14	26	100,0	792,3	126,2	873,8	742,3	2 154,0	27,18
14—20	16	61,5	692,3	88,8	911,2	661,6	1 411,7	20,39
20—30	80	307,7	630,8	487,9	510,6	476,9	750,1	11,89
30—40	52	200,0	323,1	619,0	380,9	173,1	273,2	8,45
40—50	22	84,6	123,1	687,2	312,7	80,8	100,1	8,13
50—60	10	38,5	38,5	1 000,0	0	19,3	19,3	5,01
	260	1 000,0						

populația care a folosit timp de un secol și ceva necropola de la Tîrșor se ridica la un volum inițial de 100 de indivizi.

Spre deosebire de Tîrșor, unde necropola a fost săpată aproape exhaustiv, la Spanțov s-a cercetat circa 60% din întinderea cimitirului, fiind dezvelite 52 de morminte de înmormântare și 10 de incinerare. Prin

extrapolare, putem reține pentru calcul, pe întreaga necropolă, un număr de 115 indivizi. La o speranță de viață de 34,60 ani între 0 și 7 ani și circa 115 decese într-un interval de aproximativ un secol, obținem un volum demografic inițial de 49 de indivizi.

Tabelul nr. 2

SPANȚOV – morminte de incinerare și înhumașle analizate

x	d' _x	d _x	l _x	q _x	P _x	L _x	T _x	e ⁰ _x
0– 7	11	220	1 000	220,0	780	890,0	3 460,0	34,60
7–14	3	60	780	76,9	923,1	750,0	2 570,0	32,95
14–20	2	40	720	55,5	944,4	700,0	1 820,0	25,28
20–30	11	220	680	323,5	674,5	570,0	1 120,0	16,02
30–40	12	240	460	521,7	478,6	340,0	550,0	11,95
40–50	9	180	220	818,1	181,8	130,0	210,0	9,54
50–60	1	20	40	500,0	500,0	30,0	40,0	10,0
60–70	1	20	20	1 000,0	0	10,0	10,0	5,00
	50	1 000						

Tabelul nr. 3

OLTENI – morminte de incinerare și înhumașle analizate

x	d' _x	d _x	l _x	q _x	P _x	L _x	T _x	e ⁰ _x
0– 7	1	30	1 000	30,0	970,0	985,0	3 920,0	39,20
7–14	5	152	970	156,7	843,3	894,0	2 935,0	30,26
14–20	5	152	818	185,8	814,2	742,0	2 041,0	24,95
20–30	5	152	666	228,8	771,8	590,0	1 299,0	19,50
30–40	7	212	514	412,4	587,5	408,0	709,0	13,79
40–50	6	182	302	602,6	397,4	211,0	301,0	9,64
50–60	3	90	120	750,0	250,0	75,0	90,0	7,50
60–70	1	30	30	1 000,0	0	15,0	15,0	5,00
	33	1 000						

Necropola de la Olteni a fost cercetată în proporție de circa 50%, fiind săpate 39 de morminte. Pentru calcul se poate considera un număr de 78 de morminte pentru întreaga necropolă. Volumul demografic inițial, calculat pentru o speranță de viață de 39,20 ani la grupa de vîrstă infans I și 78 de decese, se ridică la 40 de indivizi.

Tabelul nr. 4

Necropole de secol IV e.n. din Muntenia: Tirgşor, Spanţov şi Olteni, scrii într-unite

x	d'_x	d_x	l_x	q_x	P_x	L_x	T_x	e^o_x
0— 7	66	192,4	1 000,0	192,4	807,6	903,8	3 225,6	32,26
7— 14	34	99,1	807,6	122,7	877,2	758,1	2 321,8	28,75
14— 20	23	67,1	708,5	94,7	905,3	674,9	1 563,7	22,07
20— 30	96	279,9	641,4	434,8	536,6	501,4	888,8	13,86
30— 40	71	207,0	361,5	572,6	426,8	257,9	387,4	10,71
40— 50	37	107,9	154,3	699,3	302,0	100,4	129,5	8,39
50— 60	14	40,8	46,6	875,5	124,4	26,2	29,1	6,24
60— 70	2	5,8	5,8	1 000,0	0	2,9	2,9	5,00
	343	1 000,0						

NÉCROPOLES DU IVe SIÈCLE DE NOTRE ÈRE DE LA VALACHIE. ÉLÉMENTS D'ANALYSE DÉMOGRAPHIQUE COMPARATIVE

RÉSUMÉ

Une analyse démographique comparative des nécropoles birituelles de Tirgşor, Spanţov et Olteni, du IVe siècle de notre ère, appartenant à la culture Sintana de Mureş-Cerneahov, présentent une évolution à peu près concordante de la courbe des valeurs des principaux paramètres de la table de vie : d_x , l_x , q_x , P_x , L_x et e^o_x ; mais à des différences réelles des taux des décès, des survivants, de probabilité de vie et de mort et de l'espérance de vie, d'une nécropole à l'autre aussi bien qu'à l'intérieur d'une même nécropole. Une espérance de vie allant de 27,84 jusqu'à 39,20 ans, mais 32,26 ans pour le IVe siècle, à partir des 343 tombes des trois nécropoles vues ensemble, et d'autres indicateurs des tables de vie, viennent à soulever le problème de la nécessité d'une analyse démographique structurale interne pour chaque nécropole.

Centrul de cercetări antropologice Bucureşti

Primit în redacție la 22 iunie 1972

NOTĂ ASUPRA SCHELETELOR DESCOPERITE LA BUCOV (SEC. XVI—XVII)

DE

IOANA POPOVICI

572.7 :902.6

Cercetările întreprinse sub conducerea arheologului Maria Comșa, în așezarea medieval-timpurie (secolele IX—X) de la Bucov (Prahova), au dus și la descoperirea unui cimitir din feudalismul târziu. Săpăturile efectuate în vara anilor 1970—1971 au scos la suprafață scheletele a 31 de indivizi, înhumați într-un interval de peste o jumătate de secol (pe baza monedelor, cimitirul a fost datat în a doua jumătate a secolului al XVI-lea și primele decade ale secolului următor).

Situat pe valea Teleajenului, pe unul din drumurile care leagă Carpații de Dunăre, Bucovul a cunoscut în vremea aceea o perioadă de înflorire (asemănătoare oarecum cu cea atestată în așezare câteva secole mai înainte) (3), fiind în același timp locul în care s-a dat una din însemnatele bătălii ale lui Mihai Viteazul (1600).

Mica serie de schelete reprezintă un eșantion din populația locală, format din bărbați, femei și copii (tabelul nr. 1).

Tabelul nr. 1

Repartiție după sex și grupe de vîrstă

Ani Sex	0—6	7—14	20—39	40—59	60—x	Total
Bărbați	—	—	4	3	2	9
Femei	—	—	2	3	2	7
Nedeterminat	11	3	—	1	—	15

Urmărind tabelul, se constată o mare mortalitate în rîndul copiilor (45,16%), în care majoritatea o formează cei care mor înainte de a împlini 6 ani (35,6%). Este foarte posibil, dat fiind caracterul de sondaj al săpă-

turii, ca raportul copii/adulți să fie întâmplător. Există totuși o asemănare de situații cu cimitirul I de la Străulești (secolele XIV—XV) (6), săpat în întregime și unde procentul de copii (45,95 %) reflectă, în mare măsură, realitatea, deși nu se cunoaște exact proporția mortalității infantile. În același timp, la Bucov, longevitatea adulților este mai ridicată, numărul indivizilor de vîrstă înaintată și chiar al bătrînilor (12,9 %) depășind pe cel întîlnit în majoritatea seriilor medievale cercetate la noi.

Această situație pare să se reflecte și în „stigmatul degenerescenței”, o mare parte din spondilartrozele scheletelor adulte fiind constituite, probabil, la o vîrstă mai înaintată. Osteopatiile se observă la 12/17 subiecți pe întreaga coloană vertebrală (M 20 prezintă anchiloză ultimelor două vertebre cervicale), dar cu frecvență crescută în regiunea dorso-lombară.

De asemenea, alături de o puternică uzură dentară, se remarcă la 13/15 craniile resorbției alveolare consecutive pierderii parțiale a molarilor, premolarilor și chiar a incisivilor, cu atrofie senilă a mandibulei în 3 cazuri. Deși caria dentară este observată la toți indivizii adulți, cu singura excepție a unui foarte tînăr bărbat, majoritatea dinților cariati (46,3 %) este întîlnită doar la 3 subiecți, care prezintă și forme grave de procese inflamatorii cu perforarea maxilarului superior. Raportat la numărul de dinți păstrați, proporția celor cariati este de 16,07 %.

Deși exhumările s-au făcut cu destulă grijă, analiza antropologică a materialului osteologic a fost limitată nu atît de numărul redus al scheletelor, cît mai ales de faptul că reconstituirea feței nu s-a putut realiza decît parțial, așa încît încadrarea tipologică a fost dificilă dacă nu imposibilă.

Totuși datele metrice (tabel nr. 2) și analiza morfologică scot în evidență următoarele caracteristici: o mare variabilitate de dimensiuni și forme craniene în grupa masculină, limitele oscilînd între hiperdolico și hiperultrabrahicranie și o concentrare de forme în grupa moderat brahicană la femei. Aceeași variabilitate se observă și în conturul calotei: sfenoid — sferoid și pentagonoid la brahicanari și ovoid — elipsoid la craniile lungi, cu occipital rotunjit, uneori bombat, dar și cu planoccipitalie în ambele grupe.

Prin media indicelui cranian (80,1 bărbați și 82,9 femei) și prin frecvența crescută de brahicanari, Bucovul se deosebește de seriile contemporane, sau ceva mai timpurii, din sudul Carpaților (4), apropiindu-se astfel de eșantioanele mai tîrzii de la Bragadiru (secolele XVI—XIX) (4), Cernica (secolele XVII—XVIII) (2) și Strehaia (secolele XVII—XIX) (5). O particularitate a grupei masculine este și înălțimea mare a feței (4/5 dintre subiecți) corelată cu lungimea nasului. Numărul redus al craniilor cu masiv facial nu ne îngăduie să precizăm dacă această trăsătură neobișnuită reprezintă o însușire a întregii serii, sau este legată de caracterul întâmplător al descoperirii. Din același motiv, nu se poate face o încadrare tipologică mai precisă a subiecților. Este posibil ca formele brahicanane, armonioase, curvoccipitale, de lungime moderată și cu o mare lărgime a regiunii frontale și biparietale, cu fața lată, poate și înaltă, să aparțină tipurilor alpine, așa cum sînt descrise în regiunile montane ale Europei occidentale (1). În acest caz, putem presupune că cel puțin o parte din locuitorii din secolul al XVI-lea ai așezării ar fi fost oameni de la munte

Tabelul nr. 2

Bucov - dimensiuni și indici (Marlin)

Sex	Nr. mor- mint.	1	5	8	9	17	20	40	45	47	48	51	52	54	55	66	8/1	17/1	20/1	17/8	20/8	9/8	9/10	12/8	29/26	30/27	31/28	40/5	45/8	45/47	45/48	51/52	54/55	9/66	65/66	71a/70	Talie	I pil.	I plat.	I cneinic
B	2	167	98	150	107	138	120	— ?	140	—	—	43	34	—	—	111	89,8	82,6	72,3	92,0	80,0	71,3	—	80,7	88,0	87,1	86,7	—	93,3	—	—	79,1	—	96,4	88,8	49,2	160,1	108,6	90,0	72,2
B	3	181	97?	155	97?	139	115	—	—	—	—	40	32	—	—	120	85,6	76,8	63,3	89,7	74,2	62,6	78,4	69,0	86,4	88,2	—	—	—	—	80,0	—	81,7	96,0	44,4	167,5	108,6	90,6	68,6	
F	5	181	107	148	104	143	116	—	145	—	—	39	33	—	—	100	81,8	79,0	64,1	96,6	78,4	68,9	79,7	72,3	83,6	87,1	84,5	—	98,0	—	—	84,6	—	102,0	—	51,8	158,6	101,8	81,6	73,5
F	6	177	—	144	95	—	106	—	127?	111	63	40?	31	23	48	111	81,4	—	59,9	—	73,6	66,0	78,5	79,9	86,9	96,0	83,6	—	88,2	87,4	49,6	77,5	47,9	85,6	—	—	155,5	108,0	79,0	68,7
F	8	167	—	140?	100	—	108	—	133?	—	—	45	39	—	—	—	83,8	—	64,7	—	77,1	71,4	84,7	77,1	91,9	87,3	—	—	—	—	95,0	—	—	86,7	—	—	156,1	100,0	73,3	65,6
B	10	193	110	148	102	139	111	110	139	133	80	39	32	23	59	107	76,7	72,0	57,5	93,9	75,0	68,9	85,0	78,4	92,4	90,4	87,0	100,0	93,9	95,7	60,1	82,0	39,0	95,3	82,3	57,8	173,2	103,1	69,2	—
B	11	180?	—	150?	96	140	120	—	140?	—	—	—	34	—	—	102	83,3	77,8	66,7	93,3	80,0	64,0	79,3	78,0	88,0	87,5	85,6	—	93,3	—	—	95,0	79,7	49,1	163,5	107,4	87,9	78,4		
B	12a	185	93	143	94	134	116	—	135	—	63?	41	33	21	47	103?	77,3	72,4	62,7	93,7	81,1	65,7	76,4	80,1	85,4	99,2	74,4	—	94,4	—	46,7?	80,5	44,7	91,3	—	—	161,9	103,8	85,7	69,7
F	12b?	180?	—	130?	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	71,8	—	—	—	—	—	—	—	87,5	82,0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	153,2	101,8	82,1	70,0	
F	13	180	—	155	97	—	112	—	132?	110	64	40	29	24	51	100	86,1	—	67,8	—	78,7	62,6	75,2	74,8	88,6	87,9	87,0	— ?	85,2	83,3	48,5	72,5	43,6	97,0	84,0	48,1	155,0	100,0	88,1	62,9
F	18	174?	94?	142?	92	—	114	—	—	—	—	—	30	21	—	89	81,6	—	65,5	—	88,0	64,8	76,7	—	84,7	86,0	84,8	—	—	—	—	103,4	87,9	—	156,2	100,0	73,3	65,8		
F	20	182	100	155	102	132	115	103	135	126	73	40	35	29	55	107	85,2	72,5	63,2	85,2	74,2	65,8	85,0	71,0	85,6	85,7	82,9	103,0	87,1	93,3	54,1	87,5	52,7	96,2	85,6	46,9	165,5	96,5	78,1	76,5
B	21	—	—	142	100	—	107	—	142?	—	—	—	33	22	—	—	—	—	—	—	75,3	70,4	78,1	77,5	—	—	—	—	—	—	—	108,0	71,1	—	159,9	100,0	76,8	67,8		
B	24	177	95	147	98	125	107	85	138	124	78	40	40?	28	62	111	83,0	70,1	60,1	85,0	72,8	66,6	78,4	74,8	89,5	86,6	82,9	84,2	93,9	89,9	56,5	100,0	45,2	88,3	—	45,4	163,9	114,5	93,1	68,3
?	28	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	67,7
F	29	203	—	140	—	—	124	—	130?	—	70	38	35	22	55	97	69,0	—	61,0	—	88,6	69,3	77,6	76,4	86,7	89,6	80,6	—	92,9	—	53,8	92,1	40,0	100,0	—	—	172,3	101,6	80,0	72,2
B	30	203?	—	145	103	139	115	—	135	—	—	—	—	25	—	103	71,4	68,5	56,6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	100,0	83,7	57,4	163,3	101,8	77,5	62,9	

(dacă „alpinii” de acum câteva veacuri erau, în linii mari, asemănători celor de azi)), poposiți pe valea Teleajenului în drumul lor către cîmpia Dunării.

Pe lângă aceștia, în serie se întîlnesc și alte forme brahicrane, moderat, către puternic reliefate, cu fața joasă, orbite mijlociu rectangulare, trăsături atenuate ale așa-numitului cromagnoid B (M 6, M 12, M13). Este posibil ca din aceeași categorie să facă parte și craniile la care s-au păstrat doar calotele (brahicrane) și mandibulele largi, cu gonioane răsfrînte.

Două schelete de talie mijlocie-submijlocie, cu calota brahicrană și occipital ușor aplatizat, la care se observă o oarecare proeminență frontală a malarelor, asociate cu fața și nasul înalte și largi, cu orbite rotunde și fose canine medii, amintesc caracteristici ale populațiilor estice, pamiro-turanide (M 20, M 24). Formele dolico-mezocrane, cu occipital bombat, uneori cu schiță de chignon, aparțin variantelor mediteraniene (M 29, de exemplu). Semnalăm prezența unui subiect cu totul neobișnuit, atît prin mărimea scheletului, cît și prin forma deosebită a craniului: calotă largă, joasă, frunte piezișă, fața foarte înaltă, mai ales porțiunea subnazală, nas foarte îngust, camaecran, camaemetop, prognat, greu de încadrat tipologic (M 10).

Eșantionul studiat prezintă o mare eterogeneitate, mai ales în grupa masculină: pe lângă formele obișnuite cîmpiei muntene, se surprind prezențe probabil montane, ca și unele influențe caracteristice populațiilor europide din estul Europei.

În documente, Bucovul este pomenit în secolul al XV-lea, dar cimitirul care face obiectul acestui articol este plasat la o margine a tîrgului, datat în secolul al XVI-lea. Cum între așezarea feudală timpurie din secolele IX—X și cea din vremea lui Mihai Viteazul nu se constată (încă) arheologic nici o continuitate (informație Maria Comșa), ne întrebăm dacă frecvența și intensitatea leziunilor și a modificărilor osoase nu reflectă cumva și schimbarea radicală a condițiilor și modului de viață a unor populații de curînd așezate în regiune.

NOTE SUR LES SQUELETES DÉCOUVERTS À BUCOV (XVIe—XVIIe SIÈCLES)

RÉSUMÉ

La petite série de 31 squelettes de Bucov fait partie d'un cimetière des 16e—17e siècles au sud des Carpates.

Le groupe masculin diffère de celui féminin par les dimensions plus grandes de la calotte et notamment du massif facial.

Malgré le caractère de sondage de la fouille, le rapport enfants/adultes, rencontré aussi dans d'autres séries médiévales (Străulești), semble ne pas être complètement fortuit. En même temps, les adultes atteignent des âges relativement avancés (par rapport à la majorité des séries contemporaines), d'où la possibilité de la fréquence accrue des ostéopathies.

BIBLIOGRAFIE

1. BILLY G., *Race alpine et type alpin*. VII Congres International des sciences anthropologiques et ethnologiques, Moscou, 1968, 3, 159—164.
2. BOTEZATU D., ȘTEFĂNESCU GH., *Caracterizarea antropologică a scheletelor din cimitirul feudal de la Cernica (sec. XVII—XVIII)*, St. cerc. antropol., 1970, 77, 2, 181—192.
3. COMȘA-CHIȘVASI MARIA, *Săpăturile de la Bucov—Materiale și cercetări de arheologie*, 1959, VI, 567—579.
4. POPOVICI IOANA, *Recherches anthropologiques sur la population valaque à l'époque féodale*, Annuaire roumain d'Anthropologie, 1966, 3, 9—23.
5. POPOVICI IOANA, *Caracterizarea antropologică a unor schelete din cimitirul de la Strehaia—sec. XVII—XIX*, St. cerc. antropol., 1970, 7, 1, 19—31.
6. POPOVICI IOANA, *Notes bearing on the population mortality of a Middle Age rural settlement*, Annuaire roumain d'Anthropologie, 1971, 8, 21—26.

Centrul de cercetări antropologice București

O DESCOPERIRE FUNERARĂ ÎN AȘEZAREA GETO-DACĂ DE LA CHIRNOGI

DE

GEORGE TROHANI, LAURENȚIA GEORGESCU și MIRCEA ST. UDRESCU

572.7 : 902.6

În vara anului 1971, am fost înștiințați de Muzeul de arheologie din Oltenița că pe terenul de unde se lua balast, pentru asphaltarea șoselei Oltenița—Greaca, s-au găsit urmele unei așezări geto-dace. Studiind situația la fața locului, am constatat necesitatea unei intervenții rapide, deoarece trei sferturi din așezare era distrusă.

Locul se află la marginea de vest a comunei Chirnogi, pe malul fostei bălți, în cartierul „Rudărie”. Săpătura arheologică a avut drept scop stabilirea, în măsura în care mai era posibil, a întinderii așezării. Din cercetările efectuate s-a putut constata că este o așezare ce cuprinde o suprafață cu o lungime de circa 200 m și o lățime de 34—40 m. În urma secțiunilor făcute au apărut 13 locuințe și 20 de gropi, majoritatea din a doua epocă a fierului. Stratigrafia, pentru această epocă, se compune din două nivele, unul de secol III—II î.e.n., cu câteva gropi și bordeie, iar cel de-al doilea, de secol II—I î.e.n., în care se afla majoritatea locuințelor și a bordeielor.

În studiul de față ne ocupăm doar de o descoperire funerară apărută în partea de nord-est a așezării geto-dace. Este vorba de o groapă în forma unui bordei (fig. 1), ce se află în primul nivel de locuire, de formă pătrată, cu colțurile rotunjite, laturile fiind de 2,70 m. Chiar pe fundul gropii, în colțul de nord, la o adâncime de 1,44 m, se afla scheletul unui copil înhumat, care, după felul cum era așezat și după inventarul său, denotă că avem de-a face cu o înmormântare care a respectat un anumit ritual. Deasupra scheletului, puțin mai la sud, la 0,18 m, se aflau depuse ca ofrandă oase de animale, iar mai sus, la 0,29 m, o limbă de pământ ars, cu fragmente ceramice. Deși suprafața gropii este mare, tot inventarul ei a apărut doar în colțul de nord.

Partea cea mai importantă este, desigur, scheletul copilului. Dată fiind vârsta foarte mică și acțiunea corosivă a solului, osemintele se pre-

zintă în stare fragmentară. Craniul se afla la sud, fiind reprezentat din fragmente de occipital, parietal, temporal, frontal, orbita dreaptă și apofizele mastoide. Deși reconstituite, dimensionarea nu a fost posibilă. Mandibula este reprezentată de un fragment de corp mandibular drept,

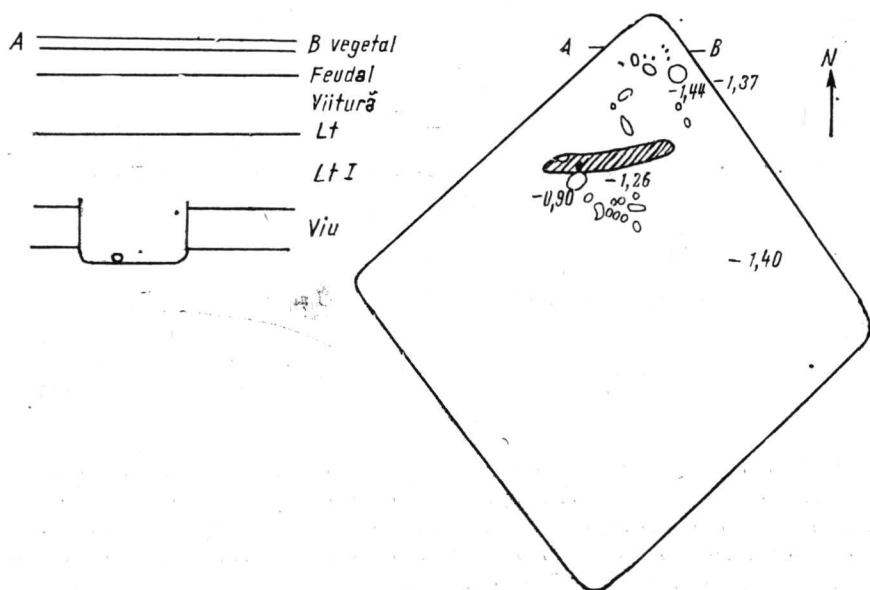

Fig. 1. — Planul și profilul mormîntului de copil.

cu următoarea formulă dentară : i_1, i_2, c, m_1, m_2 . S-au găsit, din partea stîngă a corpului mandibular, care este absent, c, m_1, m_2 , precum și i_1, c, m_1, m_2 , din partea stîngă a maxilei, absentă și ea.

Scheletul posteranian este reprezentat de cîteva fragmente de corpuri vertebrale și de coaste, clavicula dreaptă, acromionul scapulei drepte, iliacul drept, precum și fragmente din membrul superior și inferior drept. Menționăm, de asemenea, prezența falangelor I, II și III.

Dat fiind proasta conservare a materialului, vîrsta a fost determinată (7) pe baza dentiției temporare, care ne-a permis să încadrăm scheletul copilului în grupa de vîrstă Infans I (0—7 ani, aproximativ 2 ani) pe baza stadiului de dezvoltare și calcificare a coroanelor și rădăcinilor.

Deasupra scheletului copilului, la o adîncime de 1,26 m față de solul actual, se aflau, depuse în dezordine, fragmente de oase de animale. În totalitatea lor, fragmentele fac parte din două specii : *Ovis aries* (oaie) și *Bos taurus* (bovideu). Astfel, din *Ovis aries* avem fragmente din craniu, cu mandibulă, membrul anterior drept (de la articulația carpiană, fără falanga a II-a, dar prezent un carpian), membrul posterior stîng (de la articulația tarsiană), membrul posterior drept (reprezentat numai prin metatarsul respectiv, împreună cu un tarsian). Mai semnalăm două falange II, aparținînd probabil aceluiași exemplar. După dentiția bine păstrată, vîrsta exemplarului este de aproximativ șapte luni. Avînd în vedere că mieii se nasc între lunile ianuarie—martie și că vîrsta acestuia ar fi de

șapte luni, putem afirma că sacrificarea a fost făcută în lunile august-septembrie.

Din *Bos taurus* semnalăm fragmente craniene, mandibula cu 4 premolari lacteali (D_3 , $2 D_4$, D^3), membrul anterior drept (scapula, humerus, radius, ulna, două falange I), membrul anterior stîng (scapula, radius, ulna, un metatars). După cei patru premolari lacteali exemplarul ar aparține unei grupe de vîrstă foarte tinere (vițel), aproximativ două săptămîni. Din cauza vîrstei imature, cele două exemplare sînt prost conservate. În general, se păstrează doar diafizele oaselor lungi și mici fragmente din celelalte oase.

Deasupra tuturor acestora, la adîncimea de 1,15 m, se afla, pe la mijlocul suprafeței care conținea oasele, o limbă de pămînt ars, lungă de 0,86 m și lată de 0,15 m. La același nivel au mai fost găsite și fragmente ceramice de la trei vase: fragmente dintr-o fructieră, lucrată cu mina, din pastă de culoare cenușie, interiorul vasului, fiind ars secundar, este de culoare neagră; un fragment de vas lucrat cu mina, din pastă cărămizie, cu buza rotunjită și răsfrîntă în exterior, avînd ca decor o linie reliefată de forma unui „J”. S-a mai găsit un fragment de toartă, din pastă cenușie lucioasă, cu marginile îngroșate, care a păstrat și o parte a corpului de vas lucrat la roată.

După caracteristicile lor, vasele respective datează din secolele III—I î. e. n., dar, ținînd seama de stratigrafia așezării, datarea lor trebuie redusă la prima jumătate a secolului II î. e. n.

Din analiza conținutului acestei gropi, putem aprecia că ne aflăm în fața înmormîntării unui copil de aproximativ doi ani, decedat la sfîrșitul verii și căruia i s-au adus în sacrificiu două animale tinere, observîndu-se folosirea unor anumite părți din corpul animalelor, care alcătuiau o depunere rituală sau funerară.

Morminte de înhumăție se întîlnesc, de la sfîrșitul secolului VI î. e. n. și începutul secolului V, la Corbu (3) și Petroșani (jud. Constanța) (8), unde au fost descoperite 7 morminte de maturi și, respectiv, 1. Din secolele IV—III î. e. n. datează mormintele de la Murighiol (4)—(6), 2 maturi; Poiana (24), (25), 10—15 maturi și copii; iar din secolul I î. e. n. cele de la Brașov—Blumăna (16), (20), 4 maturi; Sighișoara—Wietenberg (21), 1 individ; Sf. Gheorghe—Bedehaza (9), (10), 3 copii.

Descoperirea de la Chirnovi se aseamănă cu cea de la Cățelu-Nou (lîngă București) (12), unde a fost găsit un copil înhumat (secolele II—I î. e. n.) așezat pe pragul unui bordei și orientat sud-nord. Această orientare o întîlnim nu numai la majoritatea mormintelor de acest fel, ci și la unele morminte de incinerăție din secolele IV—III î. e. n., cum sînt cele două morminte „cuptor”, de la Poienăști (16), (26) și Zimnicea (14)—(16) în care s-a descoperit cîte un schelet ars incomplet. Tot sud-nord sînt orientați și unii tumuli din necropola de incinerăție de la Zimnicea.

Orientarea mormintelor de la Poiana (16), (24) este însă nord-sud, dar nu toate mormintele respectă această direcție. O altă orientare se întîlnește la Corbu (3), unde patru morminte sînt vest-est și unul est-vest, acesta din urmă asemănîndu-se cu mormintele de înhumăție negrești de la Histria (1), dar și cu cele de la Brașov-Blumăna (16), (20).

Obiceiul înhumării copiilor în acest fel continuă și după venirea romanilor, precum ne arată necropolele de la Enisala (2), Văleni I și II

(11), Soporul de Cîmpie (16), (17), Obreja (2), Locusteni (2), Săbăoani (23), Gabăra—Moldoveni (13), (16), Balci (22). Orientarea acestor morminte este însă nord-sud sau vest-est.

Dacă mormintele de pînă acum se aflau în general în necropole sau în apropierea locuințelor, la București-Tei (18), (19) s-au descoperit morminte de copii înhumați, pentru secolul III e.n., și de copii incinerați, pentru sfîrșitul secolului IV e.n., în locuințe sau sub pragul locuinței, deci o repetare a situației de la Cățelu-Nou.

Faptul că majoritatea copiilor înhumați sau, mai rar, incinerați, erau înmormîntați în apropierea sau chiar în interiorul locuințelor, ne face să ne gîndim la un anumit ritual.

Nu putem face o serie de precizări, cum ar fi vîrsta pînă la care copiii erau înhumați sau cît de generală era practica respectivă, referitor la toți copiii de aceeași vîrstă, deoarece osemintele nu au fost studiate toate din punct de vedere antropologic.

Prin urmare, se poate observa că pe teritoriul nord-dunărean, dar și pe cel dobrogean din secolele VI—V î.e.n. și pînă în secolele III—IV e.n., avem o anumită practică a înmormîntării copiilor.

UNE DÉCOUVERTE FUNÉRAIRE DANS L'HABITATION GÉTO-DACE DE CHIRNOGI

RÉSUMÉ

Dans un trou en forme de hutte on a découvert les ossements d'un enfant inhumé ayant comme offrandes des fragments de *Ovis aries* et *Bos taurus*, et des fragments de poterie. La sépulture qui respecte un certain rituel date de la première moitié du II-e s. av.n.è.

BIBLIOGRAFIE

1. ALEXANDRESCU P., *Necropola tumulcră de la Histria, Histria, II*, 1966, București, Edit. Academiei p. 171—173, 176, 210, 218—231.
2. BABEȘ MIRCEA *Necropola daco-romană de la Enisala, S.C.I.V.*, 1971, 1, București, Editura Academiei p. 19—46.
3. BUCOVALĂ M., M. IRIMIA, *Cimitirul din sec. VI—V. î.e.n. de la Corbu, jud. Constanța, Pontica, 4*, 1971, Muzeul arheologic Constanța, p. 41—56.
4. BUJOR E., *Săpăturile de salvare de la Murighiol, S.C.I.V.*, 1955, 3—4, p. 571—580.
5. BUJOR E., *Materiale și cercetări arheologice*, București, Edit. Acad., III, 1957, p. 247—254, V, 1959, p. 373—378, VI, 1959, p. 325—330, VII, 1961, p. 297—300.
6. BUJOR E., *O geto-dakitskoi kulture v Murighiole, Dacia, N.S.*, II, 1958, Edit. Acad., p. 125—142.
7. CHOQUET J., *Anatomie dentaire*, 1926, Ed. J. Lamarre, Paris, p. 106—230, 329—420.
8. HARTUCHE N., *Contribuțiile la repertoriul arheologic al Dobrogei, Pontica, 4*, 1971, p. 258—260.
9. HOREDȚ K., *Așezarea de la Sf. Gheorghe—Bedehaza, Materiale, II*, 1956, p. 10—11.
10. HOREDȚ K. și colab., *Pătrunderea și așezarea slavilor în Transilvania, S.C.I.V.*, 1950, 1, p. 128—130.
11. IONIȚĂ L., URSACHE V., *Riturile funerare la carpo-daci, S.C.I.V.*, 1968, 2, p. 211—226.
12. LEAHU VAL., *Manuscris*.
13. NECRASOV O., D. BOTEZATU, *Studiul scheletelor de la Găbăra, Carpica, II*, 1969, Muzeul Bacău, p. 203—210.

14. NESTOR I., *Săpăturile de la Zimnicea*, Studii, II, 1949, Edit. Academiei, p. 121—125.
15. NESTOR I. și colab., *Raport asupra cercetărilor arheologice de la Zimnicea*, S.C.I.V., I, 1950, p. 93—102.
16. PROTASE D., *Riturile funerare la daci și daco-romani*, 1971, Edit. Academiei, p. 17—18, 31—35, 37—40, 44—45, 58—59, 103, 156.
17. PROTASE D., *Problema continuității în Dacia*, Edit. Academiei, 1966, p. 56—58.
18. ROSETTI D. V., *Cîteva aşezări și locuințe*, 1932, Publicații'e Muzeului Municipiului București, p. 13.
19. PROTASE D., *Tombes a incinération*, P.M.M.B., II, 1935, p. 66.
20. SCHROLLER H., J.B.S.M., 1925, I, Brașov, p. 109—113.
21. SERAPHIM C., *Despre săpăturile de la Wietenberg*, Muzeul Sighișoara, (manuscris).
22. TONCEVA G., *Izvestia*, Varna, IX, 1953, p. 119—123.
23. URSACHE V., *Ritul de înmormîntare la carpo-daci*, Carpica, II, 1969, p. 199—201.
24. VULPE RADU, *Raport despre activitatea șantierului arheologic Poicna-Tecuci — 1949*, S.C.I.V., 1950, p. 47—52.
25. VULPE RADU, *Activitatea șantierului arheologic Poicna-Tecuci — 1950*, S.C.I.V., 1951, I, p. 188—189.
26. VULPE RADU, *Săpăturile de la Poienesti din 1949*, Materiale arheologice, I, 1953, p. 313.

*Muzeul de istorie R.S.R., Secția de istorie
a comunei primitive, București
și*

Centrul de cercetări antropologice București

CONSTITUȚIA UMANĂ SOMATO-FUNCȚIONALĂ A POPULAȚIEI ADULTE DIN SATE DE PE VALEA ARIEȘULUI DIN JUDEȚUL TURDA

PREZENTAREA CÎTORVA CARACTERE MORFO-FIZIOMETRICE CONSTITUȚIONALE PE SEX (NOTA I)

DE

P. RĂMNEANȚU

572.5 :616 – 007.7

Obiectul final și aproape unic al cercetărilor ce se fac asupra constituției umane, pe baza măsurătorilor morfologice, fizio- și psihometrice și a aprecierii moralității individuale, este de a desprinde, dintr-un ansamblu de analize, unele corelații, norme și legi, care pot servi la sinteza unei ființe umane ideale. Știința constituției umane creează deci un model, o ființă umană superioară, față de toate cele examinate. Pe aceasta o oferă științei medicale, pedagogiei și educației fizice, care urmează să o realizeze în perioada auxologică a copilului și adolescentului, în a adultului din cîmpul muncii și în faza de declin a vîrstnicului, avînd ca postulate: turnarea în carne și os a unei morfologii umane armonioase, realizarea unei claviaturi funcționale ritmice, formarea unui echilibru stabil al sănătății, oțelirea rezistenței organismului față de boli, îmbogățirea înțelepciunii și dezvoltarea sentimentelor umane frumoase. Artele, pictura și îndeosebi sculptura, încă se folosesc de cunoștințe asupra constituției umane, pentru a da expresie vie creațiilor lor. Acestea sînt dezideratele cercetărilor ce se fac asupra constituției umane. Rezultatele următoare aduc o contribuție acestei științe, numită și biotipologie.

MATERIAL ȘI METODE

Materialul pe care îl publicăm este produsul unei cercetări ample, puțin obișnuită, care a fost făcută, în anul 1939, pe 1 177 de bărbați și 975 de femei, de vîrsta de la 20 de ani pînă la 50, originari din jude-

țul Turda. O parte din material a fost publicat (11). Perioada lungă de timp scurs, din acel an pînă în prezent, nu știrbește valabilitatea rezultatelor rămase netipărite. Sinteza viitoare și studiile de apreciere a modificării mediului realizată de om și a evoluției acestuia sub influența ambianței de la noi vor avea nevoie de cit mai multe date, din întreg cuprinsul țării. Și comparațiile, de felul celor inaugurate de O. Necrasov, vor utiliza un material de asemenea natură, pentru a exprima cît mai fidel fenomenele de microevoluție (7). În fine, chiar observațiile și concluziile, prezentate aci, evidențiază unele corelații biologice de valoare perenă.

La cercetarea complexă făcută în sate de pe Valea Arieșului (VA) au participat 65 de specialiști: medici de diferite specialități, proaspeți absolvenți în medicină, antropologi și sociologi. Echipa a fost organizată și a lucrat sub auspiciile Institutului social român, filiala din Cluj, și a Asociației culturale „Astra”.

Majoritatea subiecților examinați au fost români. De profesie, mai toți erau agricultori. Căsătoriile le contractau, în bună parte, în cadrul regiunii. Nici unul din cele 20 de sate și comune, din care era populația examinată, nu a format izolate.

Subiecții examinați nu au prezentat diformații osoase, nici boli endocrine, ușor diagnosticabile. Pe baza unui examen medical riguros, făcut prealabil cercetării, persoanele bolnave au fost excluse.

Examenele morfologice au fost executate pe masa de biotipologie, tip G. Viola, cu aparatură metalică, modernă, de precizie, de către trei medici cu rutină. Cele fiziometrice au fost făcute de un fiziolog și un psiholog. Fotografiile au fost luate din față și profilul stîng, pe fond centimetric.

Punctele anatomice de reper, de care s-a ținut seamă la măsurarea parametrilor, au fost cele considerate de G. Viola (14).

Condițiile de igienă ale gospodăriilor și cele cu privire la viața și alimentația populației au fost apreciate de igienisti și de surori de ocrotire.

Datele individuale înregistrate au fost codificate, apoi prelucrate mecanic pe sex și vîrstă. Valorilor parametrilor măsurați li s-a calculat media aritmetică (M_a), deviația tip (σ) și alte constante biometrice. Indicii morfologici, statistici, au fost prelucrați pentru fiecare individ în parte și apoi pe baza valorilor obținute au fost calculate constantele lor de poziție și de măsurare a dispersiunii.

REZULTATE

Prezentăm constituția umană somato-funcțională a omului normal, de vîrstă de la 20 pînă la 50 de ani, prin următoarele aspecte și rapoarte fundamentale: profilul morfologic tridimensional; diformismul sexual dimensional; dezvoltarea parametrilor sexuali; starea de troficitate a organismului; rezistența la efort și robusticitatea fizică; potențialul energetic și aptitudinea la muncă manuală.

Profilul morfologic, studiat tridimensional, îl redăm prin: dimensiunea staturii; dimensiunea înălțimii trunchiului și a componentelor lui; dimensiunile sagitale sau antero-posterioare ale acestora; lărgimea trunchiului, exprimată prin diametrele transversale; volumele trunchiului;

Tabelul nr. 1

Valorile parametrilor constituționali somato-funcționali ai populației de pe Valea Argeșului (acțiunile 1157 de bărbați și 957 de femei, de vârstă de la 20 până la 50 de ani)

Caractere	Sex	Med. art.	σ	Caractere	Sex	Med. art.	σ
Înălțimea vertex-jugulară (I. v-j)	B F	30,64 29,09	2,31 2,32	Înălțimea abdominală totală (I.i-p)	B F	34,29 34,15	2,46 2,71
Înălțimea sternului (I.st.)	B F	16,44 14,71	1,59 1,37	Lungimea membr. sup. și inf. (L. ms+mi)	B F	131,33 121,08	6,76 6,32
Înălț. xifo-epigastrică (I.x-e)	B F	14,59 14,49	3,05 2,89	Statura (Stat.)	B F	167,36 157,22	6,55 6,32
Înălț. epigastro-pubiană (I. e-p)	B F	19,70 19,66	2,99 2,95	Volumul trunchiului (V.tr.)	B F	27,22 23,85	3,73 4,75
Lung. membr. sup. de la acrom. la artic. pumn. (L. ms.)	B F	52,75 48,83	2,78 2,70	Volumul toracelui (V. tor.)	B F	8,58 6,82	1,52 1,39
Lung. membr. inf. de la pube. la mal. int. (L. mi)	B F	78,58 72,25	4,45 4,10	Volumul abdomenului total (V.abd.t)	B F	18,64 17,03	2,96 3,61
Lung. maleolopltantă (L. ma-pl)	B F	7,44 7,51	1,72 1,76	Volumul abdomenului superior (V.abd.sup.)	B F	7,59 6,49	2,14 2,56
Diamterul biacromial (D. biacr.)	B F	37,96 34,65	1,89 1,70	Volumul abdomenului inferior (V.abd.inf.)	B F	11,05 10,54	2,22 2,20
Diametrul toracic transvers (D.tor.-trans.)	B F	26,40 24,94	1,74 2,11	Greutatea (Gr.)	B F	60,91 54,77	7,02 8,34
Diametrul hipocondriac transvers (D.hip.-trans.)	B F	26,61 24,08	1,73 2,62	Perimetrul toracic în inspirație (Per.tor.)	B F	88,01 81,19	4,15 5,66
Diametrul bicristo-ilic (D.bicr.-il.)	B F	28,70 28,82	1,73 1,85	Capacitatea respiratorie vitală (Cap. vit.)	B F	44,74 34,10	441 560
Diametrul bitrohanterian (D. bitr.)	B F	30,54 31,66	1,90 1,84	Amplitudinea respiratorie (Ampl.resp.)	B F	7,09 6,59	1,41 1,65
Diametrul toracic antero-posterior (D.tor.a-p)	B F	19,77 18,60	1,61 1,74	Dinamometria mîinii dr., cu aparatul Collin (Dinam.)	B F	45,0 25,7	5,17 4,34
Diametrul hipocondriac antero-posterior (D. hip.-a-p.)	B F	19,54 18,60	1,66 2,76	Aptitudinea la munca manuală (Apt.mm)	B F	16,37 17,10	4,06 3,11
I. jugulo-pubiană (I.j-p).	B F	50,73 48,86	3,14 5,12				

raporturile dintre segmentele care îl compun și lungimea extremităților superioare și inferioare.

Valorile obținute, exprimate prin media aritmetică și deviația tip (σ), le citim din tabelul nr. 1 și le exemplificăm prin figurile nr. 1 și 2.

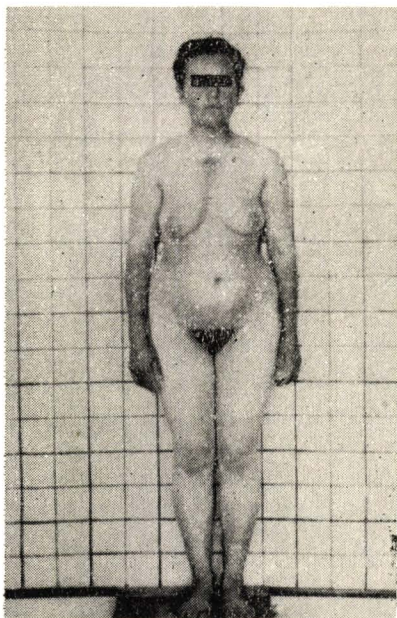

Fig. 1. — C.S. Vîrsta, 21 de ani. Tip antropologic mixt, alpino-mediteranoid. Constituție individuală, normolină. Temperament endocrin dominant, stenic, ortoginic. Psihic : bradipsihic, introvertit, tip volițional stenic. Valoarea școlară, bună. Valorile morfotipogramei: per. tor. : 860; l. m.i. : 81,1; stat. : 156,8; d. bitroh. : 33,3; d. biacrom. : 36,0.

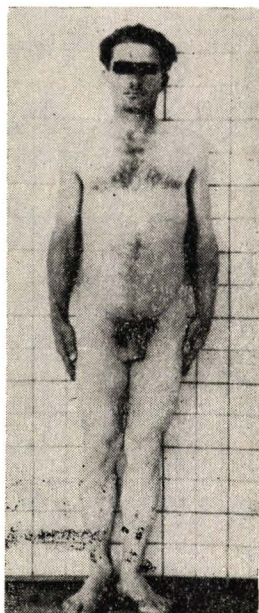

Fig. 2. — B.S. Vîrsta, 35 de ani. Tip antropologic mixt, alpino-mediteranoid. Constituție umană, normolină. Temperament endocrin dominant, normal, stenic, ortoandric. Psihic : gîndire, limbaj, acțiune, sociabilitate mijlocie. Valoarea școlară, bună. Valorile morfotipogramei: per. tor. : 910; l. m.i. : 84,4; stat. : 167,8; d. bitroh. : 31,5; d. biacrom. : 40,0.

Dimensiunea staturii, oferită de Ma, a bărbaților și a femeilor, ocupă locul supramijlociu în scara lui R. Martin (6). Între valoarea staturii celor două sexe este o diferență de 10 cm, deci obișnuită. Statura populației examinate este egală cu a celei rurale din satele Fundata (8), Mara (2), Șimon (10) și din Șirnea (4), din județul Brașov, și din satele Cuhea și Ieud (12), Giulești (1) și Sohodol (3), din județul Maramureș. Bărbații de pe V A sînt înșă mai scunzi decît cei din satul Dragomirești (12), iar femeile au statura mai mică față de cele din Sohodol (3). Nivelul staturii, atins de oamenii din satele de pe V A, se explică mai mult prin valorile relativ mai mari ale dimensiunilor verticale ale trunchiului decît prin lungimea extremităților inferioare.

Membrele superioare și cele inferioare ale populației din satele de pe VA sînt mai scurte, diametrul bitrohanterian (în special la bărbați),

perimetrul toracic și greutatea organismului au valori mai mici față de populația din județele amintite mai înainte (exceptând femeile din satele Fundata și Șimon).

Lungimea mai scurtă a extremităților reiese și din valorile relative, din indicii obținuți față de statură, comparați cu ai populației din unele sate amintite, în cursul examinării căreia au fost folosite puncte anatomiche de reper egale cu cele considerate de noi.

Tabelul nr. 2

Comparația lungimii extremităților populației din câteva colectivități

Caractere	V A		Giulești (1)		Mara (2)	
	B	F	B	F	B	F
L.mi/stat.	31,52	31,06	34,50	33,91	34,92	33,60
L.mi/stat.	46,95	45,96	47,69	48,12	47,59	48,14
L. trunch./stat.	30,31	31,08	29,47	29,75	29,68	29,66

Indicele membrului inferior, fiind la limita inferioară a intervalului clasic de 45—50, denotă că proporționalitatea morfologică a populației din satele de pe V A este sub media valorilor ideale (G. Olivier). Nu încapă deci nici o îndoială că această populație are, într-o frecvență mare, o tendință spre constituție brevilină.

Înălțimea trunchiului, la rîndul ei, este favorizată, cu predominanță, de dimensiunea epigastro-pubiană, așa cum se evidențiază în tabelul următor :

Tabelul nr. 3

Comparația componentelor înălțimii trunchiului a populației din satele de pe VA cu a celor din Giulești și Mara

Caractere	V A		Giulești (1)		Mara (2)	
	B	F	B	F	B	F
I.st/stat.	9,82	9,36	9,89	9,58	9,40	9,63
I.x—e/stat.	8,72	9,22	8,62	9,07	9,15	8,71
I.e—p/stat.	11,77	12,50	10,96	11,09	11,12	11,32

Indicii, în general, mai reduși ai componentelor, toracică și abdomenului superior, de la populația de pe V A și hotărît mai mari în ce privește cel epigastro-pubian, față de valorile lor din Giulești și Mara, dovedesc că lungimea relativ mai urcată a trunchiului, la populația studiată de noi, se datorește, în bună parte, înălțimii abdomenului inferior.

Conturul profilului constituției umane este completat de forma trunchiului, ba s-ar putea afirma că aceasta îi este chiar definitorie. Bărbații își au trunchiul intermediar între forma trapezoidă și forma rectangulară, iar femeile și-l au aproape egal cu unghiurile celui din urmă. La bărbați, latura superioară a trapezului, formată de diametrul biacromial, este mai mare față de cea inferioară, adică de dimensiunea bitrohanteriană. Cifrele relative (față de statură) ale acestor două diametre

sînt foarte apropiate, chiar egale cu cele care se referă la populația examinată în Fundata, Șimon, Ieud și Dragomirești.

Tabelul nr. 4

Forma trunchiului la populația din sate de pe V A , Fundata, Ieud și Dragomirești

Caractere	V A		Fundata (8)		Șimon (10)		Ieud și Drag. (12).	
	B	F	B	F	B	F	B	F
I. biacr./stat.	22,68	22,04	22,77	22,57	22,93	22,61	22,43	22,39
I. bitroh./stat.	18,25	20,14	19,27	20,52	18,98	20,28	-22,71	-22,64
							19,30	20,63
							-19,31	-20,91

Atît bărbații, cît și femeile, din satele de pe V A prezintă indicele biacromial aproape egal cu populația din satele amintite, dar își au indicele bitrohanterian mai îngust.

În scara Brugsch indicele de lărgime a umerilor ocupă locul mijlociu (22,0—23,0).

Dezvoltarea trunchiului în profunzime, privită prin profilul ei lateral, este reprezentată de indicii dintre diametrii antero-posteriori sau sagitali și cei transversali. Indicii aceștia exprimă vădit condițiile de așezare și de funcționare a organelor adăpostite în cutia toracică și în cavitățile abdominale. Se știe, de exemplu, că „toracele îngust” și cel „turtit” în sens antero-posterior joacă un rol în predispoziția la tuberculoza pulmonară și că un abdomen inferior, dezvoltat în regiunea suprapubiană, caracterizează o ptoză gastrointestinală sau o atonie abdominală. Cea din urmă prevestește, la femeile adulte, o îmbătrânire precoce, iar la vîrstnici, la ambele sexe, simptome de involuție. Faptele acestea prezintă deci o însemnată importanță în medicina preventivă.

Valorile indicelui perimetrului toracic și ale raportului dintre parametrii toracelui și ai abdomenului sînt cuprinse în tabelul care urmează.

Tabelul nr. 5

Dezvoltarea organismului uman în profunzime la populația din sate de pe V A și din satele Mara și Șirnea

Caractere	V A		Mara (2)		Șirnea (4)	
	B	F	B	F	B	F
Per tor./stat.						
I. tor. a—p/tor.trans.	52,59	51,64	—	—	52,48	52,60
I. hip. a—p/hip. trans.	74,88	74,50	71,66	70,39	75,56	72,77
	74,43	77,24	77,63	74,89	73,05	71,96

Reiese evident că toracele femeilor din satele de pe V A este turtit, în sens antero-posterior. Ele își au musculatura abdomenului slab dezvoltată, ceea ce s-a observat și la inspecție, iar țesutul grăsos abundent. Au prezentat un perete abdominal aton, flasc.

Conformația aceasta a trunchiului este înverdată și de părțile lui volumetrice.

Tabelul nr. 6

Indicele volumetric al componentelor trunchiului la populația din satele de pe V A, Mara și Giulești

Caractere	V A		Mara (2)		Giulești (1)	
	B	F	B	F	B	F
I. v tr./stat.	16,26	15,17	16,82	12,82	15,78	13,21
I. v tor./stat.	5,13	4,34	5,03	3,92	5,22	4,11
I. v abd. t/stat.	11,38	10,83	11,63	8,84	10,49	9,41
I. v abd. s/stat.	4,54	4,13	5,12	3,54	4,43	3,62
I. v abd. i/stat.	6,60	6,70	6,51	5,45	6,13	5,43

Populația din satele de pe V A, posedând indicii din tabelul precedent, ne arată că este armonios dezvoltată, deși a fost subnutrită. Unica excepție o formează abdomenul inferior al femeilor. Armonia reiese și din cele două fotografii anexate (fig. 1 și 2).

Rezistența la efort și robusticitatea fizică prezintă importanță nu numai în perioada de creștere a ființei umane și în ce privește performanțele sportive, ci și în orientarea profesională și viața muncitorilor adulți (5). Rezistența la efort este măsurată prin indicele pulmonar, dat de capacitatea respiratorie vitală/greutate (Demény) și prin indicele toracic, calculat din raportul dintre perimetrul toracic și statură. Indicele de robusticitate fizică este raportul dintre greutate, plus perimetrul toracic, față de statură. Valorile acestor trei indici, în comparație cu cei obținuți de O. Necrasov ș.a. (8) sint redați în tabelul următor (nr. 7) :

Tabelul nr. 7

Indicii de rezistență la efort și robusticitate. Comparație între populația din sate de pe V A și Fundata

Caractere	V A		Fundata (8)	
	B	F	B	F
I. pulm. (cap. vit./greut.)	73,45	52,25	73,45	57,84
I. per to/stat.	52,59	51,64	52,50	49,88
I.greut. + per to/stat.	88,98	86,48	89,93	84,41

Ținând seamă de valorile din scara lui Demény, pentru indicele pulmonar și de cele din scara Pignet-Vervaeck, pentru robusticitate, reiese că ambele sexe, de pe V A, au o robusticitate mijlocie. Comparația cu datele de la Fundata ne oferă aceeași constatare.

Potențialul energiei populației de pe V A, exprimat prin forța flexorilor mîinii drepte (la dinamometrul Collin), se încadrează în treapta mijlocie a scării, formată de autori străini (9). Tipul stenic, muscular, a fost găsit într-un procent mare, cu predominanță printre bărbați.

Starea de troficitate a populației cercetate ne-a atras atenția, chiar fără antropometru. Greutatea bărbaților a fost găsită sub media din alte regiuni (8), (12). Nici a femeilor nu a corespuns celei normale. Indicele Rohrer, greutatea/statură³, numit și ponderal, ne-o înfățișează mai obiectiv, iar comparația, pe baza acestui indice, ne arată diferențele.

Tabelul nr. 8

Indicele Rohrer la populațiile din satele de pe V A , Fundata și Ieud ș.a.

Caractere	V A		Fundata (8)		C.I.D. (12)	
	B	F	B	F	B	F
Greutatea	60,91	54,77	63,15	53,73	63,0—66,3	54,9—59,8
I. Rohrer	12,99	14,69	13,21	14,83	13,6—13,7	15,1—15,6

Ținând seama de scara Saller, bărbații din V A, fiind deficitari în țesut adipos, se situează în clasa subeutrofică. În comparație cu alte populații ocupă tot o poziție inferioară (8), (12). Pe baza indicelui ponderal femeile sînt eutrofice.

Aptitudinea la muncă manuală, studiată prin măsurarea abilității și vitezei de a înșira mărgelile pe ață, prevăzută cu ac, ne-a dat rezultate care, în comparație cu dexteritatea studenților și a studențelor, poate fi apreciată ca bună. Bărbații au înșirat, în medie, 16, 37, de mărgelile pe minut, iar femeile 17,17. Îndeminarea bărbaților aproape egală cu a femeilor explică existența în Munții Apuseni a mai multor meșteșugării în lemn, care la bărbați au luat adesea un aspect de artă naivă.

Deosebirile sexuale, care joacă un rol însemnat în evidențierea potențialului de reproducere al populației, le redăm prin cîțiva indici specifici.

Tabelul nr. 9

Valorile indicilor bazinului la populația din satele de pe V A și satul Șimon

Indici	V A		Șimon (10)	
	B	F	B	F
I. de lărgime a bazinului (d.bi-il/st.)	17,15	18,33	17,03	17,93
I. bitrohant. (d. bitroh./stat.)	18,25	20,14	19,27	20,52
I. de formă al trunch. (d. biacr./d. bitroh.)	124,30	104,44	89,07	110,59

Valorile primilor doi indici, din acest tabel, arată că femeile au bazin larg, platypellic. Forma aproape rectangulară a trunchiului, datorită dimensiunii pronunțate a diametrului bitrohanterian, confirmă dimensiunea largă a bazinului și în raport cu valoarea diametrului biacromial. Această constatare vine în sprijinul relației dintre constituția și fertilitatea femeilor, demonstrată de noi pe un alt material uman, care a fost confirmată și de alți autori (13).

CONCLUZII

Se expun rezultatele cercetării, făcute în 1939, asupra a 1 177 de bărbați și 975 de femei, din sate de pe Valea Arieșului, avînd vîrsta de la 20 pînă la 50 de ani. Am constatat, pe baza valorilor directe ale parametrilor constituționali și fiziometrici, că populația examinată, în ansamblu și în raport cu anumite segmente, este armonios construită și prezintă o vigoare fizică optimă, manifestînd o funcționalitate normală.

Observația este coroborată și de comparația făcută cu rezultatul altor cercetări, obținute tot pe populație din Transilvania.

Rezultatele noastre, fiind obținute pe cifre mari, pot fi folosite atât ca etaloane pentru a măsura adaptarea populației față de mediu, cât și pentru canonul proporțiilor corpului uman.

Populația din regiune are și câteva particularități. Are extremitățile superioare și inferioare puțin mai scurte. A avut o stare de subnutriție. Toracele l-a prezentat ușor mai îngust, iar femeile au avut abdomenul inferior mai dezvoltat, cu peretele acestuia mai aton, față de populațiile care au servit drept comparație.

DIE SOMATO-FUNKTIONELLE BESCHAFFENHEIT DER IN DEN DÖRFERN DES ARIEȘ-TALES (KR. TURDA) LEBENDEN BEVÖLKERUNG.

EINIGE GESCHLECHTLICH GEGLIEDERTE MORPHOMETRISCHE UND PHYSIOMETRISCHE MERKMALE. I.

ZUSAMMENFASSUNG

Es werden die Ergebnisse der Forschungen dargestellt, die im Jahre 1939 auf 1177 Männern und 975 Frauen zwischen 20 und 50 Jahren aus den Dörfern des Arieș—Tales durchgeführt wurden. Auf Grund direkter Werte der Körperbeschaffentheits- und physiometrischen Parameter, habe ich festgestellt, daß, im allgemeinen und in Zusammenhang mit einigen Segmenten, die untersuchte Bevölkerung harmonisch aufgebaut ist, mit optimalen physischen Kräften und normaler Funktionalität versehen ist. Diese Wahrnehmung steht in Zusammenhang und Vergleich auch mit anderen Ergebnissen, der Forschungen die über die Bevölkerung von Siebenbürgen durchgeführt wurden. Da unsere Ergebnisse nach Untersuchungen größerer Massen erhalten wurden, können sie als Normalmaß für die Messungen in Hinsicht der Anpassung der Bevölkerung an das Medium und als Gesetzlichkeit der Proportionen des menschlichen Körpers angenommen werden. Die Bevölkerung dieser Gegend weist auch einige Eigenheiten auf. Die Hände und Beine sind gewissermaßen zu kurz. Die Bevölkerung lebte längere Zeit in Unterernährungsverhältnissen. Der Brustkasten zeigte leichte Verengerungen, und die Frauen zeigten stärkere Entwicklung des Unterleibes, mit unbetonter Magenwand gegenüber der Vergleichsbevölkerung.

BIBLIOGRAFIE

1. GRAMATOPOL-ROȘCA MARIA-ELENA, ANA LAZĂR-ȚARCĂ, GH. ȘTEFĂNESCU, OLIMPIA PETROVICI, *Aspecte de ordin constituțional ale populației din Giulești*, St. cerc. antropol., 1971, 8, 1, p. 109—115.
2. GRAMATOPOL-ROȘCA MARIA-ELENA, ANA LAZĂR-ȚARCĂ, GH. ȘTEFĂNESCU, OLIMPIA TUDOSE, *Aspecte de ordin constituțional ale populației din Mera*, St. cerc. antropol., 1971, 8, 2, p. 203—209.

3. GRINȚESCU-POP SUZANA, MARIA VLĂDESCU, TH. ENĂCHESCU, *Fizionomia constituțională a populației din satul Sohodol*, St. cerc. antropol., 1971, 8, 2, p. 165—173.
4. GRINȚESCU-POP SUZANA, MARIA VLĂDESCU, TH. ENĂCHESCU, *Fizionomia constituțională a populației din satul Șirnea*, St. cerc. antropol., 1970, 7, 2, p. 193—205.
5. IONESCU A. N., V. MAZILU, *Creșterea normală și dezvoltarea armonioasă a corpului*, București, Edit. CNEFS, 1968, p. 68.
6. MARTIN R., SALLER K., *Lehrbuch der Anthropologie*, ed. a III-a, vol. I, Stuttgart, G. Fischer, 1957, p. 356.
7. NECRASOV OLGA, MARIA CRISTESCU, *Nouvelles contributions à l'étude des phénomènes micro-evolutifs en Roumanie*, Ann. roum. anthropol., 1969, 6, p. 39—45.
8. NECRASOV OLGA, ROȘCA MARIA-ELENA, ANA LAZĂR, OLIMPIA PETROVICI, *Conformația corporală și variabilitatea ei dimorfică la populația din Fundata*, St. cerc. antropol., 1968, 5, 2, p. 161—169.
9. PENDE N., *Traité de médecine biotypologique*, Paris, Ed. G. Doin, 1955, p. 290.
10. RADU ELENA, H., SCHMIDT, *Variabilitatea somatică a populației satului Șimon*, St. cerc. antropol., 1967, 4, 1, p. 48—53.
11. RĂMNEANȚU P., *Bărbatul român medio-normal*, B.E.B., 1942, 15, 1—4, p. 1—28.
12. GRAMATOPOL-ROȘCA MARIA-ELENA, ANA LAZĂR, GH. ȘTEFĂNESCU, MARGARETA ONOFREI, *Conformația corporală și variabilitatea ei dimorfică din satele Cuhea, Ieud și Drago-mirești*, St. cerc. antropol., 1968, 5, 2, p. 203.
13. TOURAINE G., *L'hérédité en médecine*, Paris, 1955, p. 807.
14. VIOLA G., *La costituzione individuale*, vol. I, Bologna, Ed. Cappelli, 1932, p. 264.

Institutul de igienă și cercetări medicale Cluj

STUDIUL ANTROPOLOGIC AL POPULAȚIEI DIN SATUL MĂGURA (CULOARUL BRAN)

FIZIONOMIA CONSTITUȚIONALĂ A POPULAȚIEI MASCULINE DIN SATUL MĂGURA-CULOARUL BRAN

DE

TH. ENĂCHESCU și SUZANA GRINȚESCU-POP

572.5. :616 — 007.7 — 055.1

În continuarea cercetărilor antropologice complexe din culoarul Bran, se prezintă o analiză intragrupală de fizionomie constituțională după metoda prof. L. Brian (Laboratorul de antropologie al Universității din Genova-Italia).

MATERIAL ȘI METODĂ

Materialul reprezintă bărbații în plenitudine de dezvoltare fizică, cuprinși în intervalul de vîrstă de 20—60 de ani și care, în plus, reprezintă o unitate genetică prin faptul că toți provin din aceeași comunitate de reproducere, fiind cu toții de cel puțin trei generații băștinași cu loc de naștere și de trăire în Măgura-Bran.

În conformitate cu metoda L. Brian, au fost reținuți pentru caracterizarea fizionomiei constituționale 10 parametri, și anume: 1) statura; 2) înălțimea convențională a trunchiului (sst — plan așezat); 3) înălțimea convențională a toracelui (sst-xy — care a rezultat din sst-plan așezat minus xyfoid — plan așezat); 4) înălțimea convențională a abdomenului (xy — plan așezat); 5) lungimea membrelor (statură minus înălțimea șezîndă); 6) diametrul antero-posterior toracic la nivel xyfoidian; 7) diametrul transvers-toracic (reprezentat prin a—a); 8) diametrul transvers abdominal (reprezentat prin ic-ic); 9) perimetrul toracic la nivelul xifoidian; 10) perimetrul abdominal (minimul mezogastric, adică talia). Variabilitatea acestor caractere dimensionale este prezentată în tabelul nr. 1.

De asemenea, conform procedurii metodei antropometrografice, L. Brian pentru stabilirea fizionomiei constituționale (1), s-a procedat la următoarele operații:

Tabelul nr. 1

Variabilitatea caracterelor dimensionale corporale pentru seria masculină - Măgura

Nr. crt.	Caracterul	N	\bar{X}	$\pm m$	S.D.	C.V.
1	Statura	37	1 678,50	11,64	70,80	4,21
2	Înălțimea convențională trunchi (sst - plan așezat)	37	565,00	5,27	32,06	5,67
3	Înălțimea convențională torace (sst-xy)	36	167,00	2,68	16,09	9,63
4	Înălțimea convențională abdomen (xy-plan așezat)	37	337,10	4,28	26,05	6,56
5	Lungimea membrelor inferioare (statura minus șezindă)	37	835,00	8,32	50,62	6,28
6	Diametrul antero-posterior torace la nivel xyfoidian	37	202,30	3,32	20,22	9,99
7	Diametrul transvers toracic (a-a)	37	385,80	3,53	21,49	5,57
8	Diametrul transvers abdominal (ic-ic)	37	281,30	2,87	17,46	6,20
9	Perimetrul toracic la nivel xifoidian	37	848,60	8,51	51,80	6,10
10	Perimetrul abdominal (minimul mezogastric)	37	768,40	9,93	60,40	7,86
11	Înălțimea șezindă	36	874,50	4,52	27,16	3,10

— constituirea graficului general de referință pentru Măgura (pe baza datelor din tabelul nr. 1), pe care-l redăm în tabelul nr. 2;

— construirea antropometrogramelor individuale: proiectând datele fiecărui individ pe graficul general de referință, aceasta permite sta-

Tabelul nr. 2

Graficul general de referință (GG) pentru seria masculină - Măgura

\bar{X} Statura 1678,5 mm ; S.D. 70, 80; R. Ma 1890, 9; raport fundamental 1890,9/1678,5 = 1,1265

	St	IcTr	IcTo	IcAb	L. Mi	DAPTo	DTTo (a - a)	DtAb (ic - ic)	PmTo	PmAb	
R	1891,0	633,0	188,0	447,0	907,0	228,0	435,0	317,0	956,0	866,0	Ma
	1869,0	623,9	185,9	442,0	896,8	225,3	430,1	313,3	945,4	856,2	
+1	1843,5	621,8	183,8	437,0	886,6	222,8	425,2	309,8	934,6	846,4	+4
	1827,3	614,7	181,7	432,0	876,4	220,2	420,3	306,2	923,9	836,7	
+3	1803,0	607,6	179,6	427,0	866,2	217,7	415,4	302,7	913,1	826,9	+3
	1784,8	600,5	177,5	422,0	856,0	215,1	410,5	299,1	902,4	817,2	
+2	1763,5	593,4	175,4	417,0	845,8	212,5	405,6	295,5	891,6	807,4	+2
	1742,3	586,3	173,3	412,0	835,6	210,0	400,7	292,0	880,9	797,7	
+1	1721,0	579,2	171,2	407,0	825,4	207,4	395,8	288,4	870,1	787,9	+1
	1699,8	572,1	169,1	402,0	815,2	204,9	390,9	284,9	859,3	778,2	
B	1678,5	565,0	167,0	397,0	805,0	202,3	386,0	281,3	848,6	768,4	B
	1657,3	557,9	164,9	392,0	794,8	199,7	381,1	277,7	837,9	758,7	
-1	1636,0	550,8	162,8	387,0	784,6	197,2	376,2	274,2	827,1	748,9	-1
	1614,8	543,7	160,7	382,0	774,4	194,6	371,3	270,6	816,4	739,2	
-2	1593,5	536,6	158,6	377,0	764,2	192,1	366,4	267,1	805,6	729,4	-2
	1572,3	529,5	156,5	372,0	754,0	189,5	361,5	263,5	794,9	719,7	
-3	1551,0	522,4	154,4	367,0	743,8	186,9	356,6	259,9	784,1	709,9	-3
	1529,8	515,3	152,3	362,0	733,6	184,4	351,7	256,4	773,4	700,2	
-4	1508,5	508,2	150,2	357,0	723,4	181,8	346,8	252,8	762,6	690,4	-4
	1487,3	501,1	148,1	352,0	713,2	179,3	341,9	249,3	751,9	680,7	
R	1466,0	494,0	146,0	347,0	703,0	177,0	337,0	246,0	741,0	671,0	Mi
Ma - Mi	425	142	42	100	204	512	98	712	215	195	
Gd	42,5	14,2	4,2	10,0	20,4	5,12	9,8	71,2	21,5	19,5	
Gd/2	21,25	7,1	2,1	5,0	10,2	2,56	4,9	3,56	10,75	9,75	

bilirea diagnozelor parțiale ale relațiilor pe grupe de dimensiuni (grupa A statură — trunchi; grupa B relația segmentelor longitudinale IcTo — IcAb și IcAb — IMi; grupa C relația diametrelor orizontale DAPTo la a — a și a — a în raport cu ic — ic; grupa D perimetre — cel toracic în raport cu cel abdominal; rezultând deci 6 diagnoze parțiale) pe linia de tendință zvelt-îndesat și concomitent apreciindu-se intensitatea acestor tendințe (\leq , 2,5 Gd considerate puternice);

— procedura se încheie cu o diagnoză de sinteză a individului, numită diagnostic de orientare, care apreciază:

a) în ansamblu, aspectul de morfie \pm (megamorfie, cînd în cadrul situării celor 10 dimensiuni individuale pe graficul de referință, revine un număr majoritar celor situate deasupra valorilor bazomorfului (BB), din contra, micromorfie, cînd numărul majoritar se află sub BB, și mediomorfie cînd ele se reprezintă paritar);

b) stabilește gradul de manifestare (puternic-moderat) în ansamblul diagnozelor parțiale, adică dacă individul prezintă un număr important de tendințe de polaritate zvelt-îndesat puternic manifestate, sau, din contra, o manifestare slabă este prioritară (armonic — număr de diagnoze parțiale cu manifestare slabă sînt în majoritate; disarmonic — număr de diagnoze parțiale puternice cel puțin la paritate sau majoritare față de cele slabe);

c) indică direcția majoritară a tendințelor pe linia zvelt-îndesat din ansamblul diagnozelor parțiale.

Sortarea antropometrogramelor pe categorii conduce la o evidență a fizionomiei constituționale și a frecvenței acesteia în cadrul populației, desfășurînd aspectele de dezvoltare armonică-disarmonică, de morfie \pm și tipuri constituționale pe tendința zvelt-îndesat.

REZULTATE

În tabelul nr. 3 se prezintă în mod desfășurat repartitia tipurilor constituționale decelate la Măgura, în funcție de forța de exprimare a tendințelor de polarizare a tipurilor — armonică, atunci cînd aceasta este moderată, și disarmonică, atunci cînd aceasta este, dimpotrivă, intensă.

La rîndul lor, atît armonicii, cît și disarmonicii pot să fie, sub raportul masei somatice, mari (megamorfi), mijlocii (mezomorfi) și mici (micromorfi). Sub acest ultim aspect al realizării cantitative a masei somatice, se prezintă repartițiile tipurilor constituționale în orientarea acestora către tipul zvelt, îndesat, sau intermediar, care, după cum s-a văzut mai sus, sînt puternic exprimate în cadrul disarmonicilor și moderat exprimate în cadrul armonicilor. Pentru a se putea distinge tipurile constituționale puternic diferențiate, corespunzătoare categoriei de disarmonici, acestea au, în conformitate cu concepția lui L. Biran, denumirea de dolicotip, mediotip și brahitip, pe cînd în cazul armonicilor, unde tendințele de constituire a tipurilor constituționale sînt mai slab manifestate, autorul alege denumirile de paralongilin, paramediolin și parabrevilin.

Din analiza tabelului nr. 3 se pot reține următoarele aspecte :

Tabelul nr. 3

Repartiția procentuală a indivizilor de sex masculin în raport cu tipul constituțional

Diferențiere	Morfie ±	Tip constituțional	N	%
Armonici N ₁₀ =27,03 % N ₁₉ =51,35 %	megamorfi N ₁₀ =27,03 %	paralongilini	3	8,11
		paramediolini	1	2,70
		parabrevilini	6	16,22
	mediomorfi N ₂ =5,41 %	paralongilini	2	5,41
		paramediolini	—	—
		parabrevilini	—	—
	micromorfi N ₇ =18,92 %	paralongilini	4	10,81
		paramediolini	2	5,41
		parabrevilini	1	2,70
Disarmonici N ₁₈ =48,65 %	megamorfi N ₇ =18,92 %	dolicotipi	2	5,41
		mediotipi	1	2,70
		brahitipi	4	10,81
	mediomorfi N ₂ =5,41 %	dolicotipi	1	2,70
		mediotipi	1	2,70
		branhitipi	—	—
	micromorfi N ₉ =24,32 %	dolicotipi	4	10,81
		mediotipi	2	5,41
		brahitipi	3	8,11

1) în populația masculină de la Măgura, indivizii armonici și disarmonici sînt aproape paritar reprezentați, cu o ușoară preponderență pentru categoria celor armonici (51,35% armonici față de 48,65% disarmonici). Această disarmonie, apreciabilă în comparație cu alte populații autohtone (5), nu exprimă atît o disfuncție morfogenetică, cît un polimorfism constituțional manifest, datorit coexistenței unor tipuri antropologice diferite. Pentru existența acestei structuri antropologice complexe pledează și morfograma tipologică a calotei, relativ ștearsă, de la Măgura (4), care în calitatea sa de suită a unor medii ponderate exprimă neutralizarea reciprocă a unor tipuri individuale opus diferențiate;

2) în ceea ce privește forța de dezvoltare a masei somatice, există o opozabilitate între armonici și disarmonici; armonicii realizează preponderent o mare masă somatică sub forma megamorfiei (megamorfi 27,03%, micromorfi 18,92%, mediomorfi 5,41%), pe cînd disarmonicii se realizează preponderent sub formă de micromorfi (24,32% micromorfi, 18,92% megamorfi, 5,4% mediomorfi);

3) se observă că megamorfia se realizează indiferent de categoria armonică sau disarmonică sub forma unor tipuri constituționale mai ales de conformație îndesată (megamorf armonic: parabrevilini 16,22%,

paralongilini 8,4%, paramediolini 2,70%; megamorf disarmonic: brahitipi 10,81%, dolicotipi 5,41%, mediotipi 2,70%).

Ca un revers, micromorfia fie armonică, fie disarmonică, se orientează spre formele zvelte (micromorf armonic: paralongilini 10,81%, paramediolini 5,41%, parabrevilini 2,70%; micromorf disarmonic: dolicotipi 10,81%, brahitipi 8,11%, mediotipi 5,41%).

Procedind la o reprezentare concentrată care se adresează tipurilor constituționale principale, s-a constituit tabelul nr. 4.

Tabelul nr. 4

Repartiția procentuală a indivizilor de sex masculin în raport cu tipurile constituționale principale

Sex	Nr.total	Armonici N = 19 = 51,35 %						Disarmonici N=18 = 48,65 %					
		Lo		Paramediolin		Br	Dol		Mediotip		Bra		
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%		
Masc.	37	9	24,32	3	8,11	7	18,92	7	18,92	4	10,81	7	18,92

Din evaluarea repartițiilor pe linia zvelt-îndesat, înscrisă în acest tabel, reiese că populația masculină a Măgurei tinde mai curînd spre tipurile zvelte (Lo 24,32% + Dol 18,92% = 43,24%, față de Br 18,92% + Bra 18,92% = 37,84%).

În concluzie, prin prezenta lucrare s-a ajuns la o precizare a poziției individului în cadrul grupului său de reproducere, creîndu-se în acest fel o bază de plecare în posibilitatea de a se urmări în ce măsură unei conformații distincte îi corespunde un comportament distinct.

PHYSIONOMIE CONSTITUTIONNELLE DE LA POPULATION MASCULINE DU VILLAGE DE MĂGURA — COULOIR DE BRAN

RÉSUMÉ

La population autochtone originaire d'au moins trois générations du village de Măgura — Couloir de Bran est analysée du point de vue constitutionnel à l'aide de la méthode anthrométropographique du Pr. L. Brian.

Les résultats obtenus mettent en évidence un manifeste polymorphisme constitutionnel, avec presque 50% d'individus dysarmoniques. Les types armoniques réalisent une plus grande masse somatique (mégamorphie) tandis que ceux dysarmoniques inclinent plutôt vers la micromorphie. Les mégamorphes armoniques ou dysarmoniques réalisent de préférence le type constitutionnel trapu (parabréviligne et brachytype) tandis que les micromorphes ont tendance au type constitutionnel svelte (paralongiligne et dolichotype).

Dans son ensemble, la population de Măgura s'oriente vers la conformation svelte.

BIBLIOGRAFIE

1. BRIAN L., *Tecnica: ed applicazione degli antropometrici per la standardizzazione delle schede costituzionalistiche individuali*, Arch. per l'Antrop. e la Etnol., 1965, XCV p. 29—70.
2. POP-GRINȚESCU SUZANA, VLĂDESCU MARIA, ENĂCHESCU TH., *Fizionomia constituțională a populației din satul Șirnea (culocrul Bran)*, St. cerc. antropol., 1970, 7,2, p. 193—205.
3. POP-GRINȚESCU SUZANA, VLĂDESCU MARIA, ENĂCHESCU TH., *Fizionomia constituțională a populației din satul Sohodol (culocrul Bran)*, St. cerc. antropol., 1971, 8,2, p. 165—173.
4. POP-GRINȚESCU SUZANA, VLĂDESCU MARIA, *Tipul antropologic al populației satului Măgura (culocrul Bran)*, St. cerc. antropol., 1972, 9, 1, p. 19—27.
5. MARIA VLĂDESCU, *Tipul constituțional al populației de mineri și de agricultoare din stația-pilot Berevoești-Argeș*, St. cerc. antropol., 1972, 10,2.

*Centrul de cercetări antropologice
București*

FIZIONOMIA CONSTITUȚIONALĂ A SERIEI DE FEMEI DIN COMUNITATEA MĂGURA — CULOARUL BRAN

DE

ELENA D. RADU*

572.5 :616 — 007.7 — 055.2

Studiul de față se referă la fizionomia constituțională a unei serii de femei originare de cel puțin trei generații din comunitatea Măgura — culoarul Bran. Au fost prelevate 10 dimensiuni somatice, conforme metodei antropometrografice a prof. L. Brian.

Tehnica și metoda antropometrografică de determinare a fizionomiei constituționale a lui L. Brian au fost aplicate pentru prima oară în antropologia românească, în anul 1970, de către un colectiv condus de dr. Suzana Grințescu-Pop, șefa Sectorului de antropologie contemporană de la Centrul de cercetări antropologice București.

Prezenta lucrare analizează fizionomia constituțională a 42 de femei din comunitatea Măgura, de vârste între 18 și 55 de ani.

Pe baza celor 10 dimensiuni prelevate, a fost construit graficul general de referință a femeilor din comunitatea Măgura (grafic nr. 1).

Conform metodei de lucru, s-a apreciat fizionomia constituțională a fiecărui subiect prin cîte o diagnoză sintetică, diagnoză de orientare, care s-au repartizat ulterior pe categoriile fizionomiei constituționale propuse de L. Brian și care au alcătuit reprezentările din tabelele nr. 2 și 3.

REZULTATE

Datele cuprinse în tabelul nr. 1 pun în evidență următoarele aspecte ale tipologiei constituționale a femeilor din Măgura :

— se remarcă frecvența prioritară a formelor disarmonice față de cele armonice (59,52% disarmonice, 40,48% armonice);

* Se aduc mulțumiri pe această cale tov. dr. Suzana Grințescu-Pop, pentru materialul bibliografic pus la dispoziție, precum și pentru îndrumarea și sprijinul direct dat în efectuarea acestui studiu.

Grafic general de referință (GG) pentru seria de femei

 $\bar{X} = 1564,94 \quad \sigma = \pm 55,80$ Raport fundamental=1-10

	St	Ic — Tr	Ic—To	Ic—Ab	IMi	DAP.To	DT.To	DT.Ab	Pm.To	Pm.Ab
+10										
+ 9										
+ 8										
+ 7										
+ 6										
RMa	-1732	-592,0	-157	-435	-812	-213	-401	-302	-915	-773
	-1715,3	-586,6	-155,6	-431,1	-804,6	-211,1	-397,4	-299,3	-906,7	-766
+ 4	-1698,6	-581,2	-154,2	-427,2	-797,2	-209,2	-393,8	-296,6	-898,4	-759
	-1681,9	-575,8	-152,8	-423,3	-789,8	-207,3	-390,2	-293,9	-890,1	-752
+ 3	-1665,2	-570,4	-151,4	-419,4	-782,4	-205,4	-386,6	-291,2	-881,8	-745
	-1648,5	-565,0	-150,0	-415,5	-775,0	-203,5	-383,0	-288,5	-873,5	-738
+ 2	-1631,8	-559,6	-148,6	-411,6	-767,6	-201,6	-379,4	-285,8	-865,2	-731
	-1615,1	-554,2	-147,2	-407,7	-760,2	-199,7	-375,8	-283,1	-856,9	-724
+ 1	-1598,4	-548,8	-145,8	-403,8	-752,8	-197,8	-372,2	-280,4	-848,6	-717
	-1581,7	-543,4	-144,4	-399,9	-745,4	-195,9	-369,6	-277,7	-840,3	-710
BB	-1565	-538	-143	-396	-738	-194	-363	-275	-832	-703
	-1548,3	-532,6	-141,6	-392,1	-730,6	-192,1	-359,4	-272,3	-823,7	-696
- 1	-1531,6	-527,2	-140,2	-388,2	-723,2	-190,2	-355,8	-269,6	-815,4	-689
	-1514,9	-521,8	-138,8	-384,3	-715,8	-188,3	-352,2	-266,9	-807,1	-682
- 2	-1498,2	-516,4	-137,4	-380,4	-708,4	-186,4	-348,6	-264,2	-798,8	-675
	-1481,5	-511,0	-136,0	-376,5	-701,0	-184,5	-345,0	-261,5	-790,5	-668
- 3	-1464,8	-505,6	-134,6	-372,6	-693,6	-182,6	-341,4	-258,8	-782,2	-661
	-1448,1	-500,2	-133,2	-368,7	-686,2	-180,7	-337,8	-256,1	-773,9	-654
- 4	-1431,4	-494,8	-131,8	-364,8	-678,8	-178,8	-334,2	-253,4	-765,6	-647
	-1414,7	-489,4	-130,4	-360,9	-671,4	-176,9	-330,6	-250,7	-757,3	-640
RMi	-1398	-484	-129	-357	-664	-175	-327	-248	-749	-633
- 6										
- 7										
- 8										
- 9										
-10										
Ma-Mi	334	108	28	79	148	38,8	72	55	166	140
Gd	33,4	10,8	2,8	7,9	14,8	3,9	7,2	5,5	16,6	14
Gd/2	16,7	5,4	1,4	3,9	7,4	1,9	3,6	2,7	8,3	7

Tabelul nr. 1

Variabilitatea dimensiunilor somatice—seria de femei Măgura

Dimentiuini	N	Valori extreme	$X \pm m$	$\pm \sigma$	V.
1. Statură totală	42	1420—1690	$1564,90 \pm 8,61$	55,80	3,56
2. Înălțime convențională trunchi (sst-plan așezat)	42	480—570	$537,60 \pm 3,50$	22,69	4,22
3. Înălțime convențională torace (sst-xy)	42	100—190	$142,80 \pm 2,63$	17,10	11,9
4. Înălțime convențională abdomen (xy-plan așezat)	42	290—420	$395,90 \pm 2,99$	19,39	4,80
5. Lungimea membrelor inferioare (statură-șezîndă)	42	660—830	$738,00 \pm 2,87$	18,65	2,52
6. Diametrul antero-posterior toracic la nivel xyfoidian	42	150—230	$194,30 \pm 2,74$	17,77	9,14
7. Diametrul transvers toracic (a—a)	42	330—380	$362,70 \pm 2,31$	15,00	4,14
8. Diametrul transvers abdominal (ic—ic)	42	230—320	$275,20 \pm 2,65$	17,23	6,26
9. Perimetrul toracic la nivelul xyfoidului	42	750—990	$832,00 \pm 8,05$	52,20	6,27
10. Perimetrul abdominal (minimum mezogastric)	42	630—760	$703,20 \pm 5,86$	38,00	5,40
11. Șezîndă	42	760—870	$830,00 \pm 4,71$	30,56	3,68

Tabelul nr. 2

Repartiția procentuală detaliată a subiecților în raport cu tipul constituțional

Dezvoltare	Morfie \pm	Tip constituțional	N	%
Armonici 17=40,48 %	megamorfi	paralongilini	3	7,14
		paramediolini	5	11,91
	mediomorfi	parabrevilini		
		paralongilini		
Disarmonici 25=59,52 %	micromorfi	paramediolini	4	9,52
		parabrevilini	5	11,91
		paralongilini		
		paramediolini		
	megamorfi	dolicotip	3	7,14
		mediotip	2	4,76
		brahitip	7	16,67
		dolicotip	1	2,38
	mediomorfi	mediotip	1	2,38
		brahitip		
		dolicotip	4	9,52
		mediotip	1	2,38
	micromorfi	brahitip	6	14,29

— nu se remarcă o repartiție preferențială de masă somatică în funcție de forma armonică sau disarmonică: în cadrul constituțiilor armonice repartițiile procentuale sînt apropiate pentru categoriile megamorf (19,05%) și micromorf (21,43%), situație întîlnită și în cazul constituțiilor disarmonice (megamorf 28,57%, micromorf 26,19%);

Tabelul nr. 3

Repartiția procentuală detaliată a subiecților în raport cu cele trei tipuri constituționale principale

Armonici	Paralongilini (Lo)		Paramediolini		Parabrevilini (Br)	
	N	%	N	%	N	%
Disarmonici	3	7,14			5	11,91
	4	9,52			5	11,91
	7	16,66			10	23,82
		Dolicotip (Dol)		Mediotip		Brachitip (Bra)
	N	%	N	%	N	%
	3	7,14	2	4,76	7	16,67
	1	2,38	1	2,38		
	4	9,52	1	2,38	6	14,29
	8	19,04	4	9,52	13	30,96

— nu se constată, de asemenea, în funcție de morfie \pm , nici un fel de orientare preferențială pe linia zvelt-îndesat, megamorful fie armonic, fie disarmonic este preponderent orientat pe tipologie îndesată (Br sau Bra 28,58%), micromorful comportându-se în același sens înscriind și el o tipologie majoritar îndesată (Br sau Bra 26,20%).

În tabelul nr. 2, în care am dispus materialul nostru pe o schemă de evidență organizată în vederea expunerii frecvenței celor 6 tipuri constituționale principale, se observă în mod pregnant încadrarea preferențială a femeilor din Măgura în formele îndesate (23,82% Br față de 16,66% Lo; 30,96% Bra față de 19,04% Dol).

O totalizare a procentelor constituțiilor îndesate, comparativ cu acelea a constituțiilor zvelte, definește net tipul constituțional prioritar îndesat la femeile din Măgura (50% Br + Bra; 35,70% Lo + Dol).

PHYSIONOMIE CONSTITUTIONNELLE DE LA SÉRIE DE FEMMES DE LA COMMUNAUTÉ DE MĂGURA — COULOIR DE BRAN

RÉSUMÉ

Notre étude se réfère à la physionomie constitutionnelle d'une série de femmes de la communauté de Măgura—couloir de Bran, d'après l'indication technique et la méthode anthropométrographique de L. Brian. On constate la prevalence des types dysharmoniques, une ré-

partition non préférentielle de masse somatique en fonction d'une forme harmonique ou dysharmonique.

Le type constitutionnel le plus fréquent des femmes de Măgura est celui trapu.

BIBLIOGRAFIE

1. BRIAN I., *Tecnica ed applicazione degli antropometrogrammi per la standardizzazione delle schede costituzionalistiche individuali*, Arch. per l'Anthrop. e la Ethnologia, 1965, XCV.
2. GRINȚESCU-POP SUZANA, MARIA VLĂDESCU, TH. ENĂCHESCU, *Fizionomia constituțională a populației din satul Șirnea-prin tehnica și metoda antropometrografică prof.L. Brian*, St. cerc. antropol., 1970 2, 7.
3. GRINȚESCU-POP SUZANA, MARIA VLĂDESCU, TH. ENĂCHESCU, *Fizionomia constituțională a populației din satul Șohodol*, St. cerc. antropol., 1971, 2, 8.
4. RADU ELENA D., OANA ROȘTEANU, *Considerații preliminare asupra variabilității conformativ-somatice a unei serii de femei din comunitatea Măgura-culoarul Bran*, St. cerc. antropol., 1972, 1, 9.

Centrul de cercetări antropologice București

CARACTERE CONFORMATIVE ALE REGIUNII ORBITALE LA POPULAȚIA COMUNITĂȚII MĂGURA – CULOARUL BRAN

STUDIU COMPARATIV AL UNOR COMUNITĂȚI DE ALTITUDINE

DE

ELENA D. RADU și OANA ROȘTEANU

572.765

Lucrarea de față analizează caracterele conformative ale regiunii orbitale la populația comunității Măgura, comparativ cu două comunități de altitudine Fundata și Șirnea, din culoarul Bran.

S-a plecat de la premisa existenței unui fond comun de caractere în ceea ce privește conformația orbitală a populațiilor din culoarul Bran și a unor particularități determinate cu probabilitate de componenta tipologică a acestor populații.

1. CONFORMAȚIA ORBITALĂ A POPULAȚIEI COMUNITĂȚII MĂGURA

În cadrul prezentului studiu s-au prelevat caracterele de observație ale regiunii orbitale pe o serie de 38 de bărbați și 43 de femei, între 18 și 55 de ani, avînd în ascendență cel puțin trei generații parentale din comunitatea Măgura.

Sprinceana ca formă este predominantă pentru aceeași categorie la întreaga populație; este lată și de consistență puternică pentru seria de bărbați, mijlocie și lată la paritate ca lărgime și de consistență mijlocie pentru seria de femei (tabelul nr. 1).

Fanta palpebrală, pentru seria de bărbați, este dominant orizontală ca poziție, mijlocie ca lungime, îngustă și fusiformă, în timp ce pentru seria de femei, este orizontală ca poziție, scurtă, îngustă și fusiformă în mod prevalent (tabelul nr.2).

Unghiul intern al ochiului prezintă pentru întreaga populație cea mai înaltă frecvență pentru categoriile mijlocie ca mărime și comisura pleoapei în formă de cioc (tabelul nr. 3).

Tabelul nr. 1

Variabilitatea în valoare absolută și relativă a sprincenelor – Măgura -culoarul Bran

Scara de clasificare	I. Formă										II. Lărgime			III. Consistență		
	A	B	C	D	E	F	G	H	J	K	subțire	mijlocie	lată	puternică	mijlocie	slabă
Bărbați	N	—	7	2	10	7	12	—	—	—	—	9	29	19	3	16
	%	—	18,42	5,26	26,31	18,42	31,57	—	—	—	—	23,68	76,31	50,00	7,89	42,10
Femei	N	—	8	10	5	3	15	1	1	—	7	18	18	14	20	9
	%	—	18,60	23,25	11,62	6,97	34,88	2,32	2,32	—	16,27	41,86	41,86	32,55	46,50	20,93

Tabelul nr. 2

Variabilitatea în valoare absolută și relativă a fantei palpebrale – MĂGURA -culoarul Bran

	Scara de clasificare	Bărbați		Femei	
		n	%	n	%
I. Poziție	oblică din afară și în sus, spre înăuntru și în jos	13	34,21	8	18,60
	orizontală	21	55,26	30	69,75
	oblică dinăuntru sus, spre în afară și în jos	4	10,52	5	11,62
II. Lungime	scurtă	11	28,94	20	46,50
	mijlocie	16	42,10	13	30,23
	lungă	11	28,94	10	23,25
III. Deschidere	îngustă	22	57,89	30	69,75
	mijlocie	16	42,10	11	25,58
	largă	—	—	2	4,65
IV. Formă	fusiformă	38	100,00	43	100,00
	migdalată	—	—	—	—
	elipsoidală	—	—	—	—

Tabelul nr. 3

Variabilitatea în valoare absolută și relativă a unghiului intern al ochiului – MĂGURA – culoarul Bran

	Scara de clasificare	Bărbați		Femei	
		n	%	n	%
I. Mărime	larg	—	—	2	4,65
	mijlociu	27	71,05	31	72,09
	îngust	11	28,94	10	23,25
II. Formă comisură pleopă	arcuit	—	—	—	—
	rotund	—	—	1	2,32
	cioc	38	100,00	42	97,67

Pleoapa superioară prezintă pentru ambele serii o netă predominanță pentru aceleași categorii: înălțime totală mijlocie, prezența unei cute, înălțime tersală mică (cu deosebire pentru seria de femei) și înălțime orbitală mijlocie (tabelul nr. 4).

Tabelul nr. 4

Variabilitatea în valoare absolută și relativă a pleoapei superioare – MĂGURA – culoarul Bran

	Scara de clasificare	Bărbați		Femei	
		n	%	n	%
I. Înălțime	foarte mică	1	2,63	2	4,65
	mică	9	23,68	10	23,25
	mijlocie	21	55,26	27	62,79
	mare	7	18,42	4	9,30
II. Constituire	face o cută	35	92,10	42	97,67
	se dezvoltă ca o plică	3	7,89	1	2,31
III. Înălțimea părții tersale	mică	21	55,26	36	83,72
	mijlocie	17	44,73	7	16,72
	mare	—	—	—	—
IV. Înălțimea părții orbitale	mică	11	28,94	10	23,25
	mijlocie	20	52,63	29	67,44
	mare	7	18,42	4	9,30

Gradul de încărcare al cutei marginale indică prevalența cutelor marginale cu un grad mai redus de încărcare și în cadrul acestora, cutele marginale care cad lateral în afară pentru seria de bărbați și cutele descărcate uniform arcuite pentru seria de femei. Față de comunitățile studiate

pînă acum, se remarcă la această comunitate un procentaj considerabil de asimetrie de încărcare a pleoapei superioare, cu deosebire pentru seria de bărbați (tabelul nr. 5).

Tabelul nr. 5

Variabilitatea în valoare absolută și relativă a gradului de încărcare al cutei marginale – MĂGURA – culoarul Bran

Schema de clasificare Erhardt		Bărbați		Femei	
		n	%	n	%
Forma I	— (grad de încărcare mare)				
	a) cuta acoperă toată marg. pleoapei	4	10,52	8	18,60
	b) încărcare mare pe porț. mijl.	—	—	—	—
	c) partea tarsală f. îng. rămîne lib.	—	—	—	—
Forma II	— (grad mai redus de încărcare)				
	a) cută descărc. uniform arcuită	7	18,42	14	32,55
	b) cută căzînd lateral în afară	10	26,31	9	20,93
	c) cută căzînd lateral în ungh. int.	1	2,63	—	—
Forma III	— fără cută	—	—	—	—
Forma IV	— asimetrie de încărc. între ochiul drept și ochiul stîng	13	34,21	11	25,58

În ceea ce privește raportul irisului cu cele două pleoape, categoria pleoapa superioară acoperă o parte din iris și este absolut dominantă pentru întreaga populație, în timp ce cealaltă categorie este prevalentă în amîndouă seriile (tabelul nr. 6).

2. ANALIZA COMPARATIVĂ A CONFORMAȚIEI ORBITALE

Se iau în discuție testele χ^2 de comparație între seriile de bărbați și de femei din cele trei comunități sub aspectul diferențelor semnificative, diferențelor nesemnificative și în final a fondului comun de caracter conformativ-orbitale.

Tabelul nr. 6

Variabilitatea în valoare absolută și relativă a raportului irisului cu cele 2 pleoape – MĂGURA – culoarul Bran

Schema de clasificare		Bărbați		Femei	
		n	%	n	%
I. Raportul irisului cu pleoapa superioară					
— pleoapa sup. acoperă o parte din iris		38	100,00	42	100,00
— pleoapa sup. atinge marginea irisului		—	—	—	—
— pleoapa sup. nu atinge irisul		—	—	—	—
II. Raportul irisului cu pleoapa inferioară					
— pleoapa inf. acoperă o parte din iris		26	68,42	26	60,46
— pleoapa inf. atinge marginea irisului		15	39,47	12	27,30
— pleoapa inf. nu atinge irisul		2	5,26	5	11,62

a) CONFORMAȚIA ORBITALĂ LA POPULAȚIILE COMUNITĂȚILOR FUNDATA ȘI MĂGURA

Analiza graficului din figura 1 atestă diferențe semnificative prin testul χ^2 pentru următorii parametri conformativi: pentru seria de bărbați în ceea ce privește consistența sprincenei, poziția și lungimea fantei

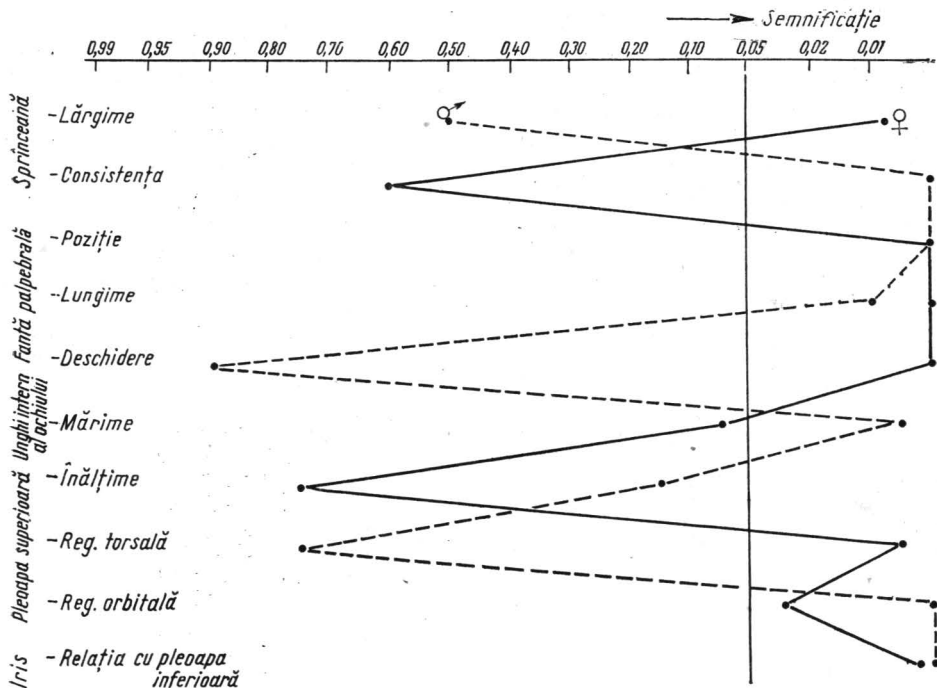

Fig. 1. — Testul χ^2 de semnificație a diferențelor caracterelor conformativ orbitale dintre populațiile comunităților Fundata și Măgura.

palpebrale, mărimea unghiului intern al ochiului, înălțimea regiunii orbitale și raportul irisului cu pleoapa inferioară. Pentru seria de femei diferențe semnificative se înregistrează pentru următorii parametri: lărgimea sprincenei, fanta palpebrală în totalitatea detaliilor ei, înălțimea regiunii tarsale și raportul irisului cu pleoapa inferioară.

Se remarcă existența a patru caractere comune pentru seriile de bărbați și femei, prin care populațiile celor două comunități diferă în mod semnificativ.

b) CONFORMAȚIA ORBITALĂ LA POPULAȚIILE COMUNITĂȚILOR ȘIRNEA ȘI MĂGURA

Populațiile celor două comunități diferă semnificativ prin următoarele caractere conformativ: seriile de bărbați, prin poziția și lungimea fantei palpebrale, prin înălțimea pleoapei superioare și înălțimea regiunii

orbitale, iar seriile de femei, prin consistența sprincenei, lungimea și deschiderea fantei palpebrale, mărimea unghiului intern al ochiului și înălțimea regiunii tarsale (fig. 2).

a) CONFORMAȚIA ORBITALĂ LA POPULAȚIILE COMUNITĂȚILOR ȘIRNEA ȘI FUNDATA

Analiza graficului din figura 3 indică existența unei asemănări din punct de vedere al conformației orbitale între populațiile celor două comunități, atestată pentru seriile de femei prin diferențele nesemnificative pentru caracterele de detaliu ale sprincenei, ale deschiderii fantei palpebrale, ale pleoapei superioare în totalitatea detaliilor ei, iar pentru bărbați, pentru caracterele de detaliu ale sprincenei, lungimea și deschiderea fantei palpebrale și înălțimea regiunii tarsale. Celelalte caractere fiind evident semnificativ diferite.

Analizând în mod comparativ cele trei grafice de semnificație a diferențelor prin testul χ^2 , remarcăm existența unui fond comun de

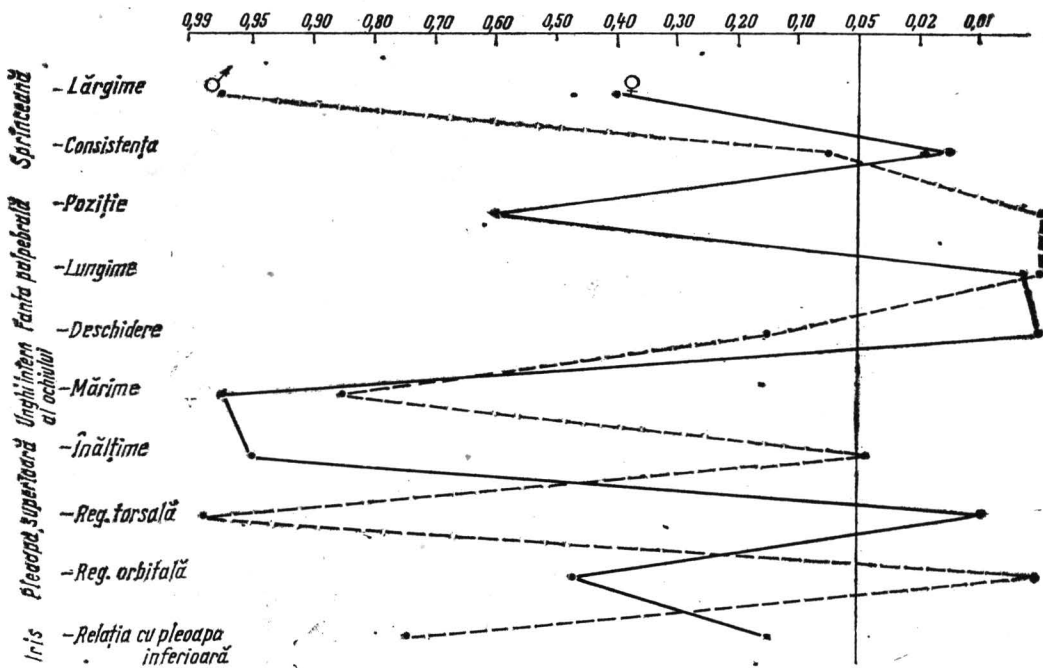

Fig. 2. — Testul χ^2 de semnificație a diferențelor caracterelor conformativ orbitale dintre populațiile comunităților Șirnea și Măgura.

caractere conformativ ale regiunii orbitale în comunitățile Măgura, Șirnea și Fundata, după cum urmează: pentru seriile de bărbați sînt comune lărgimea sprincenei, deschiderea fantei palpebrale și înălțimea regiunii tarsale a pleoapei superioare, iar pentru seriile de femei numai înălțimea pleoapei superioare.

Cele trei comunicăți diferă în mod semnificativ pentru următorii parametri conformativi-orbitali: seriile de bărbați prin poziția fantei palpebrale, înălțimea regiunii orbitale a pleoapei superioare și cu o mare tendință de semnificație pentru înălțimea totală a pleoapei superioare;

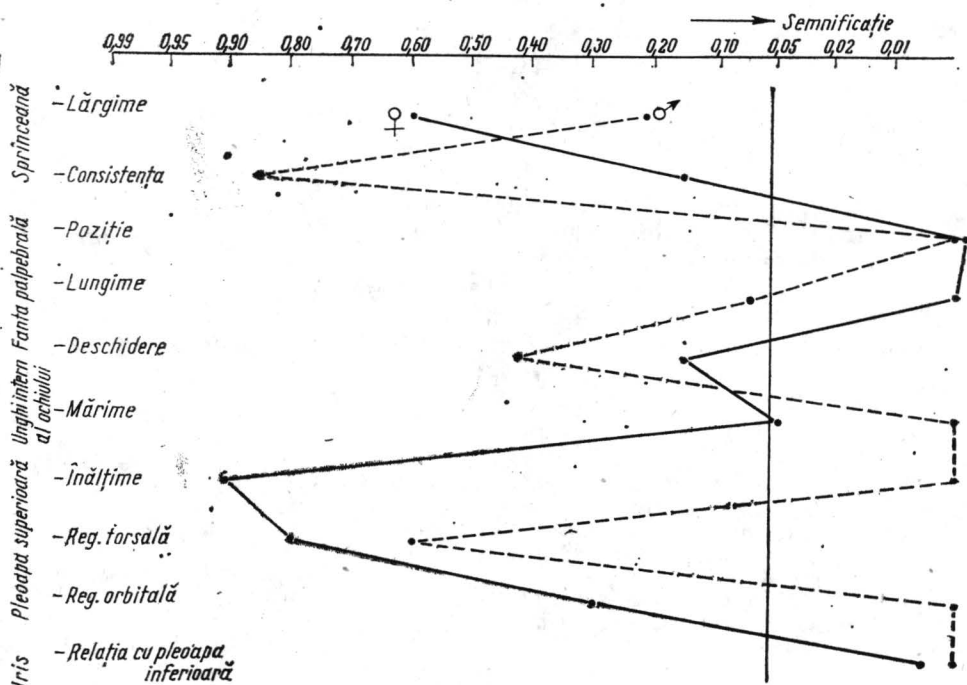

Fig. 3. — Testul χ^2 de semnificație a diferențelor caracterelor conformativ orbitale dintre populațiile comunităților Fundata și Șirnea.

pentru seriile de femei, lungimea fantei palpebrale este semnificativ deosebită în cele trei comunități.

CONCLUZII

Analiza comparativă a celor trei comunități de altitudine din culoarul Bran, sub raportul conformației lor orbitale, a pus în evidență existența unui fond comun de caractere de detaliu atât pentru seriile masculine, cât și pentru cele feminine și prezența în același timp a unor caractere particular diferite pentru fiecare comunitate.

Din acest punct de vedere, Măgura se diferențiază în mod mai pregnant de Fundata și în mai mică măsură de Șirnea, afirmație atestată de fondul comun de caractere conformativ orbitale mai redus pentru Fundata decât pentru Șirnea, la întreaga populație.

Este posibil ca aceste caractere particular diferite ale fiecărei comunități să aibă un determinism legat de componenta lor tipologică.

Fondul comun de caractere conformativ orbitale pare a avea un determinism legat de factorii de mediu climatic, prin presiune selectivă.

CARACTÈRES DE CONFORMATION DE LA RÉGION ORBITALE DE LA POPULATION DE LA COMMUNAUTÉ DE MĂGURA — COULOIR BRAN

RÉSUMÉ

L'analyse comparative de trois communautés de haute altitude situées dans le couloir de Bran met en évidence l'existence d'un fond commun de caractères de conformation orbitaux, déterminés probablement par la pression sélective des facteurs de milieu climatique et de certains caractères particuliers, spécifiques de chacune des communautés déterminées vraisemblablement par leur composante typologique.

BIBLIOGRAFIE

1. LAMOTTE M., *Initiation aux methodes statistiques en Biologie*, Paris, Masson, 1962.
2. MARTIN R., SALLER K., *Lehrbuch der Anthropologie*, Fischer, Stuttgart, 1957.
3. RADU ELENA, *Considerații asupra unor caractere de observație ale ochiului la populația satului Fundata-culoarul Bran*, St. cerc. antropol., 1969 1, 6.
4. RADU ELENA *Considerații asupra unor caractere de observație ale regiunii orbitale la populația satului Șirnea-culoarul Bran*, St. cerc. antropol., 1970 1, 7.
5. RADU ELENA, *Considerations sur certains caracteres d'observation de la region orbitaire chez la population du village de Moeciu de sus*, Ann. roumain d'Anthropologie, 1970, 7.
6. RADU ELENA, *Considerații asupra unor caractere conformative ale regiunii orbitale la populația satului Șohodol*, St. cerc. antropol., 1971, 1, 8.
7. WENINGER J., POCH ELLA, *Leitlinien zur Beobachtung der somatischen Merkmale*, Mill. anthrop. Ges. 1924, LIV, B.

Centrul de cercetări antropologice București

MORFOLOGIA MÎINII ÎN SATUL MĂGURA — BRAN

DE

HORST SCHMIDT

572.781.64

Lucrarea de față continuă lucrările din cadrul studiilor antropologice complexe efectuate în satele din culoarul Bran.

Pentru a reda detaliile caracteristice satului Măgura, am procedat din nou la o selecție a indivizilor originari de cel puțin trei generații din satul Măgura, acest lot cuprinzînd indivizi între 20 și 55 de ani.

Pentru comparație am alcătuit și un al doilea lot de bărbați și femei peste 55 de ani, originari tot din Măgura. În vederea stabilirii unor corelații între unele caractere ale mîinii, am alcătuit un lot lărgit cu subiecți originari din satele brănene.

Măsurători și indici. În literatura de specialitate există numeroase observații asupra măsurătorilor directe și în perioada dintre 1766, cînd Buffon a măsurat pentru prima dată o mînă, și pînă în zilele noastre s-a adunat un volum bogat de date în acest sens. Pentru populațiile românești există însă doar datele publicate de noi provenite tot din satele din culoarul Bran.

Valorile pentru Măgura sînt redate în tabelul nr. 1. Din analiza datelor se observă un fapt binecunoscut, și anume un indice mai ridicat la mina dreaptă decît la stînga. Se observă de asemenea că această diferențiere este dată de variația lățimii și nu a lungimii care rămîne relativ constantă și este egală la ambele mîini. Acest lucru este explicabil dacă ne referim la rezultatele obținute de unii autori cum ar fi Brenzina și Lebzelter, Schlaginhaufen, Matzdorff, Verschuer care consideră lungimea mîinii ca fiind în principal determinată genetic deci modificată foarte puțin de mediu pe cînd lățimea ca fiind mai puțin determinată genetic și deci mai labilă. Cum lotul nostru cuprinde doar persoane adulte care exercită o anumită muncă fizică aceasta a produs o mai puternică dezvoltare în lățime a mîinii drepte normal mai des folosită, pe cînd lungimea, mai puternic determinată genetic, nu s-a modificat sau s-a modificat foarte puțin.

Tabelul nr. 1

Valorile statistice ale măsurătorilor minii – Măgura (20 – 55 de ani)

Sex	Măsurători	Dreapta						Stînga					
		max.	min.	M	$\pm m$	σ	v	max.	min.	M	$\pm m$	σ	v.
♂	lungime	201	165	185,06	3,98	7,96	4,30	204	168	187,06	4,20	8,40	4,49
	lăţime	98	79	89,22	3,42	4,82	5,40	99	80	88,22	2,95	4,16	4,71
	indice	52,12	43,65	47,66	2,12	2,12	4,45	50,81	42,42	46,60	1,71	1,71	3,67
♀	lungime	197	156	175,02	3,74	7,48	4,48	192	158	174,62	3,38	6,76	3,87
	lăţime	87	73	80,30	2,41	3,40	4,23	86	73	79,30	2,49	3,52	4,44
	indice	50,00	41,62	45,40	1,91	1,91	4,21	48,83	42,45	45,04	1,78	1,78	3,95

În figura nr. 1 redăm valorile indicelui mîinii comparativ cu alte două sate din zona Bran, și anume Șirnea, apropiată de Măgura, și Moeciul de Sus, localizată pe versantul opus. Măgura cu valorile cele mai scăzute atât la bărbați, cît și la femei se apropie cel mai mult de Moeciul de Sus. Șirnea cu o componentă tipologică bogat dalică (6), deci cu multe elemente brahimorfe, are un indice al mîinii mai ridicat.

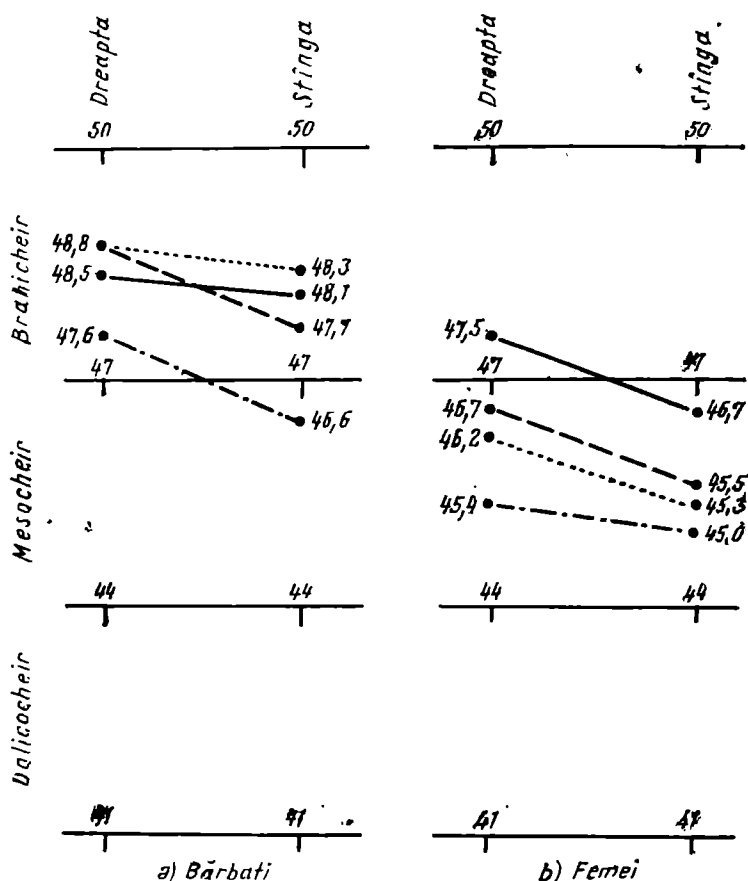

Fig. 1. — Variația indicelui mîinii la populația unor sate din zona Bran (—) Șirnea, (---) Moeciul de Sus, (-.-.-) Măgura, (....) Măgura (peste 55 de ani).

Să analizăm mai amănunțit ce deosebiri apar între lotul subiecților între 20 și 55 de ani și cei peste 55 de ani. Se observă o creștere a indicelui la ambele mîini și la ambele sexe (tabelul nr. 2), așa cum a fost observată și de Büchi. Această creștere la bărbați, este mai mare la mîna dreaptă, pe cînd la femei la cea stîngă. Atît în primul lot, cît și în cel de-al doilea, maxima frecvenței la bărbați cade în categoria brahicheir, pe cînd la femei în categoria mesocheir.

Din figura nr. 2 se observă că această creștere a valorii indicelui este diferită la cele două mâini în funcție de sex. La mîna dreaptă la bărbați, creșterea masivă are loc în aceeași grupă a frecvenței maxime a primului lot (20—55 de ani), pe cînd la femei această creștere are loc în special în categoria imediat superioară procentului maxim. Din contră la mîna stîngă la femei, are loc o creștere puternică a procentului din ca-

Tabelul nr. 2

Procentul tipurilor de mîini pe sexe și vîrstă — Măgura

Grup de vîrstă	Sex	Hiperdolicocheir x — 40,9		Dolicocheir 41,0—43,9		Mesocheir 44,0—46,9		Brahicheir 47,0—49,9		Hiperbrahicheir 50,0 — x	
		dr.	st.	dr.	st.	dr.	st.	dr.	st.	dr.	st.
20—55 de ani	♂	—	—	5,72	2,86	20,00	45,71	48,57	45,71	25,71	5,72
	♀	—	—	12,50	25,00	65,00	45,00	20,00	30,00	2,50	—
peste 55 de ani	♂	—	—	—	—	6,67	20,00	60,00	46,67	33,33	33,33
	♀	—	—	6,67	13,33	53,33	60,00	40,00	26,67	—	—

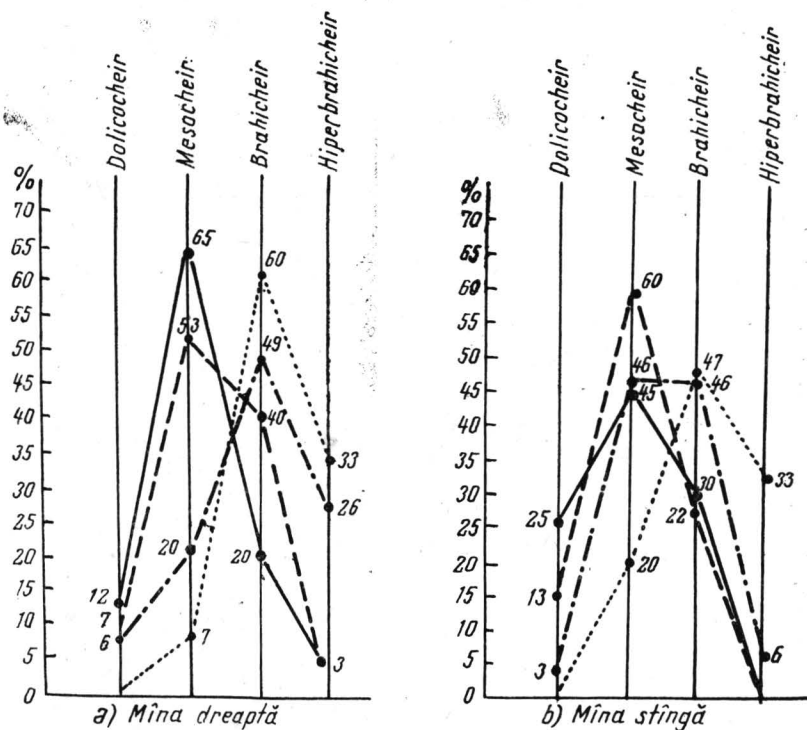

Fig. 2. — Variația indicelui mîinii în funcție de sex și vîrstă la populația din Măgura. (—) bărbați, (---) bărbați peste 55 de ani, (-.-.-) femei, (.....) femei peste 55 de ani.

Tabelul nr. 3

Distribuția procentuală a caracterelor mîinii la populația din Măgura

Caracterul	Variabilitatea caracterului	♂			♀		
		N	%	N total	N	%	N total
Membrana interdigitală	slab dezvoltată	13	32,50	40	10	23,80	42
	mediu dezvoltată	20	50,00		26	61,90	
	bine dezvoltată	7	17,50		6	14,30	
Lungimea degetului 1	sub niv. artic. falangei II	70	87,50	80	79	94,05	84
	la niv. artic. falangei II	10	12,50		5	5,95	
	peste niv. artic. falangei II	—	—		—	—	
Formula digitală	între 20—55 ani	3.4.2.	66	82,50	41	48,80	84
		3.2.4.	7	8,75	20	23,80	
		3.2.=4	7	8,75	23	27,40	
	peste 55 ani	3.4.2.	26	86,66	24	80,00	30
		3.2.4.	2	6,67	3	10,00	
		3.2.=4.	2	6,67	3	10,00	

tegoria frecvenței maxime, pe cînd la bărbați maxima creșterii are loc în categoria imediat superioară.

După Büchi, la adulți are loc o creștere treptată atît a lățimii, cît și a lungimii mîinii. Dacă asupra creșterii lățimii autorii sînt unanim de acord în privința creșterii, în lungime există controverse. Peter observă din contră o scădere a lungimii. În tot cazul această creștere a indicelui poate fi atribuită și unei creșteri în lățime a palmei în care factorul muncă fizică are un rol foarte important, dar, după părerea noastră, cel puțin în parte se explică în cazul unor subiecți de peste 60 de ani, și prin incapacitatea de extensie totală a palmei și de aici, desigur, și valori mai mici ale lungimii și o creștere valorică a indicelui.

Formula digitală. Această problemă a formulei digitale a dat naștere la multe discuții contradictorii și a dus la elaborarea unor serii de teorii și ipoteze. Deși majoritatea autorilor (Weissenberg, Ecker) consideră că raportul dintre degetele 2 și 4 nu pot constitui un punct de plecare în comparația dintre om și maimuță și el nu poate fi considerat ca un criteriu de diferențiere rasială sau sexuală, ci trebuie privit ca o particularitate individuală, totuși după cercetările de pînă acum apare ca sigur că la femei găsim o proeminență procentual mai ridicată a degetului 2. Acest fapt este foarte evident la lotul nostru de subiecți de la Măgura. Valoarea formulei 3.4.2 la bărbații de la Măgura este foarte ridicată, dar acest lucru nu trebuie să mire, majoritatea lor fiind muncitori la întreprinderile industriale din împrejurimi. Or, este bine știut și stabilit de către Matzdorff și Rösler că în straturile sociale de bază și în special în cazul muncilor fizice grele, procentul formulei 3.4.2 crește.

Comparînd din nou procentele formulelor digitale din primul lot (20—55 de ani) cu repartitia frecvenței în cadrul celui de-al doilea lot

(peste 55 de ani), se observă o creștere procentuală a tipului ulnar. Deși formula digitală care predomină la adult este 3.4.2, totuși repartitia formulei pe clase de vîrstă ne arată la 20—25 de ani o repartitie aproximativ egală a celor două formule. În continuare, procentul tipului ulnar crește, pe cînd cel radial descrește. Aceste modificări se datorează, probabil, unor cauze de ordin funcțional. Din păcate această problemă este puțin studiată. Totuși se știe că o activitate intensă a degetului 2 produce normal o mai puternică dezvoltare musculară în această porțiune ceea ce duce la împingerea spre partea radială a articulației de bază a degetului 2, și astfel proeminența lui scade. Și Rösler, în studiile sale, constată astfel de modificări datorite factorului muncă.

Ținînd cont că în cursul ontogenezei există modificări atît ale formulei digitale, cît și a indicelui mîinii, am încercat să stabilim, pe un lot lărgit (190 de femei și 160 de bărbați), eventuala existență a unei corelații între cele două valori, prin calcularea lui X^2 . La femei valorile lui P sînt semnificative (dreapta $P \approx 0,03$; stînga $P \approx 0,01$), iar la bărbați doar la stînga P se menține semnificativ cu o valoare de $\approx 0,05$, pe cînd la dreapta este nesemnificativ $P \approx 0,70$.

Ca și în cazul altor populații, și aici se întîlnește un procent de asimetriei dreapta-stînga ale formulei digitale. La bărbați acest procent este de 15%, iar la femei 16,66%. Distribuția asimetriilor formulei digitale este redată în tabelul nr. 4.

Tabelul nr. 4
Distribuția asimetriilor formulei digitale la Măgura
(20—55 de ani)

Sex	dr. 3.2.4. st. 3.4.2.	dr. 3.4.2. st. 3.2.4.	dr. 3.2.=4 st. 3.4.2.	dr. 3.4.2. st. 3.2.=4.	dr. 3.2.4. st.3.2.=4.	dr. 3.2.=4. st. 3.2.4.
♂	16,67	—	16,67	33,33	—	33,33
♀	14,29	14,29	14,29	—	42,84	14,29

M e m b r a n a i n t e r d i g i t a l ă . Predomină forma medie urmată de cea slab dezvoltată. După Saller diferențierile individuale pot fi explicate funcțional, o muncă grea pretinzînd și o membrană bine dezvoltată, pe cînd slaba dezvoltare a acesteia trebuie pusă în legătură cu o afinare continuă a funcției mîinii.

L u n g i m e a d e g e t u l u i 1 . Ca și în celelalte sate studiate, forma la care degetul 1 ajunge sub nivelul articulației falangei II a degetului 2 este larg răspîndită la ambele sexe, dar mai frecventă la femei.

DIE MORPHOLOGIE DER HAND IM DORFE MĂGURA—BRAN

ZUSAMMENFASSUNG

Nach einem anthropologischen und morphologischen Studium an der menschlichen Hand, bei einer Bevölkerung des Dorfes Măgura, konnte man folgendes feststellen: Der Handindex wächst bei Männern und

Frauen mit dem Alter. Die Verhältnisse an beiden Händen sind nicht immer die gleichen und zwar sind bei Männern in 15% und bei Frauen in 16,66% der Fälle die relative Fingerlänge von rechts und links verschieden. Es wurde auch eine größere prozentuale Proeminenz des vierten Fingers, bei Männern, festgestellt.

Die Formel 3.2.4. ist häufiger in jüngeren Jahren.

Da der Handindex so wie auch die relative Fingerlänge mit dem Alter sich verändern, wurde der Korrelationsgrad (χ^2) zwischen diesen zwei Merkmalen ausgerechnet.

BIBLIOGRAFIE

1. BREZINA, E., LEBZELTER, V. *Über die Dimensionen der Hand bei verschiedenen Berufen*, 1923, Arch. Hyg., 92, 53.
2. BÜCHI, E., *Beobachtungen über das Verhalten der Handform in postjuvenilen Alter*, 1949, Arch. J. Klaus Stf., 24.
3. ECHER, A., *Einige Bemerkungen über einen schwankenden Charakter in der Hand des Menschen*, 1875, Arch. Anthropol., 8, 67.
4. GRINȚESCU-POP, S., ENĂCHESCU, T., GRAFFÉ, L., *Tipul antropologic al populației satului Șirnea*, St. cerc. antropol., 1970, 7, 1.
5. MARTIN-SALLER, *Lehrbuch der Anthropologie*, 1957, Stuttgart.
6. MATSDORFF, I., *Zur Anthropometrie der Hand. Ein Beitrag unter sozialbiologischen Gesichtspunkt*, 1968, Z. Morph. Anthropol., 60, 53.
7. PETER, O., *Anthropologische Untersuchung im Sernftal, Schweiz*, 1946, teză, Zürich.
8. RÖSLER, H., *Zum Alterswandel der Fingerlängeproportion*, 1957, Homo, 8, 81.
9. SCHLAGINHAUFEN, O., *Beobachtung über die Handform bei Schweizern*, 1932, Bull. Schweiz. Ges. Anthrop. Ethnol., 9, 29.
10. SCHMIDT, H., *Caracterele morfologice ale mînii la populația satului Șirnea*, St. cerc. antropol., 1970, 7, 2.
11. SCHMIDT, H., *Hand morphological characters of the population in the Moeciu de Sus village*, Ann. roum. anthrop., 1971, 1971, 8, 85.
12. VERSCHUER, O., *Genetik des Menschen*, 1959, München.

Centrul de cercetări antropologice București

OBSERVAȚII ASUPRA RELIEFULUI CUTANAT DIGITO-PALMAR ȘI PLANTAR LA POPULAȚIA DIN MĂGURA

DE

CORNELIU VULPE

572.524.12

Studiul dermatoglifelor la populația din satul Măgura contribuie, ca și celelalte lucrări de etnicitate, la cercetarea de tip complex a biologiei populațiilor de pe teritoriul țării noastre. De fapt, lucrarea se integrează în suita de publicații cu caracter antropologic privind această localitate.

Ca poziție geografică, satul Măgura face parte din grupul așezărilor umane de altitudine din zona Bran, cota la care este plasat fiind, totuși, ceva mai coborâtă decât celelalte două localități studiate de noi anterior (Fundata și Șirnea).

Pentru alcătuirea eșantionului s-a făcut o riguroasă selecție genealogică, fiind triate pentru acest studiu numai acele persoane cu o ascendență locală din cele mai vechi. Astfel, numărul persoanelor luate în studiu atinge cifra de 127, dintre care 57 de bărbați și 70 de femei.

1. RELIEFUL CUTANAT DIGITAL

Observându-se distribuția desenelor digitale în funcție de deget, așa cum apare în tabelul nr. 1, se constată că arcurile apar mai frecvent pe degetele II și III atât la bărbați, cât și la femei, în timp ce pe degetele I, IV și V ele au o frecvență scăzută la femei și aproape neglijabilă la bărbați. Lațurile radiale apar cu preponderență pe degetul II și foarte rar pe degetele I și III. O situație similară a distribuției se întâlnește la orientarea radială a desenelor unde frecvența cea mai crescută este pe degetul II și foarte scăzută pe degetele I și III. Lațurile ulnare au atât la bărbați, cât și la femei următoarea distribuție în suită: $V > III > IV >$

Tabelul nr. 1

Frecvența dermatogiliilor digitale în funcție de deget, mână și sex în populația din Măgura

Deget	Sex	Mână	A	Lr	Lu	ΣL	VR	VS	ΣV	r	s	u	Nr. degete
I	♂	d ⁿ %	— —	1 1,85	20 37,04	21 38,89	23 42,59	10 18,52	33 61,11	2 3,70	18 33,33	34 62,96	54
		s ⁿ %	1 1,85	— —	29 53,70	29 53,70	10 18,52	14 25,92	24 44,44	— —	12 22,22	42 77,78	54
	♀	d ⁿ %	2 2,90	1 1,45	40 57,97	41 59,42	15 21,74	11 15,94	26 37,68	1 1,45	16 23,19	52 75,36	69
		s ⁿ %	7 10,14	— —	41 59,42	41 59,42	11 15,94	10 14,49	21 30,43	1 1,45	14 20,29	54 78,26	69
	♂	d ⁿ %	4 7,40	12 22,22	13 24,07	25 46,30	20 37,04	5 9,26	25 46,30	21 38,89	15 27,78	18 33,33	54
		s ⁿ %	4 7,40	15 27,78	18 33,33	33 61,11	9 16,67	8 14,81	17 31,48	24 44,44	8 14,81	22 40,74	54
II	♂	d ⁿ %	13 18,84	9 13,04	27 39,13	36 52,17	16 23,19	4 5,80	20 28,99	14 20,29	18 26,09	37 53,62	69
		s ⁿ %	10 14,49	15 21,74	27 39,13	42 60,87	14 20,29	3 4,35	17 24,64	24 34,78	14 20,29	31 44,93	69
	♀	d ⁿ %	1 1,85	1 1,85	41 75,93	42 77,78	8 14,81	3 5,56	11 20,37	4 7,40	2 3,70	48 88,89	54
		s ⁿ %	1 1,85	— —	46 85,19	46 85,19	6 11,11	1 1,85	7 12,96	1 1,85	3 5,56	50 92,59	54
	♂	d ⁿ %	4 5,80	— —	60 86,95	60 86,95	2 2,90	3 4,35	5 7,25	1 1,45	6 8,70	62 89,85	69
		s ⁿ %	14 20,29	2 2,90	50 72,46	52 75,36	3 4,35	— —	3 4,35	2 2,90	12 17,39	55 79,71	69
III	♂	d ⁿ %	— —	— —	33 61,11	33 61,11	20 37,04	1 1,85	21 38,89	1 1,85	9 16,67	44 81,48	54
		s ⁿ %	— —	— —	43 79,63	43 79,63	7 12,96	4 7,41	11 20,37	— —	3 5,56	51 94,44	54
	♀	d ⁿ %	3 4,35	— —	46 66,66	46 66,66	19 27,54	1 1,45	20 28,99	— —	15 21,74	54 78,26	69
		s ⁿ %	5 7,25	— —	54 78,26	54 78,26	8 11,59	2 2,90	10 14,49	— —	6 8,70	63 91,30	69
	♂	d ⁿ %	— —	— —	41 75,93	41 75,93	11 20,37	2 3,70	13 24,07	— —	1 1,85	53 98,15	54
		s ⁿ %	1 1,85	— —	48 88,89	48 88,89	3 5,56	2 3,70	5 9,26	— —	— —	54 100	54
IV	♂	d ⁿ %	1 1,45	— —	62 89,85	62 89,85	6 8,70	— —	6 8,70	1 1,45	3 4,35	65 94,20	69
		s ⁿ %	5 7,25	— —	61 88,40	61 88,40	3 4,35	— —	3 4,35	1 1,45	3 4,35	65 94,20	69
	♀	d ⁿ %	— —	— —	41 75,93	41 75,93	11 20,37	2 3,70	13 24,07	— —	1 1,85	53 98,15	54
		s ⁿ %	1 1,85	— —	48 88,89	48 88,89	3 5,56	2 3,70	5 9,26	— —	— —	54 100	54
	♂	d ⁿ %	— —	— —	41 75,93	41 75,93	11 20,37	2 3,70	13 24,07	— —	1 1,85	53 98,15	54
		s ⁿ %	1 1,85	— —	48 88,89	48 88,89	3 5,56	2 3,70	5 9,26	— —	— —	54 100	54
V	♂	d ⁿ %	— —	— —	41 75,93	41 75,93	11 20,37	2 3,70	13 24,07	— —	1 1,85	53 98,15	54
		s ⁿ %	1 1,85	— —	48 88,89	48 88,89	3 5,56	2 3,70	5 9,26	— —	— —	54 100	54
	♀	d ⁿ %	1 1,45	— —	62 89,85	62 89,85	6 8,70	— —	6 8,70	1 1,45	3 4,35	65 94,20	69
		s ⁿ %	5 7,25	— —	61 88,40	61 88,40	3 4,35	— —	3 4,35	1 1,45	3 4,35	65 94,20	69
	♂	d ⁿ %	— —	— —	41 75,93	41 75,93	11 20,37	2 3,70	13 24,07	— —	1 1,85	53 98,15	54
		s ⁿ %	1 1,85	— —	48 88,89	48 88,89	3 5,56	2 3,70	5 9,26	— —	— —	54 100	54

$I > II$, în timp ce verticilele se dispun într-o altă suită : $I > II > IV > III > V$. De aici se poate sesiza că cele mai multe lațuri ulnare se găsesc pe degetul V, iar cele mai puține pe degetul II, pe când verticilele se găsesc mai frecvent pe degetul I și mai puțin frecvent pe degetul V. Legat de situația de mai sus este și orientarea ulnară a desenului, care apare mai adesea pe degetul V și mai rar pe degetul II, în timp ce orientarea simetrică apare de cele mai multe ori pe degetul I și de foarte puține ori pe degetul V.

În privința distribuției desenelor digitale în funcție de mână și sex (tabelul nr. 2), se constată că arcurile și verticilele au o frecvență

Tabelul nr. 2

Frecvența dermatogilifelor digitale în funcție de mână și sex, la populația din Măgura

Sex	Mână	A	Lr	Lu	ΣL	VR	VS	ΣV	r	s	u	Nr. degete
♂	d	5 1,85	14 5,19	148 54,81	162 60,00	82 30,37	21 7,78	103 38,15	28 10,37	45 16,67	197 72,96	270
	s	7 2,60	15 5,55	184 68,15	199 73,70	35 12,96	29 10,74	64 23,70	25 9,26	26 9,63	219 81,11	270
	d+s	12 2,22	29 5,37	332 61,48	361 66,85	117 21,67	50 9,26	167 30,93	53 9,81	71 13,15	416 77,04	540
♀	d	23 6,67	10 2,90	235 68,11	245 71,01	58 16,81	19 5,51	77 22,32	17 4,93	58 16,81	270 78,26	345
	s	41 11,88	17 4,93	233 67,54	250 72,47	39 11,30	15 4,35	54 15,65	28 8,12	49 14,20	268 77,68	345
	d+s	64 9,27	27 3,91	468 67,83	495 71,74	97 14,06	34 4,93	131 18,99	45 6,52	107 15,51	538 77,97	690
♂+♀		76 6,18	56 4,55	800 65,04	856 69,59	214 17,40	84 6,83	298 24,23	98 7,97	178 14,47	954 77,56	1230

ce concordă cu schema clasică (♂ și ♀), pe când lațurile radiale se dispun invers față de schema clasică ($s > d$ în loc de $d > s$). De asemenea, o ușoară tendință de inversiune se observă și la lațurile ulnare întâlnite la bărbați, unde $d \gg s$ în loc de $s > d$.

	♂	♀	Schema clasică
A :	$s > d$	$s > d$	$s > d$
Lr :	$s \gg d$	$s > d$	$d > s$
Lu :	$s > d$	$d \gg s$	$s > d$
V :	$d > s$	$d > s$	$d > s$

Repartiția desenelor în funcție de sex (tabelul nr. 2) arată că la femei sînt mai frecvente arcurile și lațurile radiale, pe cînd la bărbați mai numeroase sînt verticilele și lațurile ulnare.

2. RELIEFUL CUTANAT PALMAR

Urmărind traseul principalelor creste papilare palmare se constată că atât la bărbați, cât și la femei ele au o direcție mai oblică la mina stângă și mai transversală la mina dreaptă (tabelul nr. 3). Astfel, se observă că linia A se termină de cele mai multe ori în punctele 3 și 2 la

Tabelul nr. 3

Traseul principalelor creste papilare palmare la populația din Măgura

Puncte de terminație	Stinga				Dreapta			
	D	C	B	A	A	B	C	D
	n %	n %	n %	n %	n %	n %	n %	n %
a) Bărbați								
1				2 3,51				
2				15 26,32	1 1,75			
3				32 56,14	14 24,56			
4			1 1,75	7 12,28	22 38,60			
5'			32 56,14	1 1,75	18 31,58	11 19,30		
5''		19 33,33	14 24,56		2 3,51	20 35,09	6 10,53	
6						1 1,75		
7	20 35,09	14 24,56	10 17,54			24 42,11	22 38,60	6 10,53
8						1 1,75		
9	26 45,61	11 19,30					20 35,09	25 43,86
10							1 1,75	1 1,75
11	11 19,30							25 43,86
0		1 1,75					3 5,26	
X		7 12,28					2 3,51	
x		5 8,77	.				3 5,26	
N	57	57	57	57	57	57	57	57

b) Femei

1				5 7,14				
2				7 10,00				
3			1 1,43	31 44,29	13 18,57			
4				20 28,57	32 45,71			
5'			25 35,71	7 10,00	24 34,29	6 8,57		
5''		14 20,00	28 40,00		1 1,43	20 28,57	3 4,29	
6						1 1,43		
7	14 20,00	18 25,71	16 22,86			43 61,43	19 27,14	3 4,29
8								
9	42 60,00	15 21,43					33 47,14	23 32,85
10								1 1,43
11	14 20,00							43 61,43
0		12 17,14					10 14,29	
X		5 7,14					4 5,71	
x		6 8,57					1 1,43	
N	70	70	70	70	70	70	70	70

mina stângă a bărbaților și punctele 3 și 4 la mina stângă a femeilor, în timp ce la mina dreaptă ea se termină cel mai frecvent în punctele 4 și 5' (♂ și ♀). Linia B, cel mai adesea se termină în punctele 5' și 5''

la mîna stîngă și în punctele 5'' și 7 la mîna dreaptă a ambelor sexe. Pentru linia C, frecvențele cele mai ridicate se grupează în jurul punctelor 5'', 7 și 9 la mîna stîngă și în punctele 7 și 9 la mîna dreaptă (♂ și ♀). Tot la această linie apar și forme reducționale notate cu O, X și x. Aceste forme apar în număr mai mare la mîna stîngă a ambelor sexe, iar ca o deosebire între sexe se observă că formele reducționale notate cu X și x sînt mai frecvente la bărbați, în timp ce forma reducțională notată cu O este mai des întîlnită la femei. În privința celei de-a 4-a linii papilare palmare (D), traseul ei se termină mai adesea în punctul 9 la mîna stîngă, iar la mîna dreaptă în punctele 11 și 9, atît la bărbați, cît și la femei.

Comparînd procentele din tabelul nr. 3 se constată că tendința spre oblicitate a principalelor creste papilare palmare la mîna stîngă este ușor accentuată la bărbați, în timp ce tendința spre transversalitate a liniilor la mîna dreaptă este ceva mai pronunțată la femei.

Tabelul nr. 4

Principalele formule ale lui Wilder la populația din Măgura

Formule	♂			♀			♂ + ♀
	s	d	s + d	s	d	s + d	
11-9-7	10 17,54	22 38,60	32 28,07	13 18,57	39 55,71	52 37,14	84 33,07
9-7-5	19 33,33	23 40,34	42 36,84	32 45,71	21 30,00	53 37,86	95 37,40
7-5-5	20 35,09	6 10,53	26 22,81	14 20,00	3 4,29	17 12,14	43 16,93
Alte formule	8 14,04	6 10,53	14 12,28	11 15,71	7 10,00	18 12,86	32 12,59
N	57	57	114	70	70	140	254

Aceeași situație se reflectă și în tabelul nr. 4, în care frecvența formulei 11-9-7, ce indică tendința spre transversalitate a liniilor, este mai crescută la mîna dreaptă a femeilor, în timp ce formula 7-5-5, ce indică tendința spre oblicitate a liniilor, arată că această tendință este mai accentuată la mîna stîngă a bărbaților.

Distribuția desenelor palmare la bărbați și femei arată că situația este puțin diferită la mîna dreaptă față de cea stîngă (tabelul nr. 5). Astfel, la mîna dreaptă frecvențele cele mai crescute ale desenelor palmare se întîlnesc în spațiile interdigitale IV și III, după care urmează în ordine descrescînd regiunea hipotenară, regiunea tenară cu spațiul interdigital I și spațiul interdigital II. La mîna stîngă desenele se găsesc cel mai frecvent în spațiul interdigital IV, apoi în regiunea hipotenară și regiunea tenară cu spațiul I, după care urmează spațiile interdigitale III și II.

Tabelul nr. 5

Frecvența dermatogilfelor palmare la populația din Măgura

Regiunea	♂			♀			♂ + ♀
	s	d	s+d	s	d	s+d	
Hipotenară	21 36,84	22 38,60	43 37,72	31 44,29	26 37,14	57 40,71	100 39,37
Tenară	12 21,05	6 10,35	18 15,79	12 30,00	21 17,14	33 23,57	51 20,08
Spațiul II	— —	2 3,51	2 1,75	— —	— —	— —	2 0,79
Spațiul III	10 17,54	23 40,35	33 28,95	15 21,43	32 45,71	47 33,57	80 31,49
Spațiul IV	34 59,65	30 52,63	64 56,14	38 54,29	29 41,43	67 47,86	131 51,57
N	57	57	114	70	70	140	254

Însumînd frecvențele de la mîna dreaptă cu cele de la mîna stîngă, rezultă o situație comună ambelor sexe, repartiția frecvențelor în suită fiind următoarea :

sp.IV > reg.hipot. > sp.III > reg.ten. + sp.I > sp.II.

Frecvența triradiusului axial indică un număr mai mare de poziții proximale și combinate atît la bărbați, cît și la femei, după care urmează, în ordinea descrescîndă, poziția mediană (t') și apoi poziția distală (t''). În privința repartiției t -ului în funcție de latură se observă o ușoară creștere a numărului de poziții proximale la mîna stîngă a bărbaților în comparație cu mîna dreaptă, în timp ce la femei mîna stîngă prezintă un număr mai mare de poziții combinate față de dreapta (tabelul nr. 6).

3. RELIEFUL CUTANAT PLANTAR

Repartiția desenelor plantare în funcție de cele 5 regiuni tegumentare luate în considerație (regiunea tenară, cîmpurile 1, 2 și 3, precum și regiunea hipotenară) indică unele diferențe de latură comune ambelor sexe (tabelul nr. 7). Astfel, pentru regiunea tenară se observă că laturile cu orientare distală apar mai frecvent la piciorul drept, în timp ce verticilele atît cele monocentrice, cît și cele dublucentrice sînt mai des întîlnite la piciorul stîng. În cîmpul 1 se găsesc mai multe zone albe la piciorul drept, pe cînd în cîmpul 2 zonele albe sînt mai numeroase la piciorul stîng. (Prin zone albe înțelegem cîmpurile deschise lipsite de figuri.) Pentru cîmpul 3 se poate sesiza o diferență între cele două sexe prin faptul că apar mai multe zone albe la piciorul drept al bărbaților, în timp ce la femei ele sînt mai frecvente la piciorul stîng. O altă diferență legată de sex apare și în regiunea hipotenară a plantei, unde la bărbați zonele albe sînt mai numeroase la piciorul stîng, pe cînd la femei nu apar diferențe de latură. Situația se inversează în cîmpul 2,

Tabelul nr. 6

Triradiusul axial la populația din Măgura

Mina	♂				♀			
	t	t'	t''	ttu tt'etc.	t	t'	t''	ttu,tt', etc.
d	22 38,60	11 19,30	2 3,50	22 38,60	27 40,30	13 19,40	2 2,99	25 37,31
s	24 42,11	10 17,54	1 1,75	22 38,60	24 35,82	12 17,91	2 2,99	29 43,28
d+s	46 40,35	21 18,42	3 2,63	44 38,60	51 38,06	25 18,66	4 2,98'	54 40,30
N	57				67			

unde de data aceasta diferența de latură apare la femei, prin numărul mai crescut de lațuri distale la piciorul drept, iar la bărbați nu există diferență de latură.

Distribuția desenelor în cele 5 regiuni ale plantei (tabelul nr. 7), arată atât la bărbați, cât și la femei, că în regiunea tenară cele mai des întâlnite desene sînt lațurile distale și verticilele. În cîmpurile 1, 2 și regiunea hipotenară de cele mai multe ori apar zone albe, iar în cîmpul 2 se întîlnesc cu o frecvență apropiată de aceea din regiunea tenară lațurile distale. Ca o particularitate legată de sex, se observă că lațurile tibiale sînt mai numeroase în regiunea hipotenară la bărbați și în regiunea tenară la femei.

CONCLUZII

Din observațiile efectuate asupra reliefului cutanat digito-palmar și plantar la populația din Măgura, rezultă că din punct de vedere a distribuției desenelor digitale, atât la bărbați, cât și la femei arcurile apar mai frecvent pe degetele II și III, lațurile radiale și în general desenele cu orientare radială se găsesc mai des pe degetul II, în timp ce lațurile ulnare și în general desenele cu orientare ulnară sînt mai frecvente pe degetul V. Verticilele și implicit desenele cu orientare simetrică se întîlnesc mai des pe degetul I. Ca o particularitate legată de sex se poate sesiza că la femei sînt mai numeroase arcurile și lațurile radiale, în timp ce la bărbați mai frecvente sînt verticilele și lațurile ulnare.

În privința reliefului cutanat palmar, în afară de transversalitatea mai accentuată a creștelor la mina dreaptă, se observă că distribuția desenelor în diferite regiuni ale palmei are o anumită ordine din care rezultă că cele mai multe desene se găsesc în spațiul interdigital IV și în regiunea hipotenară, iar cele mai puține se găsesc în spațiul interdigital II (♂ și ♀).

Triradiusul axial se întîlnește de cele mai multe ori în poziție proximală sau sub formă combinată (♂ și ♀).

Tabelul nr. 7

Frecvența dermatogitelor plantare la populația din Măgura

Sex	Desen	T		C ₁		C ₂		C ₃		H	
		s	d	s	d	s	d	s	d	s	d
Bărbați	O	3 5,26	3 5,26	40 70,18	43 75,44	19 33,33	14 24,56	46 80,70	50 87,72	51 89,47	48 84,21
	D	30 52,63	35 61,40	1 1,75	— —	28 49,12	28 49,12	5 8,77	5 8,77	— —	— —
	P	— —	— —	15 26,32	11 19,30	2 3,51	3 5,26	2 3,51	1 1,75	— —	— —
	T	5 8,77	4 7,02	— —	— —	— —	— —	4 7,02	1 1,75	6 10,53	8 14,04
	F	— —	1 1,75	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —
	W	13 22,81	10 17,54	1 1,75	3 5,26	5 8,77	6 10,53	— —	— —	— —	1 1,75
	WS	6 10,53	4 7,02	— —	— —	3 5,26	6 10,53	— —	— —	— —	— —
	N	57	57	57	57	57	57	57	57	57	57
Femei	O	4 5,71	5 7,14	46 65,71	49 70,00	24 34,29	18 25,71	64 91,42	58 82,85	66 94,28	66 94,28
	D	29 41,43	38 54,29	3 4,29	2 2,86	32 45,71	40 57,14	3 4,29	7 10,00	— —	— —
	P	— —	— —	18 25,71	17 24,28	6 8,57	2 2,86	3 4,29	2 2,86	1 1,43	1 1,43
	T	6 8,57	7 10,00	— —	— —	— —	— —	— —	3 4,29	3 4,29	3 4,29
	F	1 1,43	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —
	W	26 37,14	17 24,28	3 4,29	2 2,86	6 8,57	6 8,57	— —	— —	— —	— —
	WS	4 5,71	3 4,29	— —	— —	2 2,86	4 5,71	— —	— —	— —	— —
	N	70	70	70	70	70	70	70	70	70	70

Pe tegumentul plantar, în afară de unele deosebiri de latură, se observă că, atât la bărbați, cât și la femei, în regiunea tenară sînt mai frecvente lațurile distale și verticilele, în timp ce în cîmpurile 1, 2 și regiunea hipotenară de cele mai multe ori apar zone albe lipsite de figuri. În cîmpul 2 sînt aproape la fel de multe lațuri distale, ca și în regiunea tenară. Ca o deosebire legată de sex apare frecvența mai crescută a lațurilor tibiale în regiunea hipotenară la bărbați, pe cînd la femei ele sînt mai numeroase în regiunea tenară.

OBSERVATIONS SUR LE RELIEF CUTANÉ DIGITAL-PALMAIRE ET PLANTAIRE CHEZ LA POPULATION DE MĂGURA

RÉSUMÉ

L'auteur présente les fréquences d'apparition de certains types de dessin en différentes régions du tégument digital-palmar et plantaire, ainsi que certaines différences en fonction du côté et du sexe.

Outre les cas communs, généralement rencontrés chez les populations étudiées auparavant, concernant le tégument digital-palmar, ou tâche de présenter, en détail, les différences en fonction du côté et du sexe, mises en évidence au tégument plantaire. Ainsi, dans la région thénar, on observe une fréquence plus grande des chaînes distales au pied droit, alors que les verticilles sont plus fréquents au pied gauche, tant chez les hommes que chez les femmes. Dans les champs 1 et 3, ainsi que dans la région hypothénar le nombre de figure diminue, tandis que dans le champ 2, le nombre des chaînes distales se rapproche de celui de la région thénar. La répartition des dessins dans le champ 2 fait ressortir une différence de côté chez les femmes, par le nombre plus grand de chaînes au pied gauche, différence qui n'apparaît pas chez les hommes.

BIBLIOGRAFIE

1. VULPE C., *Aspecte ale reliefului cutanat digito-palmar la populația din Fundata*, St. cerc. antropol., 1969, 6, 1.
2. VULPE C., *Observații asupra dermatoglifelor la populația din Șirnea*, St. cerc. antropol., 1970, 7, 2.
3. VULPE C., *Desenele papilare digitale, palmare și plantare la populația din Sokodol (Br. n.)*, St. cerc. antropol., 1971, 8, 1.

Centrul de cercetări antropologice București

STUDIUL ANTROPOLOGIC AL POPULAȚIEI DIN SATUL SĂLIȘTEA DE SUS (JUD. MARAMUREȘ)

VARIABILITATEA CARACTERELOR CEFALO-FACIALE ȘI TIPUL ANTROPOLOGIC AL POPULAȚIEI DIN SATUL SĂLIȘTEA DE SUS

DE

MARIA CRISTESCU, D. BOTEZATU ȘI OLIMPIA TUDOSE

572.54

Caracterizarea antropologică a populației din satul Săliștea de Sus este realizată pe baza unui eșantion de 100 de bărbați și 100 de femei, ai căror părinți și bunici sînt originari din acest sat.

TENDINȚA DE VARIABILITATE A DIAMETRELOR ȘI INDICILOR CEFALO-FACIALI

Valorile medii ale caracterelor cefalo-faciale ale populației din satul Săliștea de Sus, diferențiate pe sexe, sînt înscrise în tabelul nr. 1, iar repartițiile valorilor individuale pe categoriile scărilor clasice în tabelul nr. 2.

Din examinarea acestora rezultă că atît populația masculină, cît și cea feminină prezintă o calotă cefalică cu un diametru antero-posterior mediu de tip mijlociu și un diametru transversal mediu de tip larg.

Media indicelui cefalic este la bărbați ușor mai coborîtă decît la femei, dar apreciată după scara diferențiată pe sexe a lui Martin-Saller se situează la ambele sexe în categoria brahierană, la limita superioară a acesteia. Repartiția pe categorii a valorilor individuale ale indicelui cefalic oferă o predominanță în categoria hiperbrahierană, dar și cea brahierană este bine reprezentată.

Caracteristicile înălțimii calotei sînt unitare la cele două sexe, acestea înscriind valori medii mijlocii cu tendință spre înalte, care dă un indice mediu vertico-longitudinal hipsicefal și un indice vertico-transversal metriocfal.

Valorile individuale ale indicelui vertico-longitudinal se încadrează aproape în totalitate în categoria hipsicefală atît la femei, cît și la bărbați, iar cele ale indicelui vertico-transversal în categoria metriocfală.

Tabelul nr. 1

Parametrii de poziție și dispersie ai principalelor caractere cefalo-faciale la populația din satul Săliște de Sus

Caracterul	Bărbați (nr. =100)				Femei (nr. =100)			
	M	m	σ	V	M	m	σ	V
g — op	183,89	0,27	4,64	2,52	176,97	0,30	5,16	2,91
eu — eu	157,04	0,31	5,22	3,32	152,66	0,33	5,58	3,65
ft — ft	110,27	0,26	4,40	3,99	108,33	0,26	4,37	4,03
t — v	125,48	0,33	5,59	4,45	119,82	0,24	4,07	3,39
n — gn	124,20	0,36	6,06	4,87	114,58	0,29	4,92	4,29
zy — zy	141,51	0,30	5,02	3,54	134,96	0,28	4,69	3,47
n — sto	77,97	0,20	3,88	4,97	72,28	0,23	3,92	5,42
n — sn	54,46	0,20	3,46	6,35	51,71	0,20	3,44	6,65
go — go	109,87	0,36	6,13	5,57	102,68	0,32	5,39	5,24
al — al	32,55	0,14	2,48	7,61	31,31	0,14	2,49	7,95
Ind. cefalic	85,25	0,21	3,62	4,24	86,27	0,22	3,71	4,30
Ind. vertico-transv.	79,84	0,20	3,41	4,27	78,48	0,19	3,20	4,07
Ind. vertico-long.	68,13	0,18	3,11	4,56	67,76	0,15	2,64	3,89
Ind. fr.-par.	70,19	0,17	2,93	4,17	70,83	0,18	3,09	4,36
Ind. jugo-par.	90,01	0,16	2,79	3,09	88,31	0,19	3,20	3,62
Ind. jugo-mand.	77,54	0,21	3,60	4,64	75,98	0,21	3,51	4,61
Ind. fr.-jug.	77,77	0,16	2,70	3,47	80,22	0,20	3,37	4,20
Ind. fac. tot.	87,76	0,26	4,67	5,32	84,76	0,26	4,37	5,15
Ind. fac. sup.	54,97	0,17	2,98	5,42	53,52	0,18	3,13	5,84
Ind. nazal	59,62	0,33	5,50	9,22	61,25	0,37	6,18	10,08
Statura	167,05	0,35	5,92	3,54	154,48	0,29	4,93	3,19

Fruntea este în mod majoritar largă, indicele fronto-parietal fiind atît la femei, cît și la bărbați de tip eurimetop.

Fața este relativ înaltă și mijlociu de largă, media indicelui facial total situîndu-se la ambele sexe la limita dintre categoria mezoprosopă și cea leptoprosopă. Lărgimea goniacă a mandibulei înscrisă, în raport de scara Weninger, frecvențe majoritare în categoria foarte largă la bărbați și în cea largă la femei, dar mediile indicelui jugo-mandibular, apreciate după scara Lebzelter-Saller, se încadrează în categoria mijlocie la ambele sexe, contrar celor așteptate. În adevăr, avînd în vedere că mediile lărgimii feței sînt de tip mijlociu (după scara Lebzelter-Saller), iar lărgimea goniacă de tip larg (după scara Weninger) indicele jugo-mandibular ar fi trebuit în medie să fie de tip larg (după scara Lebzelter-Saller). Aceasta se explică, desigur, prin faptul că construirea scării pentru diametrul bigonic s-a făcut pe baza unei populații diferite de cea care a servit pentru constituirea scării diametrului bizigomatic și a indicelui jugo-mandibular. Se demonstrează astfel, încă o dată, necesitatea realizării unor scări pentru diversele caractere antropometrice pe baza unei aceleiași serii cît mai bine reprezentată numeric și populaționist.

În ceea ce privește caracteristicile antropometrice ale nasului, înălțimea sa este în medie de tip mijlociu la ambele sexe, dar frecvențele maxime sînt înregistrate la bărbați în categoriile mijlocie și scurtă, iar la femei în categoriile mijlocie și lungă. Lărgimea nasului înscrisă frecvența maximă și media sa în categoria îngustă la bărbați, dar la femei frecvențele sînt practic egale în categoriile îngustă și mijlocie, media fiind de tip mijlociu. Indicele nazal oferă o medie de tip leptorin la bărbați și mezin la femei (după scara Eickstedt).

Tabelul nr. 2

Repartiția pe categorii a dimensiunilor și indicilor cefalii la seria masculină și feminină din estul Sălajului de Sus

Caracterul	Bărbați	Femei			
	Categoria	N	%	N	%
g — op (scara Lebzelter-Saller)	f. scurt	—	—	—	—
	scurt	20	20,00	9	9,00
	mijlociu	41	41,00	36	36,00
	lung	34	34,00	47	47,00
	f. lung	5	5,00	8	8,00
eu — eu (scara Lebzelter-Saller)	f. îngust	—	—	—	—
	îngust	6	6,00	4	4,00
	mijlociu	41	41,00	26	26,00
	larg	41	41,00	55	55,00
	f. larg	12	12,00	15	15,00
Ind. cefalic (scara Martin-Saller)	hiperdolicocefal	—	—	—	—
	dolicocefal	—	—	1	1,00
	mezocefal	13	13,00	12	12,00
	brahicefal	38	38,00	30	30,00
	hiperbrahicefal	45	45,00	42	42,00
	ultrabrahicefal	4	4,00	5	5,00
t — v (scara Rouit; pt. femei — 6 mm)	f. jos	—	—	—	—
	jos	9	9,00	2	2,00
	mijlociu	48	48,00	53	53,00
	înalt	35	35,00	43	43,00
	f. înalt	8	8,00	2	2,00
Ind. vertico-longitudinal (scara Martin-Saller subîmpărțită)	camecefal	—	—	—	—
	ortocefal	2	2,00	2	2,00
	moderat	45	45,00	53	53,00
	mijlociu	47	47,00	44	44,00
	marcat	6	6,00	1	1,00
Ind. vertico-transversal (scara Martin-Saller)	tapeinocefal	39	39,00	57	57,00
	metriocefal	54	54,00	41	41,00
	acrocefal	7	7,00	2	2,00
ft — ft (scara Martin-Saller)	f. îngustă	—	—	—	—
	îngustă	1	1,00	—	—
	mijlocie	20	20,00	38	38,00
	largă	60	60,00	55	55,00
	f. largă	19	19,00	7	7,00
Ind. fronto-parietal (scara Martin-Saller)	stenometop	5	5,00	1	1,00
	metriometop	36	36,00	23	23,00
	eurimetop	59	59,00	76	76,00

Caracterul	Bărbați	Femei			
	Categoria	N	%	N	%
zy — zy (scara Lebzelter-Saller)	f. îngust	—	—	—	—
	îngust	14	14,00	9	9,00
	mijlociu	63	63,00	47	47,00
	larg	19	19,00	39	39,00
	f. larg	4	4,00	5	5,00
Ind. parieto-jugal (scara Olivier)	mic	50	50,00	43	43,00
	mijlociu	37	37,00	35	35,00
	mare	13	13,00	22	22,00
Ind. fronto-jugal (scara Lebzelter-Saller)	f. îngust	1	1,00	—	—
	îngust	10	10,00	15	15,00
	mijlociu	69	69,00	59	59,00
	larg	19	19,00	25	25,00
	f. larg	1	1,00	1	1,00
go — go (scara Weninger)	f. îngust	—	—	1	1,00
	îngust	3	3,00	3	3,00
	mijlociu	21	21,00	10	10,00
	larg	27	27,00	46	46,00
	f. larg	49	49,00	40	40,00
Ind. jugo-mandibular (scara Lebzelter-Saller)	f. îngust	3	3,00	3	3,00
	îngust	20	20,00	14	14,00
	mijlociu	53	53,00	51	51,00
	larg	21	21,00	31	31,00
	f. larg	3	3,00	1	1,00
n — gn (scara Lebzelter-Saller)	f. joasă	1	1,00	1	1,00
	joasă	16	16,00	11	11,00
	mijlocie	30	30,00	30	30,00
	înaltă	38	38,00	46	46,00
	f. înaltă	15	15,00	12	12,00
Ind. facial total (scara Martin-Saller)	hipereuriprosop	1	1,00	4	4,00
	euriprosop	18	18,00	14	14,00
	mezoprosop	36	36,00	35	35,00
	leptoprosop	33	33,00	35	35,00
	hiperleptoprosop	12	12,00	12	12,00
n — sto (scara Weninger; pt. femei scară proprie)	f. jos	—	—	—	—
	jos	—	—	—	—
	mijlociu	1	1,00	4	4,00
	înalt	43	43,00	41	41,00
	f. înalt	56	56,00	55	55,00
Ind. facial superior (scara Martin)	hipereurien	—	—	4	4,00
	eurien	17	17,00	28	28,00
	mezen	59	59,00	56	56,00
	lepten	20	20,00	12	12,00
	hiperlepten	4	4,00	—	—

continuare tab. nr. 2

Caracterul	Bărbați	Femei			
	Categoria	N	%	N	%
n — sn (scara E. von Eickstedt; pt. femei — 4 mm)	f. scurtă	7	7,00	8	8,00
	scurtă	30	30,00	17	17,00
	mijlocie	34	34,00	36	36,00
	lungă	18	18,00	21	21,00
	f. lungă	11	11,00	18	18,00
al — al (scara E. von Eickstedt; pt. femei — 3 mm)	f. îngustă	28	28,00	8	8,00
	îngustă	44	44,00	39	39,00
	mijlocie	24	24,00	38	38,00
	largă	4	4,00	13	13,00
	f. largă	—	—	2	2,00
Ind.nazal (scara Martin-Saller)	hiperleptorin	25	25,00	16	16,00
	leptorin	72	72,00	76	76,00
	mezorin	3	3,00	8	8,00
	camerin	—	—	—	—
	hipercamerin	—	—	—	—
Ind. nazal (scara E. von Eickstedt)	f. îngust	25	25,00	16	16,00
	îngust	30	30,00	27	27,00
	mijlociu	27	27,00	32	32,00
	larg	15	15,00	17	17,00
	f. larg	3	3,00	8	8,00

Referindu-ne acum la raportul dintre dimensiunile calotei cefalice și ale masivului facial, se constată o dezvoltare armonică între diametrul transversal al feței și diametrul calotei, atât indicele jugo-parietal, cât și cel jugo-frontal fiind în medie la ambele sexe de tip mijlociu.

Raportul dintre înălțimea totală a feței și cea a calotei $\left(\frac{n-gn}{t-v}\right)$ înregistrează la ambele sexe valori subunitare, dar mai scăzute la femei (95,62) decât la bărbați (98,97), dovedind la primele o reducere mai accentuată a diametrului vertical al feței față de cel al calotei.

INTENSITATEA DISPERSĂRII UNOR CARACTERE METRICE

În scopul unei aprecieri comparative a intensității dispersiei unor caractere metrice cefalo-faciale ale populației din satul Săliștea de Sus, ne-am servit de deviațiile standard calculate de Howells pentru mai multe populații masculine selecționate, calculând în raport de acestea *sigma ratio* sau indicele sigmatic, propus de acest autor. Rezultatele sînt grupate în tabelul nr. 3.

Din analiza datelor prezentate rezultă că, exceptînd lărgimea bigoniacă și indicele cefalic, populația masculină din satul Săliștea de Sus

Tabelul nr. 3

Variabilitatea caracterelor metrice la seria masculină de la Săliștea de Sus comparativ cu cea medie

Caracterul	σ medie	σ Săliștea	Ind. sigmatic
Lungimea capului	6,23	4,64	74,47
Lărgimea capului	5,24	5,22	99,61
Înălțimea feței	6,43	6,06	94,24
Lărgimea feței	5,28	5,02	95,07
Lărgimea bigoniacă	5,79	6,13	105,87
Înălțimea nasului	3,77	3,46	91,77
Lărgimea nasului	2,92	2,48	84,93
Ind. cefalic	3,39	3,62	106,78
Ind. facial	5,09	4,67	91,74
Ind. nazal	7,82	5,50	70,33

prezintă o variabilitate individuală mai redusă a caracterelor metrice considerate decît cea obținută de Howells. Dispersia cea mai restrînsă a fost întîlnită pentru indicele nazal, lungimea capului și lărgimea nasului, caractere pentru care s-au obținut valorile cele mai scăzute ale indicelui sigmatic.

Existența unei endogamii destul de pronunțate în satul Săliștea de Sus ar putea reprezenta o explicație pentru această diminuare a variabilității caracterelor polifactoriale considerate puțin sensibile la influențele factorilor de mediu.

Avînd în vedere însă caracterul contradictoriu al datelor obținute de diverși autori în această privință, un obiectiv interesant de urmărit ar fi gradul de endogamie în satele învecinate — Cuhea, Ieud și Dragomirești — studiate din punct de vedere antropologic și la care s-a constatat o variabilitate relativ mai ridicată a caracterelor decît în satul Săliștea de Sus.

CARACTERELE SOMATOSCOPICE

Conturul feței prezintă particularități dimorfice la bărbați, formele ovale și pentagonoide fiind cele mai frecvente urmate apoi de cele trapezoidale și rombice în timp ce la femei, forma net predominantă este cea ovală, cea pentagonoidă urmînd locul al doilea. Celelalte forme la femei sînt foarte rar întîlnite.

Malarele sînt în majoritate mijlociu de dezvoltate și cu o poziție intermediară. De remarcat la femei o frecvență relativ mai ridicată decît la bărbați a malarelor frontalizate și puternice.

Nasul oferă atît la populația masculină, cît și la cea feminină în mod majoritar un profil drept. În schimb, carenele convexe sînt mai slab reprezentate, iar cele concave deși minoritare sînt totuși prezente la femei, în timp ce la bărbați lipsesc. Virful nasului la toată populația este de cele mai multe ori drept, dar la femei se semnalează virful în sus în frecvențe mai ridicate decît la bărbați.

La ambele sexe bărbia proeminentă și mijlociu de înaltă este cea mai frecventă, dar și bărbia dreaptă este adeseori întîlnită.

Ramul orizontal al mandibulei oferă în marea majoritate a cazurilor o orientare de tip intermediar, dar și tipul oblic întrunește procente importante.

Forma occipitalului manifestă o puternică distribuție în categoria mijlociu de bombat la întreaga populație din Săliștea de Sus, occipitalele plate fiind foarte rare, relativ ceva mai frecvente sînt occipitalele bombate.

PIGMENTAȚIA

Populația adultă din satul Săliștea de Sus se remarcă printr-o heterocromie accentuată, înregistrînd frecvențe majoritare de păr brun atît la bărbați (92,00%), cît și la femei (94,00%), dar de ochi intermediari (47,00% la bărbați și 55,00% la femei). Un aspect dimorfic interesant din punct de vedere al pigmentației este prezența la femei a unei frecvențe mult mai scăzute de ochi deschiși (15,00%) decît la bărbați (34,00%), la primele ocupînd un al doilea loc după ochii intermediari, cei închiși (20,00%), care la bărbați sînt minoritari (19,00%). În ceea ce privește categoria de păr blond, ea este cu totul excepțională în satul Săliștea de Sus atît la femei, cît și la bărbați (1,00%), iar părul castaniu întrunește procente extrem de mici (7,00% la bărbați și 5,00% la femei).

TIPUL ANTROPOLOGIC

Complexul de caractere cefalo-faciale (dimensiunile, cît și nivelul proporțiilor), privit în context cu particularitățile somatice corporale, dovedește o frecvență predominantă a elementelor nordico-dinarice cu o diferențiere sexuală importantă a elementelor mediteraneene care se manifestă mai puternic la femei decît la bărbați. Acestea se exprimă printr-o statură relativ mai joasă la femei (mijlocie) decît la bărbați (supramijlocie), printr-o pigmentație relativ mai închisă a părului cu o frecvență mai rară de ochi deschiși (15,00% la femei și 34,00% la bărbați), printr-o frecvență mai mică de occipitale plate (9,00% față de 18,00%) și în general printr-o gracilizare relativ mai puternică cu tendință spre longitipizare. O relativ mai importantă contribuție la femei decît la bărbați o aduce și tipul est-europid manifestat prin frecvențe relativ mai mari de malare frontalizate, de fante palpebrale oblice și de nasuri cu carene concave și cu virful în sus.

DATE DE ORDIN COMPARATIV ȘI CONCLUZII

Caracteristicile antropologice ale populației din satul Săliștea de Sus, privite comparativ cu celelalte sate din Maramureș studiate pînă în prezent, se înscriu în aceeași tendință de variabilitate, imprimînd populației maramureșene un caracter relativ omogen. Calculînd coeficienții de distanță (C^2H , C^2Q și C^2P) pentru aprecierea diferențierilor, am obți-

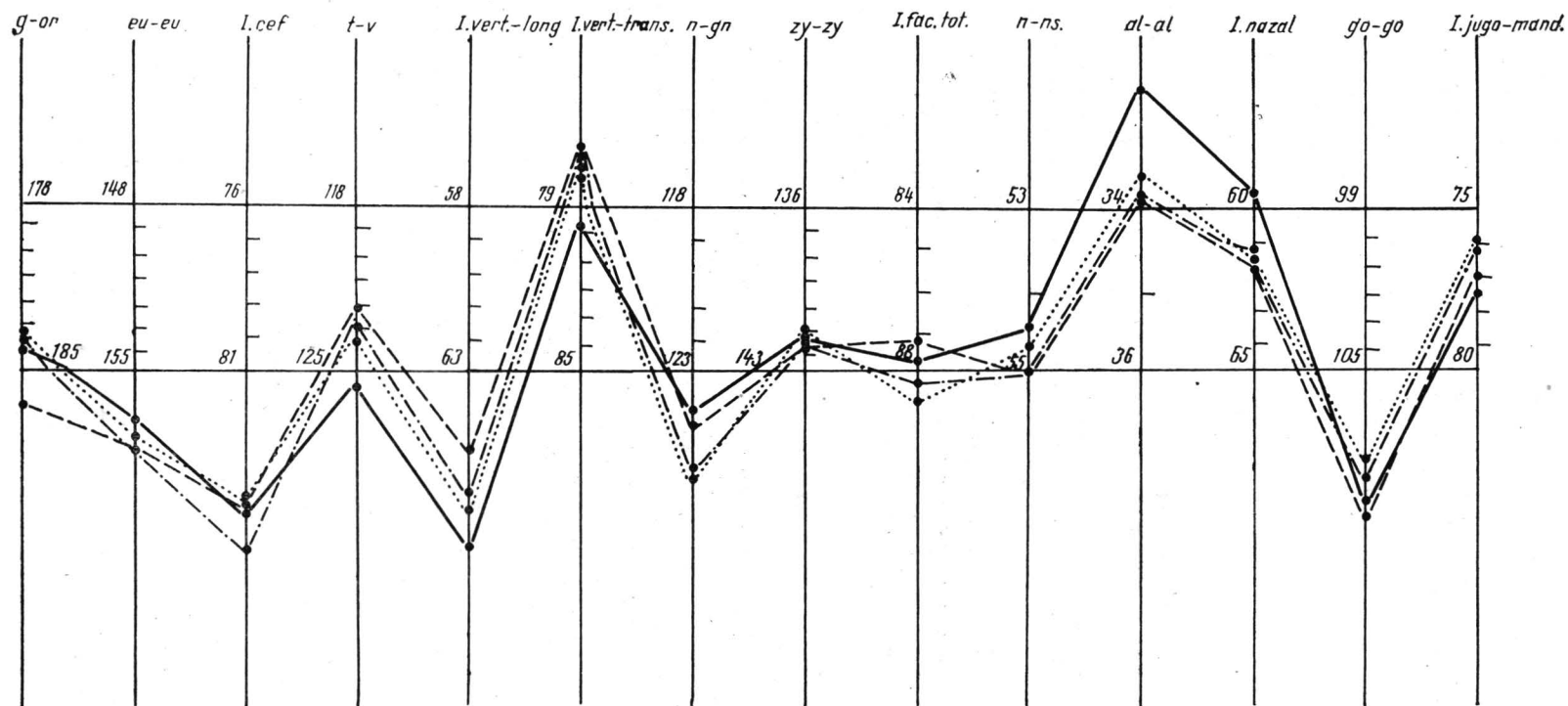

Fig. 1. — Morfograma cefalo-facială a populației masculine din satul Săliștea de Sus (—) comparativ cu populațiile din satele: Cuhea (-.-.-.-.), Dragomirșeu (---).

nut rezultate nesemnificative înregistrându-se totuși distanțe ușor mai ridicate ale populației din Săliștea de Sus în raport de cele din satele Mara și Giulești (situate pe valea Marei) decît în raport de satele învecinate Cuhea, Ieud și Dragomirești (de pe valea Izei).

Tabelul nr. 4

Coeficienții de distanță între populația masculină de la Săliștea de Sus și populațiile din satele Cuhea, Ieud, Dragomirești, Giulești și Mara

	Săliștea de Sus în raport de :				
	Dragomirești	Cuhea	Ieud	Giulești	Mara
C ² H	0,09	0,09	0,07	0,13	0,15
C ² Q	0,02	0,02	0,02	0,01	0,02
C ² P	0,07	0,07	0,05	0,12	0,13

Precizăm că s-au calculat coeficienții de distanță pentru următoarele caractere : lungimea și lărgimea capului, lungimea și lărgimea feței, lungimea și lărgimea nasului, indicele cefalic, indicele facial și indicele nazal.

Ca microvariații la nivelul celor 4 sate de pe valea Izei, investigate pînă în prezent, semnalăm (așa cum ilustrează figura nr. 1 construit pentru seria masculină), prezența unor calote relativ mai înalte la populația din satul Săliștea de Sus (125,5) față de populațiile din satele Cuhea (122,7), Ieud (123,2) și Dragomirești (122,0), imprimînd primei față de cealaltă o mai accentuată hipsicefalie. De asemenea fața populației din Săliștea de Sus este mai scurtă decît la celelalte sate de pe valea Izei, dar lărgimea feței este practic egală la toate celelalte sate studiate. Nasul este relativ mai scurt, dar accentuat mai îngust în Săliștea de Sus, imprimîndu-i acestei populații un caracter mai leptorin.

VARIABILITÉ DES CARACTÈRES CÉPHALO-FACIAUX ET LE TYPE ANTHROPOLOGIQUE DE LA POPULATION DE SĂLIȘTEA DE SUS

RÉSUMÉ

La population adulte de Săliștea de Sus présente une calotte en moyenne brachycéphale, fortement hypsicéphale et métriocéphale, un massif facial mésoprosope à la limite de la leptoprosopie, un nez leptorhinien chez les hommes et mésorhinien chez les femmes.

La fréquence des types anthropologiques prédominants sont un peu différents chez les deux sexes, chez les hommes les éléments dinariques et nordiques étant plus fréquemment représentés que chez les femmes, chez lesquelles prédominent les types méditerranéoïde et nordique.

Comme l'indiquent les coefficients de distance C^2H , C^2Q , C^2P , la population de Săliște de Sus ne présente point de différences significatives en comparaison des autres villages de Maramureș étudiés jusqu'à présent, ce qui atteste le caractère relativement homogène de ces populations.

BIBLIOGRAFIE

1. CRISTESCU MARIA, D. BOTEZATU, M. E. GRAMATOPOL-ROȘCA, C. FEODOROVICI, *Studiul morfologic și tipologic al populației din satul Giulești cu o privire specială asupra evoluției diacronice a unor caractere*, St. cerc. antropol., 1971, 8, 1.
2. HOWELLS W.W., *Some uses of the standard deviation in anthropometry*, Hum. Biol., 1936, 8.
3. NECRASOV OLGA, MARIA CRISTESCU, D. BOTEZATU și C. FEODOROVICI, *Studiul regiunii cefalo-faciale, al pigmentației și al tipului antropologic din satele Cuhec, Ieud și Dragomirești*, St. cerc. antropol., 1968, 5, 2.
4. NECRASOV OLGA, MARIA CRISTESCU, D. BOTEZATU și C. FEODOROVICI, *Studiul morfologic și tipologic al populației din satul Mera*, St. cerc. antropol., 1971, 8, 2.
5. PENROSE L. S., *Distance size and shape*, Anals of Eugenics, 1954, 18.

Centrul de cercetări biologice Iași

CARACTERIZAREA CONFORMAȚIEI CORPORALE LA POPULAȚIA DIN SĂLIȘTEA DE SUS

DE

MARIA-ELENA GRAMATOPOLOȘCA, ANA ȚARCĂ și GH. ȘTEFĂNESCU

572. 5

MATERIALUL DE STUDIU și METODA DE LUCRU

Lucrarea de față se bazează pe studiul unui eșantion din populația adultă a satului Săliștea de Sus, reprezentat prin 100 de bărbați și 100 de femei de vîrstă cuprinsă între 20 și 60 de ani.

Au fost studiate un număr de 17 dimensiuni corporale, dintre care 10 au fost luate în considerație la aprecierea diagnozei constituționale, restul de 7 caractere fiind analizate separat.

Valorile statistice ale acestor dimensiuni, atît absolute, cît și relative, sînt prezentate în tabelul nr. 5.

În clasificarea tipurilor constituționale s-a utilizat sistemul lui M. Barbara.

În aprecierea variabilității caracterelor ce nu au intrat în studiul constituțional s-au folosit scările clasice de variabilitate.

REZULTATELE OBTINUTE

1. VARIABILITATEA TIPURILOR CONSTITUȚIONALE

Analizînd caracteristicile populației din satul Săliștea de Sus din punct de vedere constituțional se constată, ca și pentru alte populații studiate de noi (5,6,8) prin aceeași metodologie, o predominanță a tipurilor constituționale longiline. În adevăr, așa cum se vede din tabelul nr. 1 în care au fost înscrise frecvențele de realizare ale tipurilor constituționale și subtipurilor lor, longitipii dețin 50% din populația masculină și 52% din cea feminină. Dintre subtipurile lor, mai frecvent este cel

longitip cu antagonism, atât la bărbați, cât și la femei (17% și, respectiv, 22%), urmându-i ca frecvență longitipul excendentar $T + < M +$ și longitipul deficitar $T - < M -$.

Tabelul nr. 1

Repartiția procentuală a indivizilor din satul Săliștea de Sus în categoriile sistemului de clasificare constituțională al lui M. Barbara

Categoria constituțională		Bărbați (N=100)	Femei (N=100)
Normotipi	Tip mediu $T_0 = M_0$	1,00	1,00
	Macrosomic armonic $T + = M +$	2,00	2,00
	Macrosomic armonic $T - = M -$	4,00	3,00
Longitipi	Longitip excendentar $T + < M +$	14,00	12,00
	Longitip excendentar $T_0 < M +$	3,00	1,00
	Longitip cu antagonism $T - < M +$	17,00	22,00
	Longitip deficitar $T - < M -$	10,00	12,00
	Longitip deficitar $T - < M_0$	6,00	5,00
Brahitipi	Brahitip excendentar $T + > M +$	5,00	8,00
	Brahitip excendentar $T + > M_0$	7,00	6,00
	Brahitip cu antagonism $T + > M -$	13,00	14,00
	Brahitip deficitar $T - > M -$	16,00	11,00
	Brahitip deficitar $T_0 > M -$	2,00	3,00

În cadrul brahitipilor, ce întrunesc 43% din populația masculină și 42% din cea feminină, se remarcă frecvențe ceva mai mari, în raport cu celelalte subtipuri a brahitipului deficitar $T - > M -$ (16% la bărbați și 11% la femei) și a brahitipului cu antagonism (13% la bărbați și 14% la femei).

Printre normotipi, ce totalizează numai 7% din bărbați și 6% din femei, se remarcă frecvența ușor mai mare a subtipului microsomic armonic la ambele sexe (4% și, respectiv, 3%).

2. VARIABILITATEA UNOR DIMENSIUNI ȘI INDICI CORPORALI

În ce privește dimensiunile ce nu au intrat în aprecierea tipului constituțional, populația din Săliștea de Sus se caracterizează prin următoarele :

Statura prezintă la bărbați o valoare medie de 167,05 cm, ce se situează la limita inferioară a categoriei supramijlocii a scării Martin, iar la femei o valoare medie de 154,48 cm, plasată în partea centrală a categoriei mijlocii a aceleiași scări, pentru femei. Repartiția indivizilor în categoriile acestor scări arată predominanța staturilor mari (30%) la bărbați și a celor mijlocii (33%) la femei.

Menționăm că față de scara Schmidt pentru statură, stabilită pe baza unei staturi medii apropiată ca valoare cu statura populațiilor actuale din țara noastră, populația din Săliștea de Sus se plasează prin valorile

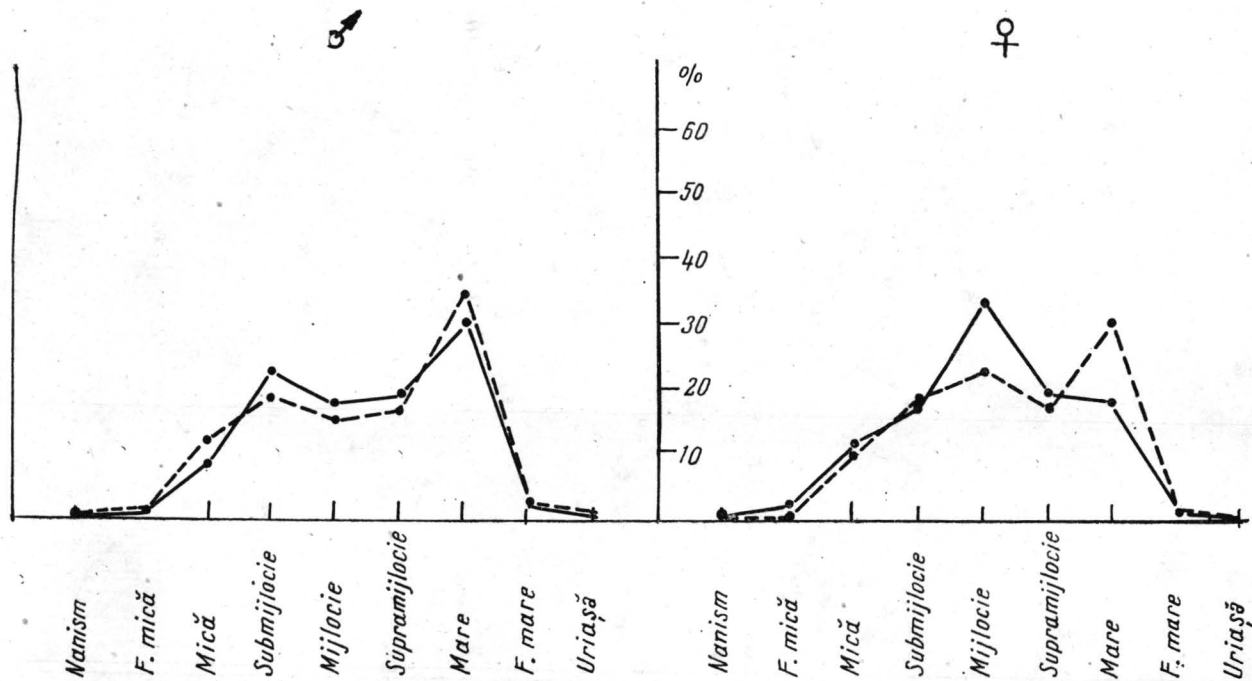

Fig. 1.—Repartiția procentuală a indivizilor în categoriile de statură (scara dimorfică Martin).

— Săliște
 - - - Bogdan-Vodă, Ieud, Dragomirești (serie sintetică).

ei medii în categoria staturilor mijlocii (la limita inferioară) la bărbați, și în categoria staturilor submijlocii (la limita superioară) la femei.

Indicele skelic. Valorile medii ale acestui indice, atât la bărbați (90,19), cât și la femei (86,89) se situează în categoria mesatiskel a scării

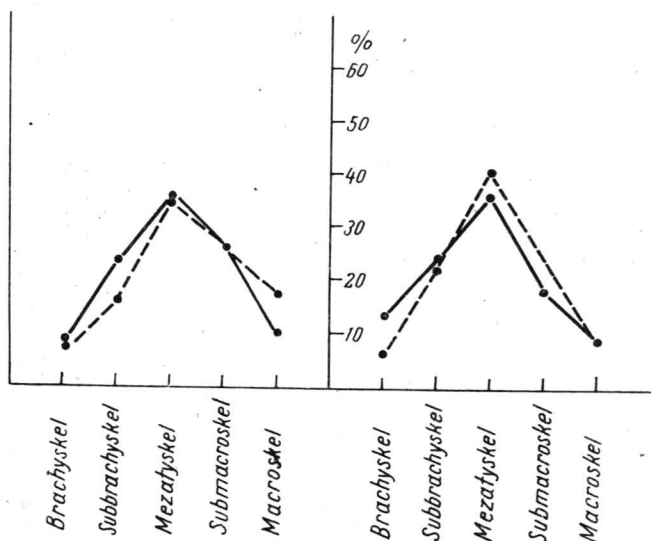

Fig. 2. — Repartiția procentuală a indivizilor în categoriile indicelui skelic (scara dimorfică Vandervael).

— — — Săliștea de Sus

- - - - - Bogdan-Vodă, Ieud Dragomirești, (serie sintetică).

Vandervael, mai aproape de limita ei inferioară la femei decât la bărbați. Aceeași categorie de indice deține și frecvența maximă de indivizi: 34% la bărbați și 36% la femei.

Greutatea și indicele Rohrer. Valorile medii ale greutății la populația din satul Săliștea de Sus sînt de 63,05 kg la bărbați și 57,96 kg la femei. Valorile indicelui Rohrer, care exprimă gradul de troficitate, sînt în medie de 13,61 la bărbați, situîndu-se în categoria indice ponderal puternic, și de 15,34 la femei, situîndu-se în categoria indice ponderal foarte puternic. Repartiția indivizilor în categoriile acestui indice prezintă predominanța formelor ponderal foarte puternic, mult mai marcată la femei (70%) decât la bărbați (32%).

Diametrul biacromian și indicele de lărgime a umerilor. În ce privește lărgimea umerilor, seria de bărbați se caracterizează printr-o valoare absolută medie de 38,41 cm și o valoare relativă medie a acestei dimensiuni (în raport de statură) de 23,00, ce se situează în categoria umeri largi (limita inferioară) a scării dimorfice Brugsch. Această categorie deține și frecvența maximă de indivizi (51%).

Femeile prezintă o valoare medie absolută de 35,06 cm și un indice de 22,59 situat în categoria umeri largi (la limita ei inferioară), în scara dimorfică Brugsch. Această categorie deține, ca și la bărbați, frecvența maximă (52%).

Diametrul bicristal și indicele de lărgime a bazinului. La bărbați lărgimea bazinului este de 28,19 cm în valoare absolută medie, de 16,80 în valoare relativă medie (în raport de statură), situându-se în categoria bazin mijlociu a scării dimorfice Brugsch, categorie în care se găsește și maximum de frecvență (46%).

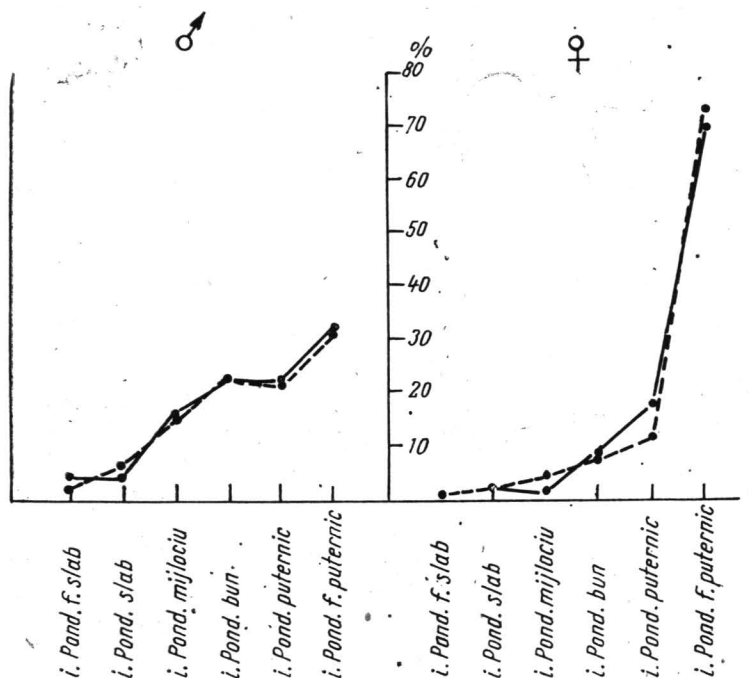

Fig. 3. — Repartiția procentuală a indivizilor în categoriile indicelui Rohrer.

— Siliștea de Sus

--- Bogdan-Vodă, Ieud, Dragomirești (serie sintetică)

La femeile această dimensiune prezintă o valoare absolută medie, ușor superioară celei a bărbaților, de 28,71 cm și o valoare relativă medie de 18,41, ce se plasează în categoria bazin mijlociu (la limita superioară) a scării dimorfice Brugsch. Repartiția în categoriile aceleiași scări prezintă maximum de frecvență în categoria bazinelor largi (48%).

Indicele acromio-iliac. Bărbații prezintă o valoare medie a acestui indice de 73,31, ce se situează în categoria trunchi intermediar (mai aproape de limita superioară) a scării unice Vallois, unde se plasează și maximum de frecvență (44%).

Femeile prezintă o valoare medie superioară celei a bărbaților, de 81,87, ce se situează în categoria trunchi rectangular a aceleiași scări, categorie ce deține 93% din indivizi.

Perimetrul brațului și indicele perimetrul braț/statură. În valoare absolută perimetrul brațului deține la bărbați o valoare medie superioară (28,44 cm) față de femeile (27,06 cm), dar în valoare relativă femeile dețin o ușoară superioritate (16,78 media la bărbați și 17,25 la femeile).

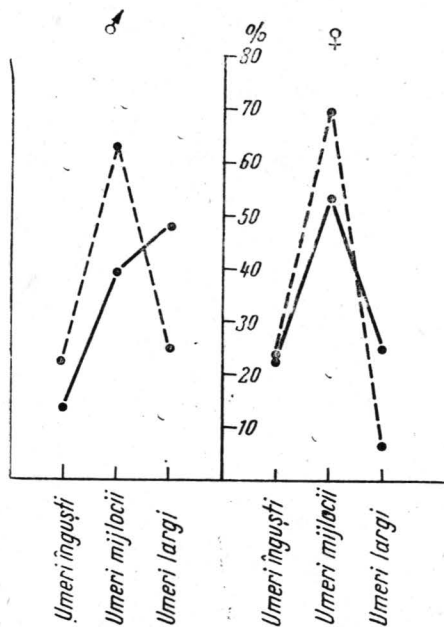

Fig. 4

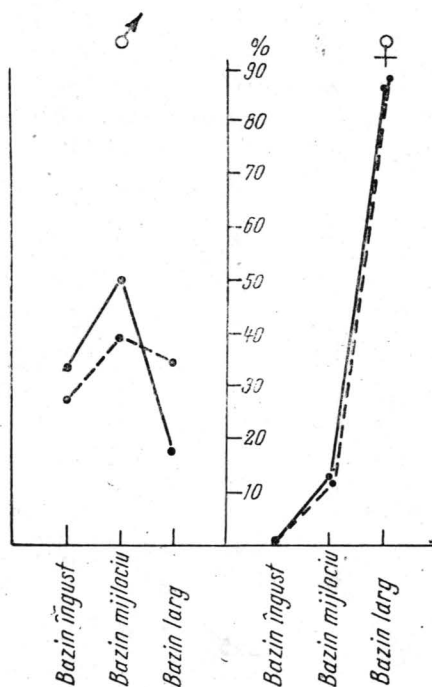

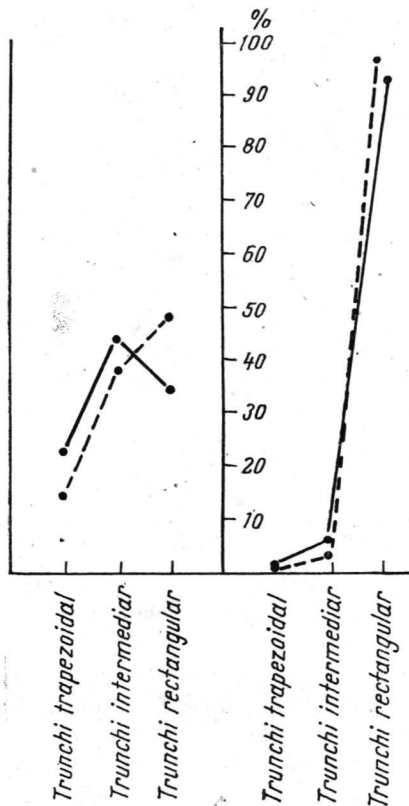
Fig. 5

Fig. 4. — Repartiția procentuală a indivizilor în categoriile indicelui de lărgime a umerilor (scara unică Brugsch).

— Săliștea de Sus
 - - - - - Bogdan-Vodă, Ieud, Dragomirești (serie sintetică).

Fig. 5. — Repartiția procentuală a indivizilor în categoriile indicelui de lărgime a bazinului (scara unică Brugsch).

— Săliștea de Sus
 - - - - - Bogdan-Vodă, Ieud, Dragomirești (serie sintetică).

← Fig. 6. — Repartiția procentuală a indivizilor în categoriile indicelui acromio-iliac (scara unică Vallois).

— Săliștea de Sus
 - - - - - Bogdan-Vodă, Ieud, Dragomirești (serie sintetică).

Perimetrul coapsă și indicele perimetrul coapsă/statură. Atît în valoare absolută, cît și în valoare relativă bărbații au un perimetru al coapsei inferior femeilor (49,28 cm și, respectiv, 29,18 la bărbați; 53,46 cm și, respectiv, 34,36 la femei).

Perimetrul toracic și indicele perimetrul toracic/statură. În valoare absolută (mult mai accentuat), dar și în valoare relativă, perimetrul toracic este superior la bărbați (92,43 cm și, respectiv, 55,15) față de femei (82,27 cm și, respectiv, 53,02).

COMPARAȚII ȘI CONCLUZII

Vom încerca acum să reliefăm caracteristicile populației din Săliștea de Sus față de ale altor populații învecinate studiate pînă în prezent. În ce privește aspectele constituționale, s-a putut realiza compararea cu populații de pe valea Izei (eșantionul sintetic de 124 de bărbați și 104 femei din Bogdan-Vodă, Ieud și Dragomirești (5), precum și de pe valea Marei (populația din Mara reprezentată prin 100 de bărbați și 100 de femei (6) și cea din Giulești reprezentată de asemenea prin 100 de bărbați și 100 de femei (8)). Pentru celelalte caracteristici ale conformației corporale ce nu intră în studiul constituțional, nu am dispus de date comparative decît pentru satele Bogdan—Vodă, Ieud și Dragomirești (7). Menționăm că în acest din urmă caz, pentru a putea paraleliza compararea structurii constituționale cu cea a altor caracteristici corporale, s-a analizat variabilitatea caracterelor considerate pe baza unei serii globale a satelor mai sus menționate (295 de bărbați și 304 femei, tabelul nr. 4), și nu pe baza valorilor fiecăruia în parte. Notăm, de asemenea, că în eșantionul sintetic ce cuprinde studiul constituțional al populației din aceste sate, ele sînt reprezentate în proporție aproximativ egală.

Pentru compararea structurii constituționale s-a utilizat procedeul de evidențiere a variabilității tipurilor constituționale de la o populație la alta prin stabilirea diagnozei constituționale a indivizilor aparținînd unei populații, în funcție de valorile medii ale populației cu care se compară (metodă introdusă de unul din noi și descrisă în detaliu într-o lucrare anterioară (9).

Procedînd în acest mod, s-au analizat frecvențele de realizare ale tipurilor constituționale principale la populația din Săliștea de Sus, diagnosticate față de valorile medii ale acestei populații și față de valorile medii ale fiecărei populații de referință.

Așa cum se vede din valorile înscrise în tabelul nr. 2, populația din Săliștea de Sus, cu o ușoară predominantă longitipică, ne apare cu o tendință mai accentuată de longitipie considerînd-o în raport cu populațiile de referință, tendință ce o vom analiza în ordinea creșterii intensității ei.

Astfel, față de populația din Giulești, cea din Săliștea de Sus apare cu o frecvență ușor crescută a longitipiei (58% la bărbați și 56% la femei), valorile coborîte ale testului χ^2 (1,34 la bărbați și 0,32 la femei) arătînd însă că diferențele nu sînt semnificative statistic. În acest mod, structura constituțională a populației din Săliștea de Sus este foarte apropiată de a celei din Giulești, situație dealtfel evidentă și prin valorile medii ale principalelor caractere determinante ale tipului constituțional.

Tabelul nr. 2

Frecvențele principalelor tipuri constituționale la populația din Săliștea de Sus în funcție de valorile ei medii și în funcție de valorile medii ale populațiilor de referință

	Bărbați			Femei		
	longi- tipi %	normo- tipi %	brahi- tipi %	longi- tipi %	normo- tipi %	brahi- tipi %
Populația din Săliștea de Sus în raport de valorile ei medii	50,00	7,00	43,00	52,00	6,00	42,00
Populația din Săliștea de Sus în raport de valorile medii ale populației din Giulești	58,00	5,00	37,00	56,00	5,00	39,00
Populația din Săliștea de Sus în raport de valorile medii ale populației din Mara	63,00	6,00	31,00	56,00	4,00	40,00
Populația din Săliștea de Sus în raport de valorile medii ale eșantionului sintetic din Bogdan-Vodă, Ieud, Dragomirești	73,00	4,00	23,00	76,00	5,00	19,00

Așa cum se vede din tabelul nr. 3, aceste caractere fie că — așa cum este cazul femeilor — prezintă valori foarte apropiate în ambele populații, fie că — așa cum este cazul bărbaților — prezintă într-o populație (Giulești) valori mai coborâte decât în cealaltă populație (Săliștea de Sus), dar micșorarea lor la primii este aproximativ de aceeași amploare pentru toate aceste caractere, ceea ce atrage o menținere a aproximativ acelorași proporții corporale.

Raportată la populația din Mara, cea din Săliștea de Sus apare cu o încă mai pronunțată tendință spre longitipie în ce privește bărbații. Ei dețin acum 63% longitipi față de 31% brahitipi. Testul de semnificație χ^2 cu valoarea sa de 3,48 arată că diferențele nu ating încă pragul semnificației statistice. Testul de semnificație a diferențelor procentuale * este de 2,16 pentru longitipi și 2,00 pentru brahitipi, arătând o deosebire semnificativă în ce privește diferențele în realizarea tipurilor antitetice în cele două serii.

Nu este surprinzător că populația masculină din Săliștea de Sus în raport cu cea din Mara apare mai longitipică, deoarece la o statură ușor superioară și un indice de membre aproape egal, bărbații din Săliștea de Sus au un indice de trunchi mai coborât decât cei din Mara (tabelul nr. 3).

În ce privește femeile, populația din Săliștea de Sus nu își schimbă în mod semnificativ componența constituțională când este raportată la populația din Mara ($\chi^2 = 0,58$), frecvența de longitipi crescând doar la 56% față de 40% brahitipi. Așa cum se vede din tabelul nr. 3, variabilitatea caracterelor principale determinante ale tipului este astfel orientată încât nu atrage o schimbare accentuată a proporțiilor corporale.

* S-a calculat acest test de semnificație, deoarece, în cazul utilizării testului χ^2 , menținerea aproximativ constantă a frecvenței de normotipi în două populații atrage atenuarea diferențelor în realizarea tendințelor constituționale antitetice.

Tabelul nr. 3

Valorile medii ale principalelor caractere determinante ale tipului constituțional

	Bărbați			Femei		
	statura (cm)	ind. trunchi (e)	ind. membre (cm)	statura (cm)	ind. trunchi (e)	ind. membre (cm)
Săliște	167,05	26,83	137,55	154,48	20,05	126,46
Giulești	165,79	26,17	136,30	154,21	20,37	126,25
Mara	166,37	27,98	137,37	152,38	19,53	124,52
Bogdan-Vodă, Ieud, Dragomirești (eșantion sintetic)	167,28	28,03	134,91	155,12	23,00	126,51

O diferențiere semnificativă apare la populația din Săliștea de Sus atunci când este raportată la eșantionul sintetic din Bogdan-Vodă, Ieud și Dragomirești. Față de această populație de referință, predominanța longitipică este mult intensificată, bărbații deținând 73% longitipi față de 23% brahitipi, iar femeile 76% față de 19%. Testul de semnificație χ^2 , cu valori de 11,10 la bărbați și 13,24 la femei ce corespund unui P inferior lui 0,01, ne asigură puternica semnificație a diferențelor.

De fapt, longitipia accentuată a populației din Săliștea de Sus în raport cu cea din Bogdan-Vodă, Ieud și Dragomirești este realizată, așa cum se vede din tabelul nr. 3, la bărbați printr-un indice al trunchiului

Tabelul nr. 4

Valorile statistice ale dimensiunilor și indicilor corporali ai seriei globale a satelor Bogdan – Vodă, Ieud și Dragomirești

Caractere	Bărbați				Femei			
	M	m	σ	v	M	m	σ	v
Greutatea	64,68	0,46	7,98	12,33	57,67	0,49	8,48	14,70
Statura	167,59	0,35	6,11	3,64	155,85	0,31	5,51	3,53
Statura șezând	87,44	0,19	3,34	3,81	82,99	0,17	2,99	3,60
Diametrul biacromian (a – a)	38,27	0,12	2,13	5,56	35,26	0,09	1,58	4,48
Diametrul bicristal (ic – ic)	28,81	0,12	2,09	7,25	29,26	0,09	1,62	5,53
Perimetrul braț	27,56	0,11	2,00	7,25	26,76	0,16	2,83	10,57
Perimetrul coapsă	50,09	0,20	3,53	7,04	53,57	0,27	4,72	8,81
Perimetrul toracic (la niv. xifoidian)	91,48	0,28	4,77	5,21	81,49	0,34	5,90	7,24
Ind. Rohrer	13,65	0,09	1,54	11,28	15,36	0,12	2,15	13,99
Ind. skelic	91,68	0,29	5,12	5,58	87,81	0,25	4,46	5,07
Ind. de lărgime a umerilor (a – a statura)	22,82	0,06	1,15	5,03	22,54	0,05	0,93	4,12
Ind. de lărgime a bazinului (ic – ic/stat.)	17,12	0,07	1,25	7,30	18,64	0,05	0,98	5,25
Ind. acromio-iliac (ic – ic/a – a)	75,19	0,31	5,34	7,10	82,86	0,26	4,46	5,38
Ind. per. braț/stat.	16,27	0,07	1,22	7,22	16,95	0,10	1,84	10,85
Ind. per. coapsă/stat.	29,74	0,12	2,04	6,85	34,84	0,17	2,96	8,66
Ind. per. toracic/stat.	54,52	0,17	2,98	5,46	52,00	0,22	3,83	7,36

Tabelul
Valorile statistice ale dimensiunilor corporale absolute și relative

Caracterele	Bărbați		
	Interval de var.	M	m
Greutatea	48—90	63,05	0,49
Statura	150—180	167,05	0,35
Statura șezînd	81—94	87,74	0,16
Înălțimea trunchiului (sst—sy)	46—54	50,21	0,11
Înălțimea sternului (sst—xy)	10—18	15,46	0,08
Înălțimea abd. super. (xy—epg)	10—18	14,04	0,11
Înălțimea abd. infer. (epg—sy)	15—27	20,75	0,13
Lungimea membr. infer. (sy—sph)	67—94	79,71	0,27
Lungimea membr. super. (a—rad. carp.)	49—66	57,86	0,18
Diametrul biacromian (a—a)	35—43	38,41	0,10
Diametrul tor. ant.—post. (la niv. C ₄)	14—23	19,36	0,10
Diametrul tor. transv. (la niv. C ₄)	22—30	26,51	0,09
Diametrul hiipoc. ant.—post.	12—29	19,74	0,13
Diametrul hipoc. transv.	22—31	27,16	0,10
Diametrul biliac (ic—ic)	25—33	28,19	0,10
Perimetrul braț	24—35	28,44	0,13
Perimetrul coapsă	39—61	49,28	0,24
Perimetrul toracic (la niv. xif.)	77—110	92,43	0,34
Indice torace	4—11	7,88	0,38
Indice abdomen superior	4—12	7,40	0,08
Indice abdomen inferior	7—20	11,44	0,13
Indice abdomen total	13—29	18,85	0,18
Indice trunchi	19—39	26,83	0,23
Indice membre	119—165	137,55	0,42
Indice skelic	81—99	90,19	0,26
Indice Rohrer	10—18	13,61	0,08
Indice a—a/statură	20—25	23,00	0,05
Indice ic—ic/statură	14—19	16,80	0,05
Indice perimetru braț/statură	14—20	16,78	0,08
Indice ic—ic/a—a	64—87	73,31	0,26
Indice per. coapsă/statură	23—36	29,18	0,13
Indice perim. toracic/statură	44—64	55,15	0,19

nr. 5

In seriile de bărbați și femei din satul Săliștea de Sus.

(N = 1100)		Femei (N = 100)				
σ	V	Interval de var.	M	m	σ	V
8,18	12,97	40—85	57,26	0,48	8,00	13,97
5,92	3,54	139—166	154,48	0,29	4,93	3,19
2,81	3,20	75—90	82,68	0,17	2,87	3,47
1,94	3,86	40—52	45,89	0,15	2,57	5,60
1,34	8,66	10—18	14,28	0,08	1,34	9,38
1,91	13,60	7—16	13,03	0,11	1,85	14,19
2,28	10,98	14—25	18,65	0,14	2,43	13,02
4,56	5,72	65—82	74,19	0,23	3,88	5,22
3,05	5,27	44—58	52,29	0,15	2,58	4,93
1,70	4,42	30—39	35,06	0,09	1,65	4,70
1,73	8,93	14—22	18,00	0,09	1,59	8,83
1,55	5,84	19—27	24,34	0,08	1,44	5,91
2,21	11,19	13—22	16,90	0,09	1,65	9,76
1,70	6,25	18—26	23,05	0,08	1,49	6,46
1,67	5,92	25—32	28,71	0,08	1,44	5,01
2,32	8,15	21—35	27,06	0,15	2,50	9,23
4,00	8,11	41—65	53,46	0,24	4,12	7,70
5,81	6,28	70—99	82,27	0,31	5,27	6,40
1,36	17,25	4—10	6,15	0,12	2,04	33,17
1,40	18,91	2—8	4,98	0,12	2,05	41,16
2,32	20,27	6—15	8,87	0,19	3,18	35,85
3,01	15,96	10—21	13,92	0,26	4,34	31,17
3,92	14,61	15—28	20,05	0,31	5,24	26,13
7,13	5,18	113—138	126,46	0,33	5,61	4,43
4,38	4,85	75—101	86,89	0,30	5,10	5,86
1,47	10,80	11—21	15,34	0,13	2,17	15,34
0,97	4,21	20—25	22,59	0,05	0,94	4,16
0,88	5,23	16—20	18,41	0,05	0,86	4,67
1,36	8,10	13—21	17,25	0,10	1,69	9,79
4,40	5,10	65—95	81,87	0,28	4,81	5,87
2,32	7,95	28—41	34,36	0,16	2,70	7,85
3,17	5,74	44—62	53,02	0,21	3,62	6,82

mai mic și un indice al membrelor mai mare la Săliștea de Sus față de Bogdan-Vodă, Ieud și Dragomirești, la staturi aproape egale, iar la femei numai printr-un indice al trunchiului mai mic la staturi și indice de membre aproape egali.

Referindu-ne acum la celelalte caracteristici ale conformației corporale ce nu au intrat în diagnoza de tip constituțional pentru (care dispunem de date comparative numai pentru populația din Bogdan-Vodă, Ieud și Dragomirești), vom analiza modul în care ele susțin sau nu concluzia degajată din studiul constituțional comparativ. Faptul că populația din Săliștea de Sus este mai longitipică decât cea din Bogdan-Vodă, Ieud și Dragomirești își găsește expresia și în următoarele aspecte ale conformației corporale :

- valori ale indicelui acromio-iliac inferioare la populația din Săliștea de Sus față de cea din Bogdan-Vodă, Ieud și Dragomirești, mai accentuate în ce privește bărbații (valori medii ce diferă cu două unități de indice, asociate cu predominanța trunchiurilor intermediare la Săliștea de Sus și a celor rectangulare la Bogdan-Vodă, Ieud și Dragomirești) și mai atenuate în ce privește femeile (valori medii cu o unitate de indice mai mici la Săliștea de Sus decât la Bogdan-Vodă, Ieud și Dragomirești).

- valori medii ale diametrului bicristal atât absolute, cât și relative, ușor inferioare la Săliștea de Sus față de Bogdan-Vodă, Ieud și Dragomirești atât la bărbați, cât și la femei.

- valori medii ale diametrului biacromial foarte asemănătoare, dar se semnalează totuși la bărbații din Săliștea de Sus predominanța umerilor largi, față de predominanța umerilor mijlocii la Bogdan-Vodă, Ieud și Dragomirești.

- valori medii absolute și relative ale perimetrului coapsei ușor inferioare la populația din Săliștea de Sus față de cea din Bogdan-Vodă, Ieud și Dragomirești.

O altă serie de caractere din contra nu vin să completeze aspectul de conformație corporală mai longilină la populația din Săliștea de Sus. Printre ele se numără :

- valori medii absolute și relative ale perimetrului brațului și toracelui, care sînt ușor superioare la populația din Săliștea de Sus față de cea din Bogdan-Vodă, Ieud și Dragomirești.

- indicele scelic, ce prezintă la seria mai brahitipică (Bogdan-Vodă, Ieud și Dragomirești) valori medii superioare (cu 1,5 unități de indice la bărbați și o unitate de indice la femei) decât la seria mai longitipică (Săliștea de Sus). Această situație provine din faptul că, în cadrul acestui indice, lungimea membrului inferior este raportată la statura șezînd — ce cuprinde pe lîngă segmentul de înălțime al trunchiului și segmentul de înălțime al gîtului și al capului, cu ample posibilități de variație.

Raportul dintre înălțimea trunchiului (sst-sy) și lungimea membrului inferior (sy — sph) cu valori de 62,99 și 61,85 la bărbații și femeile din Săliștea de Sus și de 66,83 și 64,14 la seria din Bogdan-Vodă, Ieud și Dragomirești vin pe deplin să susțină longitipia primei populații față de cea de-a doua.

În sfîrșit, alte caractere (indicele Rohrer) prezintă valori extrem de asemănătoare în cele două populații.

CARACTÉRISTIQUES DE CONFORMATION CORPORELLES DE LA POPULATION DE SĂLIȘTEA DE SUS

RÉSUMÉ

La population adulte de Săliștea de Sus (représentée dans notre étude par 100 hommes et 100 femmes âgées de 20 à 60 ans), est caractérisée, de même que d'autres populations de notre pays étudiées jusqu'à présent par la même méthode, par une conformation corporelle prédominaésment longiligne (50% hommes et 52% femmes longitipes, 43% et respectivement 42% brachytipes, les normotypes correspondant à 7% et respectivement à 6%).

En comparaison des populations provenant d'autres villages avoisinants, la population de Săliștea de Sus se distingue par une longitipie plus accentuée, les plus grandes différences étant manifestées en rapport de la population des villages de Bogdan-Vodă, Ieud et Dragomirești.

Les autres caractères somatiques ne présentent pas de grandes différences entre les deux populations comparées. Dans leur ensemble, elles sont orientées chez la population de Săliștea de Sus vers la longitipie, tandis qu'elles le sont vers la brachytyăpie à Bogdan-Vodă, Ieud et Dragomirești, excepté le périmètre du bras, du thorax (en valeurs absolues et relatives), ainsi que l'indice skélique et de Rohrer.

BIBLIOGRAFIE

1. BARBARA M., *Etat actuel des études italiennes sur les constitutions humaines*, Rapp. IIIe Congr. Bur. Int. d'Anthr. diff., Mayence, 1954.
2. OLIVER G., *Morphologie et types humains*, 1965, Paris.
3. PENDE N., *Les biotypes de base*, Tr. Méd. Biot., 1955, Paris.
4. RĂMNEANȚU P., *Cercetări asupra constituției umane la români*.
5. ROȘCA MARIA-ELENA, TUDOSE OLIMPIA, *Contribuție la studiul tipurilor constituționale ale populației din Maramureș*, St. cerc. antropol., 1969, 6, 2.
6. ROȘCA MARIA-ELENA, LAZĂR-TARCĂ ANA, ȘTEFĂNESCU GH., TUDOSE OLIMPIA, *Aspecte de ordin constituțional ale populației din Mera*, St. cerc. antropol., 1971, 8, 2.
7. ROȘCA MARIA-ELENA, LAZĂR-TARCĂ ANA, ȘTEFĂNESCU GH., ONOFREI MARGARETA, *Conformația corporeală și variabilitatea ei dimorfică la populația din satele Cuhea, Ieud și Dragomirești*, St. cerc. antropol., 1968, 5, 2.
8. ROȘCA MARIA-ELENA, LAZĂR-TARCĂ ANA, ȘTEFĂNESCU GH. și TUDOSE OLIMPIA, *Aspecte de ordin constituțional ale populației din Giulești*, St. cerc. antropol., 1971, 8, 1.
9. ROȘCA MARIA-ELENA, *Contribuție à l'étude comparative des populations du point de vue de leur structure constitutionnelle*, sub tipar la Ann. roum. d'Anthrop., 1972, 9.
10. SCHREIDER E., *Les types humains*, 1937, Paris.
11. VANDERVAEL F., *Biométrie humaine*, 1964, Paris.

Centrul de cercetări biologice Iași

Primit în redacție la 22 iunie 1972

REPARTIȚIA GRUPELOR SANGUINE DIN SISTEMELE OAB ȘI MN ȘI A FACTORILOR EREDITARI ÎN JUDEȚUL MARAMUREȘ

STUDIUL FRECVENȚEI GRUPELOR SANGUINE DIN SISTEMELE OAB ȘI MN ÎN SATUL SĂLIȘTE

DE

CORNELIU NEAMȚU și ANA-CEZARINA TEODORESCU-BĂLTEANU

612.118.221.2

Lucrarea continuă seria investigațiilor întreprinse în vederea studiului frecvenței grupelor sanguine în județul Maramureș, și anume cercetează frecvența și repartiția acestora în satul Săliște de pe valea Izei.

MATERIAL ȘI METODA DE LUCRU

Grupele sanguine au fost determinate la subiecți originari din Săliște cu o veche ascendență locală, realizând o serie de 198 de indivizi pentru sistemul OAB și 267 pentru sistemul MN.

Se analizează datele obținute în această localitate comparativ cu cele constatate de studii făcute de colectivul ieșean și în alte sate de pe valea Izei (satele Bogdan-Vodă, Ieud, Dragomirești) și valea Marei (satele Mara și Giulești), județul Maramureș.

De asemenea se vor ilustra pentru comparație și alte regiuni ale țării (Țara Hațegului și Țara Vrancei), ca și date ce se referă la populația globală a R. S. România.

REZULTATE

I. GRUPELE SANGUINE ALE SISTEMULUI OAB

Redăm în tabelul nr. 1 frecvența grupelor acestui sistem din satul Săliște, precum și seriile de referință considerate.

Datele obținute prezintă următoarea eșalonare a frecvenței: grupa O=26,76%; grupa A=51,51%; grupa B=13,13%; grupa AB=8,58%.

Tabelul nr. 1

Frecvența grupelor sanguine OAB a factorilor ereditari și a indicelui biochimic

Localitatea	Nr. ind.	O	T	A	T	B	T	AB	T	Ind. biochim.	r	p	q	Autori
A	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Săliște	198	53 26,76 ± 2,00	1,51	102 51,51 ± 3,01	1,30	26 13,13 ± 2,00	1,70	17 8,58 ± 1,73	2,69	2,76	51,60	39,92	11,67	C. Neamțu și C. Bălțeanu, 1972
Jud. Maramureș valea Izei (Ieud, Bogdan- Vodă Dragomi- rești).	1 204	377 31,31 ± 1,33	1,51	572 47,61 ± 1,43	1,30	184 15,28 ± 1,30	1,70	71 5,89 ± 0,67	2,69	2,48	55,40	32,40	12,10	D. Botezatu și colab., 1968
Jud. Maramureș (valea Marci)	1 395	370 26,52 ± 1,17	0,08	666 47,74 ± 1,33	1,30	257 18,42 ± 1,03	2,64	102 7,31 ± 0,69	1,27	2,06	50,72	34,06	15,22	C. Bălțeanu și D. Radu
Jud. Maramureș (serie sintetică)	20 130	32,22	2,73	43,02	1,22	17,84	2,33	6,92	1,66	2,01	56,76	29,25	13,26	Mureșan și Major, 1964
Țara Vrancei	1 035	320 30,91 ± 1,34	2,07	478 46,17 ± 1,52	1,75	179 17,29 ± 1,70	2,80	58 5,61 ± 0,67	2,97	2,26	55,59	32,19	13,83	O. Necrasov, 1939
Țara Hațegului	844	302 35,78 + 1,65	3,00	365 43,25 ± 1,71	2,75	137 16,23 ± 1,27	1,55	40 4,47 ± 1,72	4,11	2,28	59,11	28,74	12,14	Tibera D. și colab., 1959
România (serie sintetică)	175 337	58 966 33,63	3,42	73 519 41,93	3,16	29 509 16,83	1,85	13 362 7,62	0,96	2,02	57,99	28,97	13,08	O. Necrasov și colab., 1967

Compararea frecvenței grupelor din satul Săliște cu frecvența grupelor din alte sate de pe valea Izei arată scăderea grupei O și B și creșterea grupei A și AB la satul Săliște față de satele Bogdan-Vodă, Ieud, Dragomirești. Diferența este semnificativă (T mai mare ca 2) numai pentru grupa AB ($T=2,69$).

Valoarea indicelui biochimic obținută la Săliște este superioară celei din satele eșantionului de referință.

Valoarea factorului genetic „r” și „q” este scăzută, iar cea a lui „p” crescută.

Interesantă este și compararea rezultatelor obținute la Săliște cu cele obținute de A. Teodorescu-Bălțeanu și D. Radu în satele de pe valea Marei (1970). Față de acest eșantion se constată creșterea grupelor O, A, AB și descreșterea grupei B, descreștere care este semnificativă ($T=2,64$). Indicele biochimic găsit la Săliște este superior celui de pe valea Marei. De asemenea se constată din nou creșterea factorului genetic „p” în satul Săliște, ca și creșterea lui „r” și scăderea lui „q”.

Față de seria sintetică a județului Maramureș, frecvența grupelor din satul studiat de noi arată creșterea grupelor A și AB și scăderea grupelor O și B, descreștere care este semnificativă ($T=2,73$) și ($T=2,33$). Indicele biochimic este crescut la Săliște, de asemenea genotipul „p”. Factorii genetici „q” și „r” sînt scăzuți.

Comparația frecvențelor cu eșantionul din Țara Vrancei (Olga Necrasov, 1939) arată scăderea grupelor O și B (semnificativă la ambele) și creșterea grupelor A și AB (ultima semnificativă).

Indicele biochimic este crescut la satul Săliște față de Țara Vrancei. Se remarcă creșterea factorului genetic „p” și scăderea genotipurilor „r” și „q” față de eșantionul considerat.

Față de seria Țării Hațegului (Tibera Dumitru și colab., 1959) frecvența grupelor la Săliște ilustrează scăderea grupelor O și B (semnificativă la prima: $T=3,00$) și creșterea grupelor A și AB (semnificativă la ambele: $T=2,75$ și $T=4,11$).

Indicele biochimic este crescut la satul Săliște față de eșantionul Țării Hațegului. Factorul genetic „p” este crescut, iar factorii „q” și „r” în scădere.

În sfîrșit, frecvența grupelor sanguine din Săliște față de seria sintetică a R. S. România arată un procent crescut al grupei A și AB (semnificativ pentru grupa A: $T=3,16$) și un procent scăzut al grupei O (semnificativ: $T=3,42$) și grupei B.

Indicele biochimic al localității Săliște este crescut față de cel al țării, de asemenea creșterea accentuată se observă și la factorul genetic „p”. Factorii „r” și „q” sînt în scădere.

Genotipurile calculate după formula Fischer sînt următoarele pentru satul Săliște: $s=7,28$; $t=12,44$; $u=8,87$; $v=14,03$; $w=196,84$, iar $z=-1,16$ față de AB teoretic.

În concluzie, din datele obținute în satul Săliște se observă creșterea constantă și semnificativă a grupelor A și AB, a indicelui biochimic, precum și a genotipului „p” față de toate seriile la care s-a referit analiza comparativă.

Aceasta confirmă încă odată caracterul de izolare geografică a satului Săliște, precum și observațiile făcute de Olga Necrasov care a constatat tendințe de creștere a grupei A și a factorului „p” pentru populația din zonele submontane ale Carpaților românești.

II. GRUPELE SISTEMULUI MN

Redăm în tabelul nr. 2 frecvența grupelor din sistemul MN și a factorilor ereditari pentru populația din satul Săliște, pe care le-am comparat cu frecvența grupelor MN din cadrul unor sate din valea Marei (jud. Maramureș) și cu alte regiuni submontane din țară : Țara Hațegului și Țara Vrancei.

Tabelul nr. 2

Frecvența grupelor sanguine MN și a factorilor ereditari

Localitate	Nr. ind.	M	T	N	T	MN	T	m	n	Autori
Săliște	267	112 41,94 ±2,00	1,94	66 24,71 ±2,30	3,13	89 33,74 ±2,80	4,23	58,81	41,58	C. Neamțu și C. Bălțeanu, 1972
Jud. Maramureș (valea Marei)	911	329 36,11 ±0,94	1,94	168 18,44 ±1,0	3,13	414 45,45 ±1,4	4,23	58,84	41,16	C. Bălțeanu și D. Radu, 1970
Țara Hațegului	641	250 39,0 ±1,93	0,98	121 18,88 ±1,55	2,90	270 42,12 ±1,95	2,77	60,06	39,34	D. Tibera, 1959
Țara Vrancei	1 035	376 36,32 ±1,49	1,54	194 18,34 ±1,21	3,12	466 44,92 ±1,36	3,72	58,78	41,20	O. Necrasov și colab., 1961

Frecvența grupei M a satului Săliște este superioară acestor regiuni (diferențe nesemnificative). Grupa N prezintă de asemenea cifre superioare (de această dată semnificative : $T=3,13$; $T=2,90$; $T=3,12$), iar frecvența grupei MN arată o scădere în Săliște față de zonele cu care am făcut comparația (diferențe semnificative ($T=4,23$; $T=2,77$; $T=3,72$)).

Pentru factorii genetici m și n am obținut cifre apropiate față de cele trei zone de referință.

SUR LA FRÉQUENCE DES GROUPES SANGUINS DES SYSTÈMES OAB ET MN DANS LA POPULATION DU VILLAGE DE SĂLIȘTE (DÉPARTEMENT DE MARAMUREȘ)

RÉSUMÉ

La fréquence des groupes sanguins du système OAB et de leurs facteurs héréditaires ainsi que la valeur de l'indice biochimique dans la population du village de Săliște présentent les mêmes caractéristiques

que la population roumaine de la plupart des autres villages de notre zone subcarpatique : valeurs élevées de A et de son facteur héréditaire « p ».

Pour ce qui est des groupes du système MN, la population de Săliște offre la sériation suivante : $M > MN > N$.

BIBLIOGRAFIE

1. BOTEZATU D., G. GHEORGHIU, RACHEL KLÜGER, *Frecvența proprietăților grupale din sistemul OAB în satele Cuhea, Teud, Dragomirești*, St. cerc. antropol., 1968, 5, 2.
2. NECRASOV O., *Recherches séro-antropologiques dans les Carpates roumaines*, Acta Fac. Comen. Anthrop., 1967, 11.
3. TEODORESCU-BĂLTEANU C., D. RADU, *Repartiția grupelor sanguine din sistemul OAB și MN, precum și a factorilor lor ereditari la populația din județul Maramureș*. (Nota I), St. cerc. antropol., 1971, 8, 1.
4. TEODORESCU-BĂLTEANU, D. RADU, *Repartiția grupelor sanguine din sistemul OAB și MN, precum și a factorilor lor ereditari la populația din județul Maramureș* (Nota II), St. cerc. antropol., 1971, 8, 2.

Centrul de cercetări biologice Iași

TIPUL CONSTITUȚIONAL AL POPULAȚIEI DE MINERI ȘI DE AGRICULTOARE DIN STAȚIA-PILOT BEREVOEȘTI—ARGEȘ

DE
MARIA VLĂDESCU

572.5

Datele antropologice de ordin constituțional ale acestui studiu au fost colectate în cadrul unei echipe interdisciplinare, organizată de laboratorul de antropologie socială și culturală al Centrului de cercetări antropologice, pentru studiul antropologic integralist-dinamic al personalității în contextul schimbărilor de structură socială și de configurație culturală generate de procesul industrializării și de cel al cooperativizării agriculturii.

În cadrul studiului structurării personalității contribuția de față este menită să aducă în cadrul cercetării complexe datele privind baza fizică sau suportul somatic al personalității.

Pentru antropologia fizică studiul se încadrează în probleme de adaptabilitate umană, putînd fi comparate datele din el cu cele colectate în cercetările din zona Bran, dirijate de antropologia fizică.

Lucrarea de față își propune să prezinte fizionomia constituțională a populației de mineri și de agricultoare, membre ale cooperativei agricole de producție din comuna Berevoești, prin metoda antropometrografică L. Brian (1)-(3).

La colectarea datelor am avut concursul prof. dr. V. Caramelea, coordonatorul cercetării de antropologie socială din zona Argeș.

MATERIALUL ȘI METODA DE LUCRU

Adoptată de secția de antropologie contemporană de la București în definirea tipologiilor constituționale, metoda Brian a fost aplicată prima dată cu ocazia cercetărilor complexe din culoarul Bran — comunitățile de altitudine Șirnea (4) și Sohodol (5).

Conceptele fundamentale de la baza acestei metode, ca și etapele principale în desfășurarea ei, de la prelevarea datelor și construcția graficului general (GG) pînă la antropometrogramele individuale (Amm) și

diagnosticele respective de orientare au fost expuse în publicațiile citate mai sus. Subliniem doar că au fost efectuate măsurători de tip constituțional, conform sistemului antropometrografic redus, pe 62 de bărbați, cu o vîrstă medie de $33,34 \pm 8,58$ ani și cu o vechime medie în muncă, la mina Berevoești, de $10,44 \pm 6,38$ ani. Prin specificul său economic, la Berevoești femeile sînt acelea care lucrează mai frecvent în cooperativa agricolă de producție. Eșantionul feminin totalizează 60 de subiecți și are vîrsta medie de $36,00 \pm 10,02$ ani.

FIZIONOMIA CONSTITUȚIONALĂ A POPULAȚIEI DE LA BEREVOEȘTI SUB ASPECTUL DIMORFISMULUI SEXUAL

În tabelul nr. 1, am înscris, comparativ pe sexe, lista dimensiunilor, directe și derivate, integrate în sistemul antropometrografic redus (Amf redus). Așa cum au fost selecționate, aceste caractere antropometrice sînt capabile a evidenția atît cele trei direcții fundamentale ale spațiului, cît și mozaicul de tendințe constituționale, care caracterizează orice individ.

Graficele generale de referință (GG), construite separat pentru bărbați și pentru femei, cu întinderea variabilității între tipurile teoretice rectomegamorf major (RMa) — rectomicromorf minor (RMi) prin normalitatea medie ideală (BB), sînt reprezentate de tabelele nr. 2 și 3.

Datele generale, rezultate dintr-o primă selecție a antropometragmelor individuale după criteriul armonic cu deviațiile antitetice fundamentale, paralongilin (Lo) — parabrevilin (Br) și disarmonic cu deviațiile dolicotip (Dol) — brahitip (Bra), sînt introduse în tabelul nr. 4.

Ele scot în evidență următoarele: o dispoziție nivelată a frecvențelor procentuale pentru constituțiile armonice Lo, paramedio și Br în cadrul sexului masculin (respectiv 23,3%; 23,3%; 25,0%). La același sex, în cadrul compartimentului disarmonic, sînt mai bine reprezentate conformațiile brahitipice (15,0% Bra față de 8,3% Dol, și numai 5,0% medio). Dacă la bărbați, dintr-un număr de 60 de indivizi 43 sînt armonios conformați, și numai 17 apar cu disarmonii, la femei constituțiile disarmonice sînt acelea care însciu un grad mai mare de incidență (36 disarmonice, 20 armonice). Se observă deci că, la maturitate și la vîrste aproximativ egale (vîrsta medie este de 33,34 ani la bărbați și de 36 ani la femei) la populația de la Berevoești, deformările de conformație sînt mai evidente la femei, cu toate că mineritul este o muncă cu solicitări intense. Tot la femei, conformațiile Dol și Bra se repartizează oarecum echilibrat în jurul tipului medio, acesta din urmă ceva mai slab reprezentat, în timp ce fizionomiile armonice înclină mai curînd spre constituțiile parabreviline (17,9% Br și 12,5% Lo în raport cu 5,4% paramedio).

Referindu-ne acum la datele tabelului nr. 5, care în fapt reprezintă schema sistematică a tuturor constituțiilor posibile în sistemul antropometrografic redus, în afară de prevalența constituțiilor armonice la bărbați față de constituțiile disarmonice la femei, despre care am amintit, mai putem menționa: constituțiile mediomorfe, indiferent dacă sînt armonice sau disarmonice, caracterizează în special bărbații. O singură femeie are constituția mediomorf parabrevilină și o alta merge pe combinația mediomorf mediotip. În cadrul constituțiilor megamorf armonice,

Tabelul nr. 1

Variabilitatea caracterelor metrice folosite în metoda constituțională L. Brian

Nr. crt.	Caracterul	Sex	N	Interval de variație	Valori statistice			
					\bar{X}	$\pm m$	$\pm \sigma$	C.V.
1	Statura totală	M	62	1530—1822	1681,50	9,59	75,40	4,48
		F	62	1441—1696	1569,50	7,50	59,00	3,75
2	Înălțimea convențională trunchi (sst—plan așezat)	M	62	428—592	526,70	4,03	31,70	6,02
		F	62	503—617	557,60	3,18	25,00	4,48
3	Înălțimea convențională torace (sst—xy)	M	61	137—187	166,59	1,34	10,50	6,30
		F	54	101—178	139,05	1,88	13,85	9,96
4	Înălțimea convențională abdomen (xy—plan așezat)	M	62	288—421	362,90	3,57	28,10	7,74
		F	56	352—493	419,30	3,36	25,10	5,99
5	Lungimea membrelor inferioare (statură minus șezîndă)	M	62	679—915	794,30	6,94	54,60	6,87
		F	62	618—802	717,30	5,26	41,40	5,77
6	Diametrul antero-post. toracic la nivel xifoidian	M	61	175—292	202,90	2,42	18,90	9,31
		F	62	156—225	192,30	1,90	14,95	7,77
7	Diametrul transvers toracic (a—a)	M	62	341—423	378,75	2,10	16,50	4,36
		F	62	312—389	349,80	1,82	14,30	4,09
8	Diametrul transvers abdominal (ic—ic)	M	62	232—325	277,50	2,26	17,80	6,41
		F	62	222—322	269,20	2,74	21,60	8,02
9	Perimetrul toracic la nivel xifoidian	M	62	840—1020	922,10	5,21	41,00	4,45
		F	62	780—980	848,50	5,87	46,20	5,44
10	Perimetrul abdominal (minimum mezogastric)	M	62	700—970	792,10	6,96	54,80	6,92
		F	59	580—900	728,30	9,43	72,40	9,94
11	Șezîndă	M	62	794—975	886,50	4,45	35,00	3,95
		F	62	783—927	850,00	3,89	30,60	3,60

Tabelul nr. 2

Grăficul general de referință (GG) pentru seria masculină (mineri), $\bar{X} = 1681,50$; $\sigma = 75,40$; $RMa = 1908,20$; raport fundamental 1908/1682 = 1,13

Grade	St	IcTr	IcTo	IcAb	IMi	Dap. To	DtTo	DtAb	PmTo	PmAb
+10										
+ 9										
+ 8										
+ 7										
+ 6										
RMa	1908	-596	-189	-410	-897	-229	-428	-314	-1042	-895
	1885,4	-589,1	-186,8	-405,3	-886,7	-226,4	-423,1	-310,4	-1030	-884,7
+ 4	1862,8	-582,2	-184,6	-400,6	-876,4	-223,8	-418,2	-306,8	-1018	-874,4
	1840,2	-575,3	-182,4	-395,9	-866,1	-221,2	-413,3	-303,2	-1006	-864,1
+ 3	1817,6	-568,4	-180,2	-391,2	-855,8	-218,6	-408,4	-299,6	-994	-853,8
	1795	-561,5	-178	-386,5	-845,5	-216	-403,5	-296	-982	-843,5
+2	1772,4	-554,6	-175,8	-381,8	-835,2	-213,4	-398,6	-292,4	-970	-833,2
	1749,8	-547,7	-173,6	-377,1	-824,9	-210,8	-393,7	-288,8	-958	-822,9
+ 1	1727,2	-540,8	-171,4	-372,4	-814,6	-208,2	-388,8	-285,2	-946	-812,6
	1704,6	-533,9	-169,2	-367,7	-804,3	-205,6	-383,9	-281,6	-934	-802,3

BB	—	1682	—527	—167	—263	—794	—203	—379	—278	—922	—792
	—		—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	1659,4	—520,1	—164,8	—358,3	—783,7	—200,4	—374,1	—274,4	—910	—781,7
	—		—	—	—	—	—	—	—	—	—
— 1	—	1636,8	—513,2	—162,6	—353,6	—773,4	—197,8	—369,2	—270,8	—898	—771,4
	—		—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	1614,2	—506,3	—160,4	—348,9	—763,1	—195,2	—364,3	—267,2	—886	—761,1
	—		—	—	—	—	—	—	—	—	—
— 2	—	1591,6	—499,4	—158,2	—344,2	—752,8	—192,6	—359,4	—263,6	—874	—750,8
	—		—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	1569	—492,5	—156	—339,5	—742,5	—190	—354,5	—260	—862	—740,5
	—		—	—	—	—	—	—	—	—	—
—3	—	1546,4	—485,6	—153,8	—334,8	—732,2	—187,4	—349,6	—256,4	—850	—730,2
	—		—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	1523,8	—478,7	—151,6	—330,1	—721,9	—184,8	—344,7	—252,8	—838	—719,9
	—		—	—	—	—	—	—	—	—	—
4—	—	1501,2	—471,1	—149,4	—325,4	—711,6	—182,2	—339,8	—249,2	—826	—709,6
	—		—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	1478,6	—464,9	—147,2	—320,7	—701,3	—179,6	—334,8	—245,6	—814	—699,3
	—		—	—	—	—	—	—	—	—	—
RMi	—	1456	—458	—145	—316	—691	—177	—330	—242	—802	—689
— 6											
— 7											
— 8											
— 9											
—10											
Ma—Mi		452	138	44	94	206	52	98	72	240	206
Gd		45,2	13,8	4,4	9,4	20,6	5,2	9,8	7,2	24	20,6
Gd/2		22,6	6,9	2,2	4,7	10,3	2,6	4,9	3,6	12	10,3

Tabelul nr. 3

Graficul general de referință (GG) pentru seria feminină. \bar{X} statură = 1569,50; σ = 59,00; RMa = 1747; raport fundamental 1747/1570 = 1,11

Grade	St	IcTr	IcTo	IcAb	IMi	DapTo	DtTo	DtAb	PmTo	PmAb
+10										
+ 9										
+ 8										
+ 7										
+ 6										
RMa	1747	—619	—154	—465	—796	—213	—389	—299	—942	—808
		—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1729,3	—612,9	—152,5	—460,4	—788,1	—210,9	—385,1	—296	—932,7	—800
		—	—	—	—	—	—	—	—	—
+ 4	1711,6	—606,8	—151	—455,8	—780,2	—208,8	—381,2	—293	—923,4	—792
		—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1693,9	—600,7	—149,5	—451,2	—772,3	—206,7	—377,3	—290	—914,1	—784
		—	—	—	—	—	—	—	—	—
+ 3	1676,2	—594,6	—148	—446,6	—764,4	—204,6	—373,4	—287	—904,8	—776
		—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1658,5	—588,5	—146,5	—442	—756,5	—202,5	—369,5	—284	—895,5	—768
		—	—	—	—	—	—	—	—	—
+ 2	1640,8	—582,4	—145	—437,4	—748,6	—200,4	—365,6	—281	—886,2	—760
		—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1623,1	—576,3	—143,5	—432,8	—740,7	—198,3	—361,7	—278	—876,9	—752
		—	—	—	—	—	—	—	—	—
+ 1	1605,4	—570,2	—142	—428,2	—732,8	—196,2	—357,8	—275	—867,6	—744
		—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1587,7	—564,1	—140,5	—423,6	—724,9	—194,1	—353,9	—272	—858,3	—736
		—	—	—	—	—	—	—	—	—

BB	1570	-558	-139	-419	-717	-192	-350	-269	-849	-728
		-	-	-	-	-	-	-	-	-
	1552,3	-551,9	-137,5	-414,4	-709,1	-189,9	-346,1	-266	-839,7	-720
		-	-	-	-	-	-	-	-	-
- 1	1534,6	-545,8	-136	-409,8	-701,2	-187,8	-342,2	-263	-830,4	-712
		-	-	-	-	-	-	-	-	-
	1516,9	-539,7	-134,5	-405,2	-693,3	-185,7	-338,3	-260	-821,1	-704
		-	-	-	-	-	-	-	-	-
- 2	1499,2	-533,6	-133	-400,6	-685,4	-183,6	-334,4	-257	-811,8	-696
		-	-	-	-	-	-	-	-	-
	1481,5	-527,5	-131,5	-396	-677,5	-181,5	-330,5	-254	-802,5	-688
		-	-	-	-	-	-	-	-	-
- 3	1463,8	-521,4	-130	-391,4	-669,6	-179,4	-326,6	-251	-793,2	-680
		-	-	-	-	-	-	-	-	-
	1446,1	-515,3	-128,5	-386,8	-661,7	-177,3	-322,7	-248	-783,9	-672
		-	-	-	-	-	-	-	-	-
- 4	1428,4	-509,2	-127	-382,2	-653,8	-175,2	-318,8	-245	-774,6	-664
		-	-	-	-	-	-	-	-	-
	1410,7	-503,1	-125,5	-377,6	-645,9	-173,1	-314,9	-242	-765,3	-656
		-	-	-	-	-	-	-	-	-
RMi	1393	-497	-124	-373	-638	-171	-311	-239	-756	-648
- 6										
- 7										
- 8										
- 9										
-10										
Ma - Mi	354	122	30	92	158	42	78	60	186	160
Gd	35,4	12,2	3,0	9,2	15,8	4,2	7,8	6	18,6	16
Gd/2	17,7	6,1	1,5	4,6	7,9	2,1	3,9	3	9,3	8

femeile sînt mai curînd paralongiline (10,7% femei și 5,0% bărbați), în timp ce bărbații sînt mai curînd parabrevilini.

În cadrul conformației disarmonice megamorfe, avantajul procentual al constituțiilor dolicomorfe se păstrează, fiind chiar și mai evident, pentru sexul feminin (1,7% Dol bărbați și 10,7% Dol femei), în timp ce structurile megamorf brahitipice apar cu frecvențe aproximativ egale, atît la bărbați, cît și la femei (10,0% Bra bărbați; 12,5% Bra femei).

Mai menționăm comportarea diferită a celor două sexe, în ceea ce privește distribuția frecvențelor procentuale în cadrul constituțiilor micromorfe armonice și disarmonice. Dacă în cadrul primului compartiment bărbații sînt aceia care apar cu avantaje procentuale pentru toate conformațiile, cu diferențe chiar mai pregnante pentru constituțiile paralongiline și paramedioline, în compartimentul micromorf disarmonic asistăm la un fenomen de răsturnare a frecvențelor procentuale în favoarea sexului feminin.

Satul Șirnea este primul din seria așezărilor umane a cărui fizionomie constituțională a fost definită prin metoda antropometrografică.

Proiectînd biotipurile bazomorfe ale minerilor și agricultoarelor de la Berevoești pe graficele generale corespondente de la Șirnea, luate ca sisteme de referință, observăm că populația de la Berevoești apare cu alte mozaicuri de tendințe constituționale.

Tabelul nr. 4

Repartiția procentuală generală a indivizilor de sex masculin și feminin în raport cu cele trei tipuri constituționale principale

Sex	Nr. total	Armonici						Disarmonici					
		Lo		Paramedio		Br		Dol		Mediotipi		Bra	
		nr.	%	nr.	%	nr.	%	nr.	%	nr.	%	nr.	%
M	60	14	23,3	14	23,3	15	25,0	5	8,3	3	5,0	9	15,0
F	56	7	12,5	3	5,4	10	17,9	14	25,0	10	17,9	12	21,4

Conformația minerilor (fig. 1) în raport cu tipul mediu de la Șirnea este disarmonică și orientată în sens longilin (Dol), iar în cadrul celor 4 grupe de orientare (ABCD) ale sistemului Amf redus, succesiunea prevalențelor dintre caractere este următoarea: predominanța staturii față de trunchi (A), a toracelui și a membrelor inferioare față de abdomen (B), cu un torace relativ mai adînc decît lat (C) și o circumferință abdominală proporțional mai mică în raport cu circumferința toracică (D).

Tipul bazomorf feminin de la Berevoești față de cel de la Șirnea este construit pe dimensiuni mai mari, armonios conformat și orientat în sens brevilin (Br). În toate grupele de orientare, cu excepția a două caractere (a—a și ic—ic), domină tendințele de tip Br sau Bra (fig. 2).

Diferențele s-ar explica, în primul rînd, prin aceea că este vorba de două comunități de reproducere diferite și apoi, pentru că bărbații de la Berevoești efectuează o muncă în subteran, cu solicitări mult mai intense asupra organismului decît cei de la Șirnea, care se ocupă cu păstoritul sau lucrează în industrie.

Tabelul nr. 5

Repartiția procentuală a indivizilor de sex masculin și feminin în raport cu tipul constituțional

Dezvoltare	Morfie ±	Tip constituțional	Sex	N	%
Armonici	megamorfi	paralongilini	M F	3 6	5,0 10,7
		paramediolini	M F	4 1	6,7 1,8
		parabrevilini	M F	6 3	10,0 5,4
	mediomorfi	paralongilini	M F	3 —	5,0 —
		paramediolini	M F	2 —	3,3 —
		parabrevilini	M F	— 1	— 1,8
	micromorfi	paralongilini	M F	8 1	13,3 1,8
		paramediolini	M F	8 2	13,3 3,6
		parabrevilini	M F	9 6	15,0 10,7
Disarmonici	megamorfi	dolicotipi	M F	1 6	1,7 10,7
		mediotipi	M F	1 4	1,7 7,1
		brahitipi	M F	6 7	10,0 12,5
	mediomorfi	dolicotipi	M F	1 —	1,7 —
		mediotipi	M F	— 1	— 1,8
		brahitipi	M F	2 —	3,3 —
	micromorfi	dolicotipi	M F	3 8	5,0 14,3
		mediotipi	M F	2 5	3,3 8,9
		brahitipi	M F	1 5	1,7 8,9

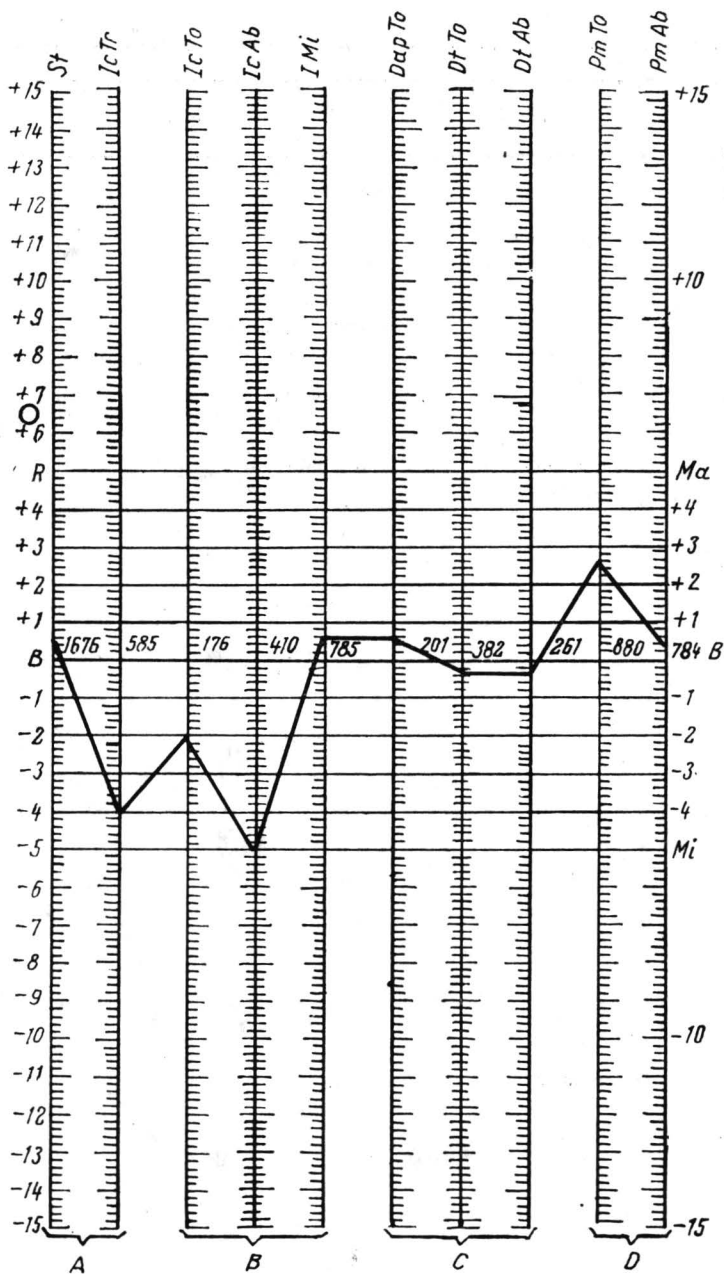

Fig. 1. — Antropometrograme (Amm) încrucișate : B B al seriei de mineri înscrise pe G G al seriei masculine de la Șirnea.

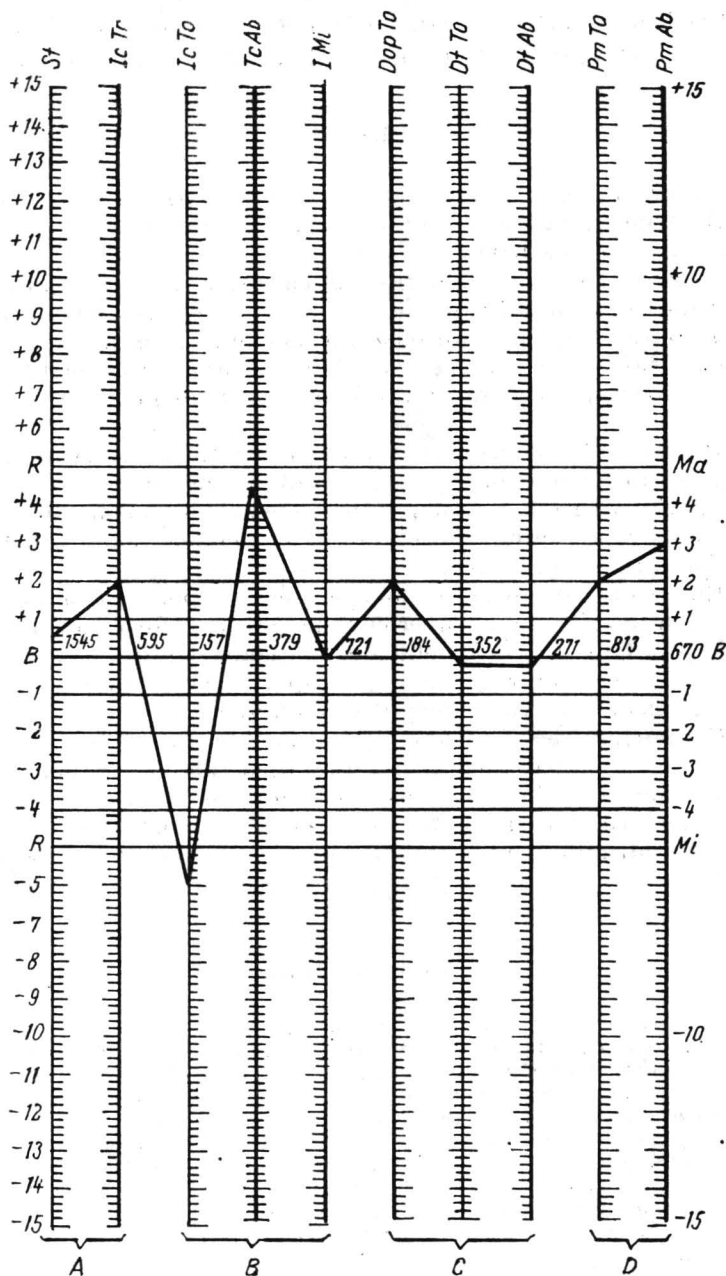

Fig. 2. — Antropometrograme (Amm) încrucișate : B B al seriei feminine de la Berevoești înscrise pe G G al seriei feminine de la Șirnea.

LE TYPE CONSTITUTIONNEL DE LA POPULATION DE MINIERES ET DE FEMMES—AGRICULTEURS DE LA STATION—PILOTE DE BEREVOEȘTI—ARGEȘ

RÉSUMÉ

L'auteur présente la physionomie constitutionnelle de la population de Berevoești, rapportée au sexe en utilisant la méthode anthropométrographique de L. Brian.

La variabilité des caractères dimensionnels, les graphiques généraux de référence, masculins et féminins, ainsi que les schémas systématiques de toutes les constitutions qui peuvent être mises en évidence par cette méthode, sont représentés dans la série de tableaux 1—5.

La comparaison des résultats, concernant les deux sexes, démontre que :

1. Il y a une fréquence plus grande de constitutions harmoniques chez le sexe masculin et de celles dysharmoniques chez le sexe féminin.

2. Les constitutions médiomorphes, soient-elles harmoniques ou non, sont les moins représentées et elles sont particulièrement caractéristiques à la conformation masculine.

3. En ce qui concerne le biotype mégamorphe, les femmes s'inscrivent avec un pourcentage supérieur de constitutions Lo, Br. et Dol.

4. Il y a un renversement de fréquences procentuelles, chez les deux sexes, en ce qui regarde les compartiments micromorphe — harmoniques et celles micromorphe-dysharmoniques.

7. Rapportant les valeurs des types basomorphes, masculin et féminin, de Berevoești, aux graphiques généraux de Șirnea, considérés comme système de référence, nous avons mis en relief une conformation dysarmonique orientée dans la direction Dol, pour les miniers et une conformation harmonique déviée en direction Br, pour les femmes-agriculteurs.

BIBLIOGRAFIE

1. BRIAN L., *Antropometrografia: contributo ad una rielaborazione della metodologia costituzionalistica*, Atti VI Congr. Int. Sc. Anthropol. Ethnol., Paris, 1960, 1962, I.
2. BRIAN L., *Construction immédiate des anthropométrismes et diagnostics constitutionnels d'orientation dans les recherches sur les échantillons très complexes de populations humaines*, Anth., Brno, 1966, IV, 3.
3. BRIAN L., BOGGERO E., *Étude anthropométrique comparée sur des échantillons d'athlètes français et italiens*, Bull. Mém. Soc. Anthropol., Paris, 1966, 9, XI-e série.
4. POP-GRINȚESCU SUZANA, MARIA VLĂDESCU, TH. ENĂCHESCU., *Fizionomia constituțională a populației din satul Șirnea*, St. cerc. antropol., 1970, 7, 2.
5. POP-GRINȚESCU SUZANA, *Fizionomia constituțională a populației din satul Sohodol*, St. cerc. antropol., 1971, 8, 2.

Centrul de cercetări antropologice București

Primit în redacție la 22 iunie 1972

ASOCIERE ÎNTRE COLESTEROL ȘI GRUPELE SANGUINE ABO

DE

SIMONA BERONIADE și TATIANA DRĂGHICESCU

612.118.221.2 :616.153.922

Studiile întreprinse în ultimile decenii asupra valorilor colesterolului serie la diversele populații au arătat o variabilitate marcată, momentan greu de interpretat.

Multitudinea de cercetări efectuate au căutat să determine sau să diferențieze rolul diversilor factori mesologici și biologici în explicarea complexității acestui fapt.

Inconvenientul major al acestor cercetări l-a constituit utilizarea unei metodologii diferite, ceea ce a îngreunat în mare măsură compararea și interpretarea rezultatelor.

Pe de altă parte, studiile întreprinse nu au cuprins un număr suficient de variat de populații, datele acumulate pînă în prezent fiind încă departe de a oferi posibilitatea unor concluzii în ceea ce privește rolul preponderent al unuia sau altuia din factorii mai sus amintiți în explicarea variațiilor atît de pronunțate ale colesterolemiei.

Oprindu-ne numai la cîteva dintre aspectele atinse în diversele cercetări, observăm că un rol important a fost acordat unor factori biologici ca, de exemplu, vîrsta și sexul (10, 16, 22, 26) și unor factori mesologici, cum ar fi clima (4), (12), (21), (34), la rîndul ei influențînd alimentația (4), (12), (13), (20) — (24), (26). Alte lucrări citează diverșii factori de mediu capabili de a produce perturbări cu implicații psihice cu răsunset secundar asupra valorilor colesterolului sanguin al individului (14), (30).

Problema unei componente ereditare a fost de asemenea abordată prin lucrări efectuate pe gemeni (5), (15), (25), (29) și pe o serie de familii (18), (31), (32).

În ultimul timp au fost elaborate și cercetări în scopul de a determina în ce măsură variația la locusuri multiple, responsabilă de polimorfism afectînd în primul rînd eritrocitele, ar avea vreo influență asupra colesterolemiei (11) — (13), (24).

Alte lucrări sugerează existența unei corelații între colesterolul seric și grupele sanguine ABO. Asemenea cercetări au fost întreprinse atât la populații aparent sănătoase, cât și la subiecți cercetați pentru anumite afecțiuni.

Studii făcute pe grupe de populații aparent sănătoase deși insuficiente numeric au arătat o corelație pozitivă și constantă între grupa sanguină A și colesterol (valorile medii cele mai ridicate la subiecții din grupa A) și rezultatele inconstante în cadrul altor grupe de sînge (3), (10), (13), (22), (23), (26).

Interesante ne apar de asemenea și observațiile făcute de cîțiva autori (1), (6), (17), (27), (28) pe subiecți suferind de unele maladii cardiovasculare. Astfel studii efectuate pe bolnavi suferind de tromboze venoase relevă o creștere numerică semnificativă la purtătorii de grup sanguin A față de celelalte categorii (17). Asocierea dintre cardiopatiile ischemice și grupe arată de asemenea o creștere a numărului pacienților suferind de infarct miocardic din rîndul celor cu grup sanguin A față de cei din alte grupe (1), (6), (27).

Unii autori susțin astfel că „incidența bolilor ischemice ale cordului este legată cel puțin în parte de colesterolul seric” (19) și că „ar exista o componentă familială probabil genetică ce ar influența tendința la această boală” (32). Toate aceste date accentuează aspectul genetic al patogenzei bolilor ischemice ale cordului. Asupra mecanismului de asociere dintre valorile crescute ale colesterolului și grupele sanguine ABO, cercetările sînt deocamdată neconcludente.

A fost avansată și ipoteza prin care se sugerează că efectul grupelor sanguine asupra colesterolemiei ar fi mediat de către o izoenzimă intestinală — fosfataza alcalină — presupusă a juca un rol în absorbția unor lipide (24). Totuși cercetări întreprinse în același sens vin să infirme aceste ipoteze (3), (22).

Cercetarea noastră urmărește în principal să verifice pe un lot de 3 566 de persoane modul de distribuție al valorilor medii ale colesterolului seric în funcție de grupele sanguine ABO.

MATERIAL ȘI METODĂ

Materialul nostru se compune din 1 876 de femei și 1 690 de bărbați repartizați pe decade de vîrste între 20—59 ani. Toți subiecții fac parte din mediul rural și din diverse zone ale țării (9 sate din Oltenia și Hunedoara). Determinările au fost efectuate cu ocazia cercetărilor antropologice întreprinse în aceste zone de un colectiv al Centrului de cercetări antropologice București în perioadele 1956—1964 condus de prof. H. Dumitrescu (2), (7)—(9), (35)—(40). Unui număr mai mic de subiecți (805 femei și 788 de bărbați) li s-a calculat și indicele Rohrer care a fost de asemenea utilizat în lucrare. Subiecții din satele luate în discuție au același gen de alimentație, relativ săracă în grăsimi animale. Colesterolul seric a fost determinat la toți subiecții prin aceeași metodă (Sakett), iar pentru grupele sanguine s-a utilizat tehnica Beth—Vincent. Analizele au fost efectuate pe teren. Au fost eliminați din cercetare subiecții cu valori ale colesterolului sub $1g^{0}/_{00}$ și peste $3g^{0}/_{00}$.

La prelucrarea statistică a materialului am utilizat valorile logaritmice și nu cele naturale ale colesterolului, dat fiind distribuția mai diferențiată ce se realizează în acest fel (13), (41). Pentru compararea diverselor grupe am utilizat testul lui Student.

REZULTATE

La un număr de 1 593 de subiecți s-a calculat indicele Rohrer ceea ce ne-a permis să încercăm o corelație între colesterol și acest indice (tabelul nr. 1 și nr. 2).

Tabelul nr. 1

Colesterol seric/Indice Rohrer la femei

Indice Rohrer	Log. colest. $\bar{x} \pm \sigma$	$\bar{x} \pm 2\sigma$ mg %	A	B	O	AB	N
Subeutrofic 1.21–1.34	2,2774 $\pm 0,1038$	117–305 [189]	120 40,27 %	37 12,42 %	124 41,61 %	17 5,70 %	298
Eutrofic 1.35–1.54	2,2722 $\pm 0,0991$	118–295 [187]	166 48,26 %	57 16,57 %	103 29,94 %	18 5,23 %	344
Supraeutrofic 1.55–1.69	2,3022 $\pm 0,0916$	130–307 [202]	81 49,70 %	18 11,04 %	58 35,58 %	6 3,68 %	163
Total ♀	2,2819 $\pm 0,1001$	120–303 [191]	367 45,59 %	112 13,91 %	285 35,40 %	41 5,10 %	805

Tabelul nr. 2

Colesterol seric/Indice Rohrer la bărbați

Indice Rohrer	Log. colest. $\bar{x} \pm \sigma$	$\bar{x} \pm 2\sigma$ mg %	A	B	O	AB	N
Subeutrofic 1.21–1.34	2,2681 $\pm 0,0823$	126–270 [185]	138 43,53 %	45 14,20 %	111 35,01 %	23 7,26 %	317
Eutrofic 1.35–1.54	2,2786 $\pm 0,0726$	136–265 [190]	149 41,39 %	42 11,67 %	143 39,72 %	26 7,22 %	360
Supraeutrofic 1.55–1.69	2,3065 $\pm 0,0753$	143–284 [202]	54 48,65 %	15 13,51 %	35 31,53 %	7 6,31 %	111
Total ♂	2,2783 $\pm 0,0839$	129–279 [189]	341 43,28 %	102 12,94 %	289 36,67 %	56 6,60 %	788

În cadrul seriei feminine nu se observă vreo diferență semnificativă între prima și a doua clasă ($t = 0,6500$; $p > 0,5$). Diferența este semnificativă între ultima și primele două clase ($t = 2,9574$; $0,01 > p > 0,001$; respectiv $t = 3,3707$; $p \approx 0,001$). În seria masculină există diferențe semnificative între toate cele trei clase, după cum urmează: pentru clasa a doua față de prima $t = 4,3750$; $p < 0,001$; clasa a treia față de prima are un $t = 4,5176$ $p < 0,001$, iar clasa a treia față de a doua un $t = 3,4444$; $p < 0,001$. Compararea celor două serii pe clase de Rohrer, precum și a colectivității totale de femei și bărbați ne dă valori nesemnificative.

Seria de 1 876 de femei și 1 690 de bărbați a fost împărțită pe decade de vîrstă între 20—59 de ani. Materialul a fost repartizat apoi pe grupe de sînge ABO și s-au calculat valorile medii ale colesterolului corespunzătoare acestor grupe (tabelele nr. 3 și 4). Au fost efectuate apoi comparații între unele grupe (A : B; A : O; A : AB; O : B; AB : O).

Din analiza făcută pe sexe și pe grupe de vîrstă rezultă că pe seria noastră feminină (tabelul nr. 3) se observă, cu o singură excepție (la decada 40—49 ani, grupa de sînge O), că valorile medii ale colesterolului îmbracă un aspect crescînd în cadrul aceleiași grupe de sînge în funcție de vîrstă.

Tabelul nr. 3

Colesterolul seric și grupele sanguine ABO pe decade de vîrstă la femei

Grupa de vîrstă		A	B	O	AB	Total
20—29 ani	N	216	78	162	32	488
	log. colest. \bar{x}	2,2793	2,2230	2,2462	2,2559	2,2600
	σ	0,0947	0,0745	0,0926	0,0814	0,0923
	C.V.	4,1547	3,3501	4,1225	3,6083	4,0841
	$\bar{x} \pm 2\sigma$	125—294	118—235	115—270	124—262	119—278
30—39 ani	N	236	40	176	18	470
	log. colest. \bar{x}	2,3133	2,2475	2,2796	2,2617	2,2931
	σ	0,1832	0,0850	0,0895	0,0584	0,0721
	C.V.	7,9190	3,7819	3,9261	2,5821	3,1412
	$\bar{x} \pm 2\sigma$	68—478	117—261	129—280	142—233	140—273
40—49 ani	N	215	64	154	23	456
	log. colest. \bar{x}	2,3214	2,2544	2,2564	2,2918	2,2937
	σ	0,0929	0,0823	0,1006	0,0688	0,0962
	C.V.	4,0019	3,6506	4,1584	3,0020	4,1941
	$\bar{x} \pm 2\sigma$	136—312	123—262	113—286	142—268	134—325
50—59 ani	N	208	58	168	28	462
	log. colest. \bar{x}	2,3462	2,2872	2,3051	2,3325	2,3243
	σ	0,0821	0,0936	0,0899	0,0689	0,0885
	C.V.	3,4993	4,0923	3,9000	2,9539	3,8076
	$\bar{x} \pm 2\sigma$	152—259	125—298	133—305	156—295	140—252
Total ♀	N	875	240	660	101	1876
	log. colest. \bar{x}	2,3121	2,2517	2,2793	2,2808	2,2923
	σ	0,0983	0,0861	0,0948	0,0783	0,0971
	C.V.	4,2515	3,8238	4,1592	3,4330	4,2359
	$\bar{x} \pm 2\sigma$	130—322	120—265	123—294	133—273	125—305

Tabelul nr. 4

Colesterolul serie și grupele sanguine ABO pe decade de vîrstă la bărbați

Grupe de vîrstă		A	B	O	AB	Total
20—29 ani	N	173	58	148	28	407
	log. colest. \bar{x}	2,2544	2,1933	2,2392	2,2415	2,2414
	σ	0,0873	0,0967	0,0932	0,0889	0,0919
	C.V.	3,8724	4,4088	4,1622	3,9630	4,1001
	$\bar{x} \pm 2\sigma$	120—268	100—238	113—266	115—262	114—266
30—39 ani	N	188	67	143	24	422
	log. colest. \bar{x}	2,3094	2,2230	2,2410	2,2762	2,2706
	σ	0,0836	0,0872	0,0841	0,0821	0,0918
	C.V.	3,6199	3,9226	3,7527	3,6068	4,0429
	$\bar{x} \pm 2\sigma$	138—299	114—244	118—256	128—275	122—282
40—49 ani	N	205	71	148	21	445
	log. colest. \bar{x}	2,3566	2,2665	2,2680	2,3009	2,3101
	σ	0,0757	0,0853	0,0953	0,0932	0,0955
	C.V.	3,2122	3,7635	4,2019	4,0506	4,1340
	$\bar{x} \pm 2\sigma$	164—314	124—273	119—287	130—307	131—317
50—59 ani	N	176	60	146	34	416
	log. colest. \bar{x}	2,3615	2,2958	2,2977	2,3376	2,3273
	σ	0,0770	0,0740	0,0873	0,0706	0,0814
	C.V.	3,2606	3,2233	3,7994	3,0202	3,4976
	$\bar{x} \pm 2\sigma$	161—327	140—277	132—296	157—301	146—309
Total ♂	N	742	256	585	107	1690
	log. colest. \bar{x}	2,3220	2,2454	2,2616	2,2976	2,2879
	σ	0,0913	0,0921	0,0931	0,0899	0,0972
	C.V.	3,9319	4,1017	4,1165	3,9128	4,2484
	$\bar{x} \pm 2\sigma$	136—319	115—269	118—280	131—300	124—303

În ceea ce privește mărimea valorilor medii ale colesterolului în funcție de grupele sanguine ABO, se observă că cele mai mari valori sînt întîlnite la grupa sanguină A, apoi la grupa AB (cu excepția decadei de vîrstă 30—39 ani), urmînd, în ordine, grupa O și apoi grupa B.

Verificînd această observație prin testul t (fig. 1), se constată că valorile medii ale colesterolului celor din grupa sanguină A față de cele din grupa B sînt totdeauna semnificative, la decada 40—49 ani și 50—59 ani fiind chiar puternic semnificative. Același lucru rezultă din compararea valorilor grupei A : O (unde numai la decada de vîrstă 30—39 ani valorile se situează la limita semnificației). În ceea ce privește compararea pentru grupele A : AB, diferențele ne apar nesemnificative cu excepția decadei 30—39 de ani, unde valorile se încadrează la limita semnificației. Compararea valorilor colesterolului din grupele O : B ne dă rezultate nesemnificative pentru toate decadele cu tendință la semnificație pentru primele două. Aceeași situație o întîlnim și în cadrul comparației AB : O la care numai la decada 40—49 ani găsim o tendință la semnificație.

În seria masculină (tabelul nr. 4) valorile medii ale colesterolului merg tot în ordine crescîndă cu decadele de vîrstă și în cadrul aceleiași grupe de sînge. Ca și în seria feminină, valorile cele mai mari sînt atinse de grupa A, urmată în ordine de AB, O și B.

În ceea ce privește compararea valorilor medii ale colesterolului în funcție de grupele sanguine ABO, remarcăm (fig. 2) valori net semnificative pentru grupa A:B la toate decadele, de asemenea semnificative

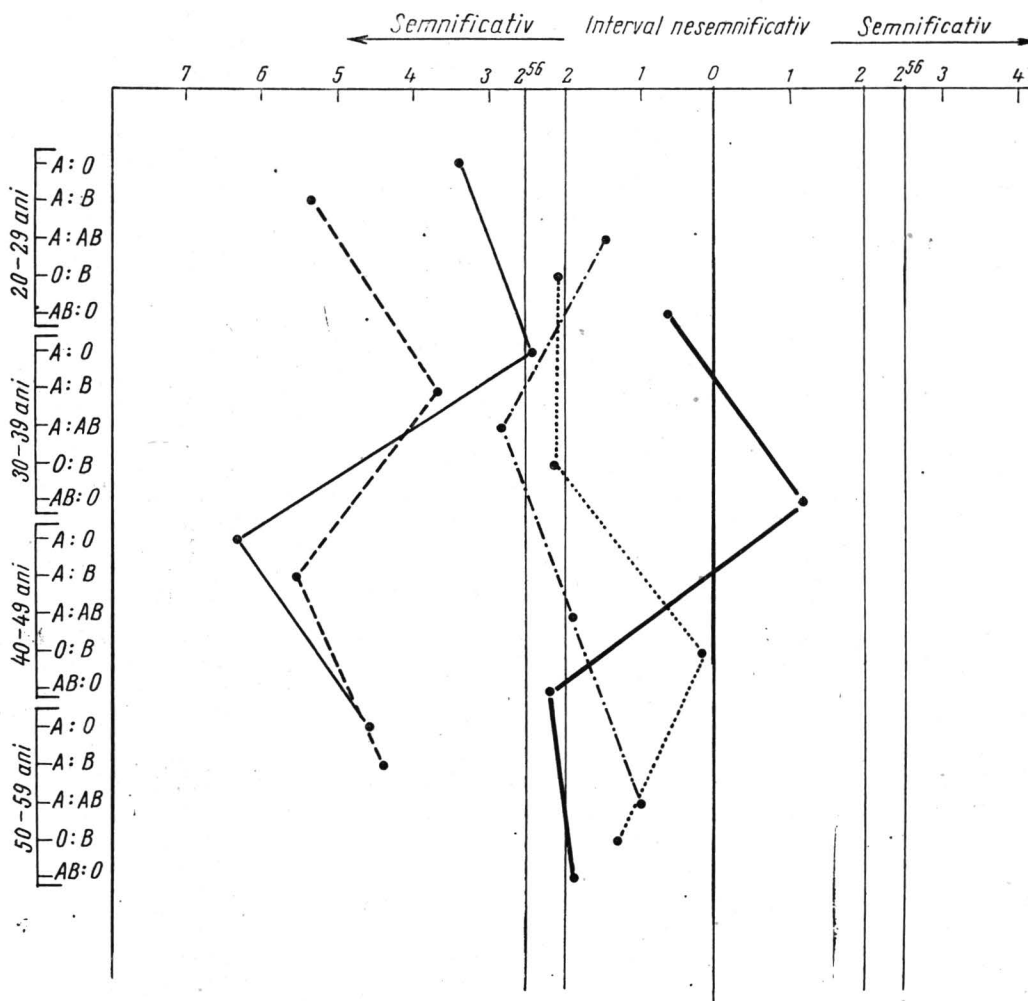

Fig. 1. -- Testul „t” cumulativ al valorilor medii ale colesterolului seric în funcție de grupele sanguine ABO pe criteriul vârstei la femei.

pentru grupa A:O (cu excepția decadelor 20—29 ani) și nesemnificative pentru grupa A:AB (cu excepția decadelor 40—49 ani și 50—59 ani care se situează la limita semnificației). Diferența dintre grupa O:B este nesemnificativă pentru toate decadele, cu excepția celor de 20—29 de ani. Compararea dintre grupa AB:O este nesemnificativă în toate grupele, cu excepția decadelor 50—59 de ani care se situează la limita semnificației.

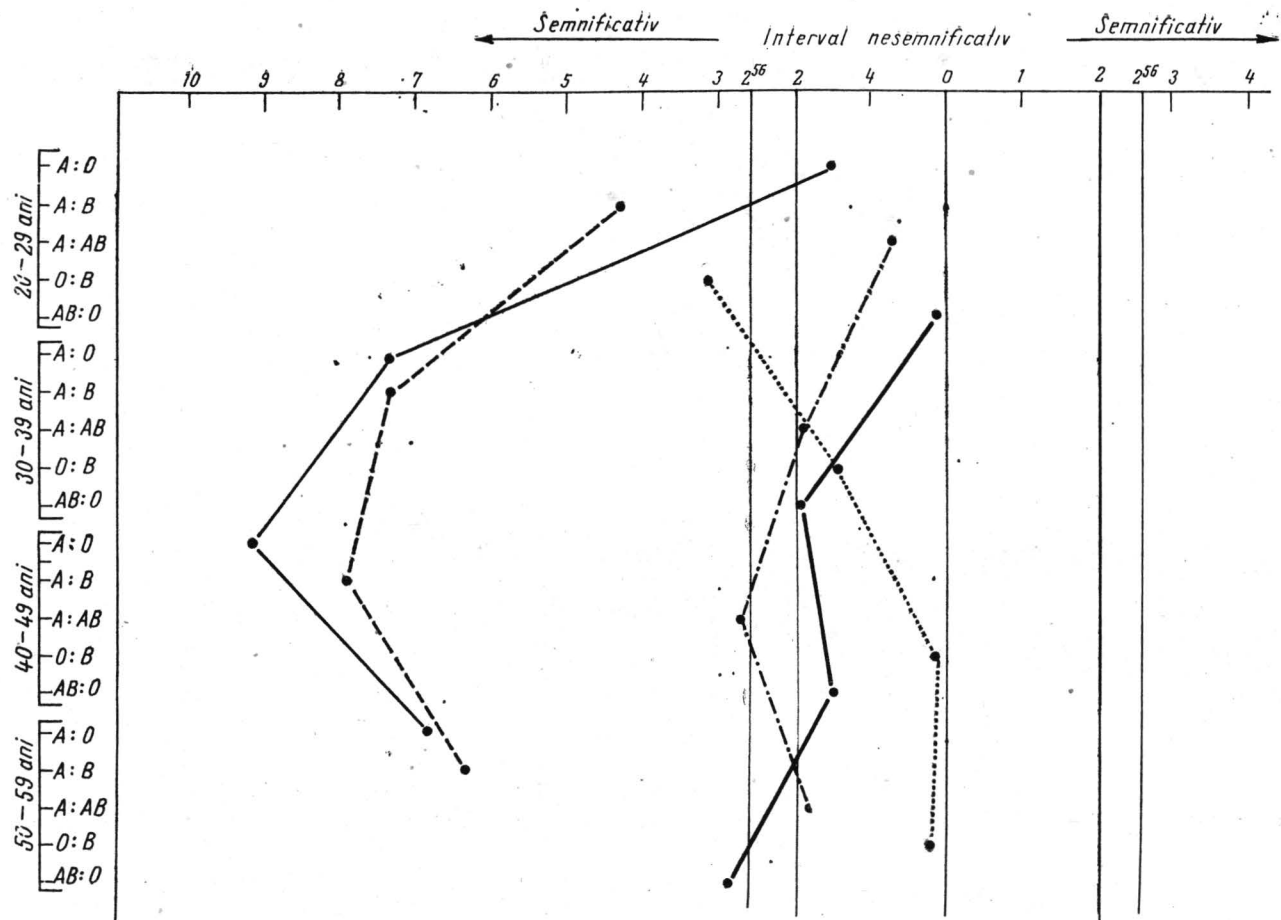

Fig. 2. — Testul „t” cumulativ al valorilor medii ale colesterolului seric în funcție de grupele sanguine ABO pe criteriul vârstei la bărbați.

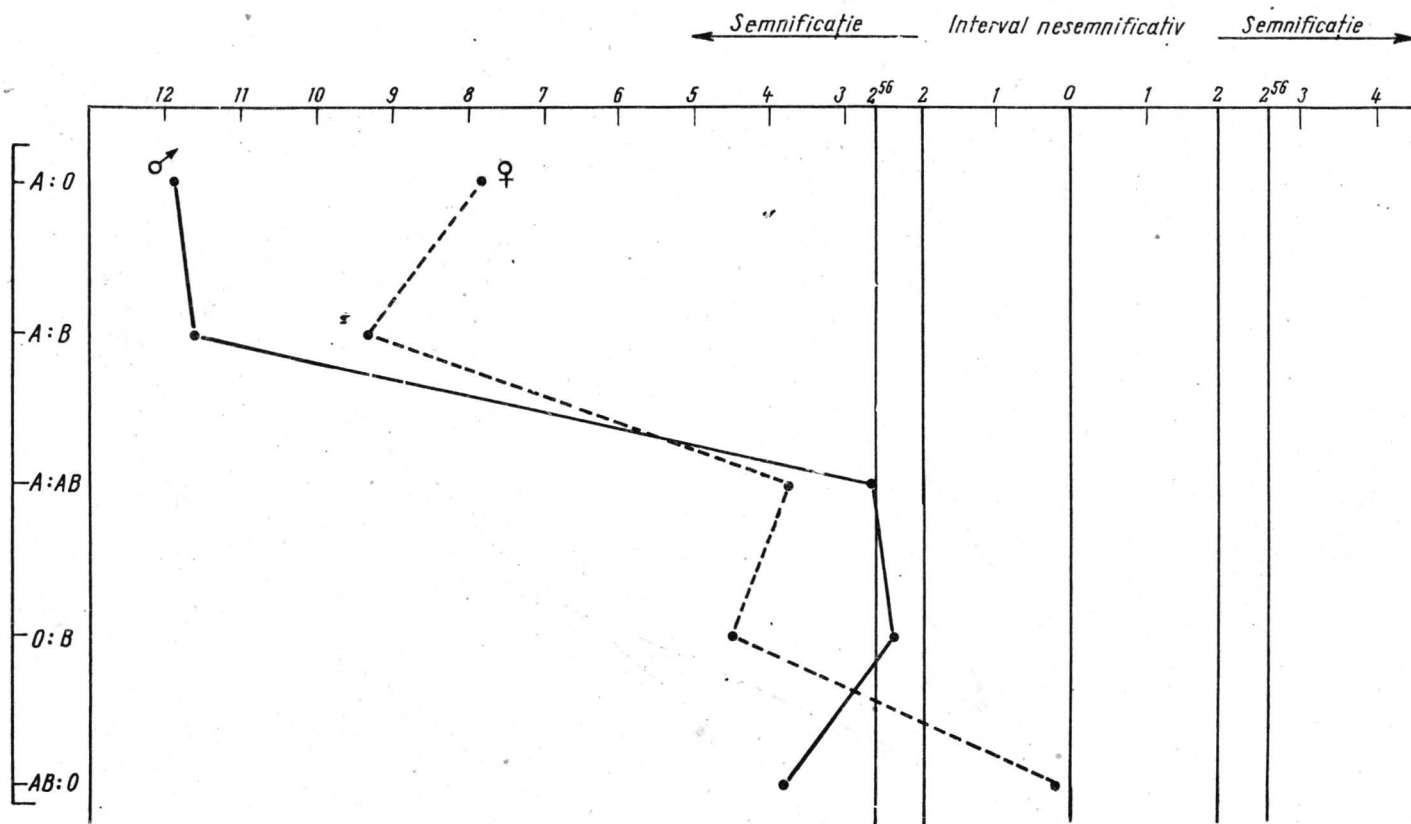

Fig. 3. — Testul „t” cumulativ al valorilor colesterolului seric în cadrul grupelor sanguine ABO pentru cele două serii totale de bărbați și femei.

Aplicind testul t al lui Student celor două colectivități (fig. 3.) și păstrind aceleași grupe de comparație putem urmări rezultatele obținute pentru cele două sexe.

Comparațiile dintre grupele A:O, A:B și A:AB dă diferențe semnificative la ambele sexe. Tot semnificativă este și valoarea rezultată din

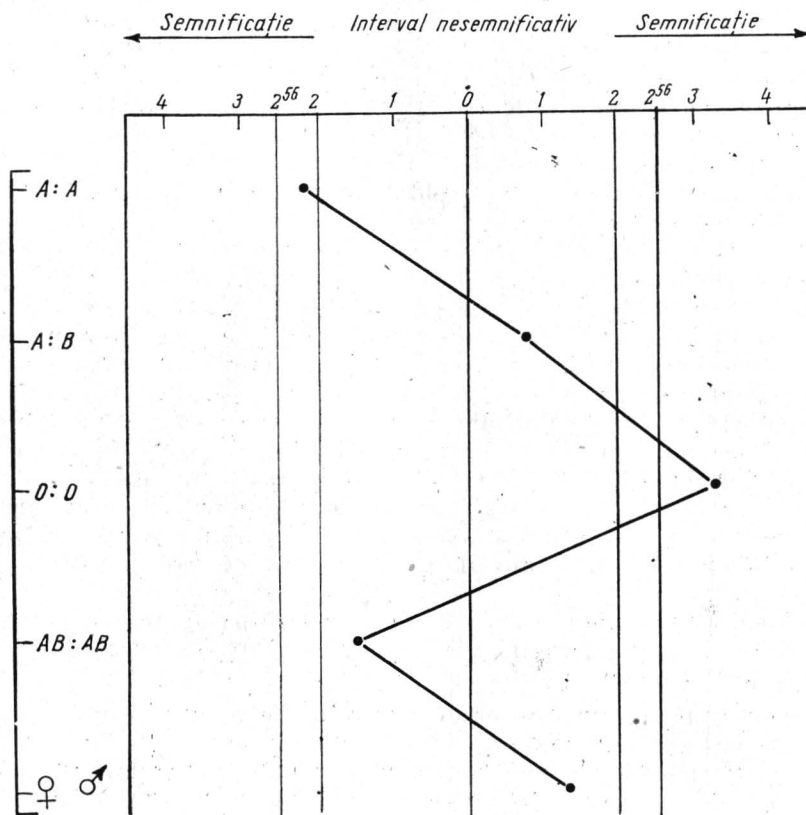

Fig. 4. — Testul „t” al valorilor colesterolului seric în cadrul grupelor sanguine ABO între seriile masculine și feminine.

compararea grupei O:B pentru seria feminină și cu tendință la semnificație pentru seria masculină. În ceea ce privește grupa AB:O deosebirea între cele două serii este netă.

Comparind valorile mediilor celor două colectivități (de bărbați și de femei) pe criteriul grupelor sanguine, precum și valorile medii ale totalității colectivităților (fig. 4) obținem rezultate nesemnificative pentru toate situațiile cu excepția grupelor O:O.

DISCUȚII

O discuție comparativă cu rezultate obținute de alți autori pe populații diferite este dificil de realizat dat fiind atât tehnica de determinare a colesterolului care diferă de la o lucrare la alta, cât și principiul

care a stat la baza alegerii materialului de studiu. Ne vom rezuma deci la o comparare cu cele câteva lucrări efectuate pînă în prezent pe populații europene aparent sănătoase.

Materialul nostru de studiu arată o creștere continuă a valorilor medii ale colesterolului seric în raport cu vîrsta și la ambele sexe. Rezultate asemănătoare au obținut și alți cercetători (22), (24), (26). Valorile atinse sînt mai crescute în seria feminină la primele două grupe de vîrstă, practic egale la grupa 50—59 de ani și mai scăzute la grupa 40—49 ani la seria feminină față de cea masculină. De remarcat că seria feminină a celor două grupe mijlocii de vîrstă (30—39 și 40—49 de ani) prezintă valori constante, în timp ce la bărbați se observă un salt net de la grupa 30—39 de ani la grupa 40—49 de ani.

Compararea totalității efectivelor între ele nu arată diferențe semnificative între cele două sexe.

Seriile noastre se situează ca valori ale colesterolului sub cele obținute pentru populația daneză (23) și engleză (22), (28), și peste valorile populației grecești (24).

În ceea ce privește raportul dintre colesterol și grupele sanguine ABO, se remarcă o concordanță pentru grupa A cu observațiile făcute de alți autori pe populații diferite (22), (24), (28), (30), astfel că persoanele cu grup sanguin A prezintă valori ale colesterolului semnificativ mai crescute decît cele din grupul O sau B. Între grupele O și B pe materialul nostru se observă valori mai crescute pentru cei din grupa O față de cei din grupa B, la fel ca în seriile engleze (22), (28) și contrar celor din seriile grecești (24) și suedeze (3). Asupra comportării grupelor AB acestea se apropie de valorile grupei A, dar numărul mic de cazuri nu poate duce la concluzii definitive.

În final putem spune că materialul nostru susține observațiile anterioare publicate de diverși autori în ceea ce privește corelația dintre colesterol și grupele sanguine ABO.

Mecanismul de asociere, precum și rolul jucat de fosfataza alcalină necesită încă studii suplimentare. De asemenea par a fi necesare reluarea cercetărilor pe populațiile asiatice, unde unica lucrare publicată pînă în prezent (33) infirmă existența vreunei corelații între grupele ABO și colesterolul seric.

În cercetarea de față am atins doar câteva aspecte privind rolul unor factori capabili să intervină în modificările colesterolemiei. Problema rămîne deschisă și se cer abordate noi soluții pentru elucidarea ei.

ASSOCIATION BETWEEN CHOLESTEROL AND ABO BLOOD GROUPS

ABSTRACT

The association between the way of distribution of the average values of serum cholesterol and of ABO blood groups was studied on a group of 3566 apparently healthy persons, originating from the rural environment. The material was distributed by sexes and age groups bet-

ween 20 and 59 years. A correlation between cholesterol and the Rohrer index was also attempted. The present investigation confirm for the observations of other authors on some European populations, as concerns the existence of an association of increased values of cholesterolemia with the blood group A. In our material the order is AB, O and B blood groups.

BIBLIOGRAFIE

1. ALLAN T. M. A.A. DAWSON, *ABO blood groups and ischaemic heart disease in men.*, Brit. Heart. J., 1968, 30, 377.
2. BĂLUȚĂ VICTORIA, ELENA DINULESCU, H. DUMITRESCU, *Unele constante biochimice sanguine*, în „Structura antropologică privită comparativ a satelor Nucșoara și Cîmpu lui Neag”, Edit. Academiei, 1966, 125.
3. BECKMAN L., OLIVECRONA T., *Serum cholesterol and ABO and Lewis blood groups.*, Lancet, 1970, I, 1000.
4. BENOIST J., *Les Martiniquais*, Bull. Mem. Soc. Anthropol., 1963, IV, 241.
5. BLANKENHORN D.H., JENSON J., STURGEON F., CHIN N.P., ARMSTRONG B.W., ENGELMAN L., *Effect of blood group on blood lipids in monozygotic twins*, Nature, 1967, 215, 1499.
6. BRONTE-STEWART B., BOTHA M.C., KRUT L.M., *ABO blood groups in relation to ischaemic heart disease*, Brit. Med. J. — 1962, I, 1646.
7. DRĂGHICESCU TATIANA, C. NEACȘU, *Aspectul biochimic al populației din regiunea Oltenia*, în „Atlasul Antropologic al Olteniei”, Edit. Academiei 1968, 187.
8. DUMITRESCU H., C. NEACȘU, *Studiul biochimic al populației din satul Bătrîna*, în „Cercetări antropologice în Ținutul Pădurenilor, satul Bătrîna”, Edit. Academiei 1961, 295.
9. DUMITRESCU MARIA, TIBERA-DUMITRU MARIA, *Repartiția procentuală a sistemului ABO și Rh^(D) la populația unor sate din regiunea Oltenia*, în „Atlasul Antropologic al Olteniei”, Edit. Acadmiei, 1968, 181.
10. ELWOOD P.C., MAHLER R., SWEETNAM P., MOORE F., WELSBY E., *Association between circulating haemoglobin level, serum-cholesterol and blood-pressure*, Lancet, 1970, I, 589.
11. FESSAS P., STAMMATOYANNOPOULOS G., KEYS A., *Serum cholesterol and thalassaemia trait*, Lancet, 1963, I, 1182.
12. FLATZ G., PICK C., SRINGAM S., *Haemoglobin E and — thalassaemic trait: their distribution in Thailand*, Ann. hum. Genet., 1965, 29, 151.
13. FLATZ G., *Serum-Cholesterin, ABO-Blutgruppen und Hämoglobintyp-Humangenetik*, 1970, 10, 318.
14. FRIEDMAN M., ROSENMAN R.H., CARZOLL V., *Changes in the serumcholesterol and blood clotting time in men subjected to cyclic variation of occupational stress*, Circulation, 1958, 17, 852.
15. GEDDA L., POGGI D., *Sulla regolazione genetica del colesterolo ematico.*, Acta Genet. Med. Gemellol., 1960, 9, 135.
16. HOBSON W., JORDAN A., ROSEMAN C., *Serum-cholesterol levels in elderly people living at home*, Lancet, 1953, II, 961.
17. JICK H., SLONE D., WESTERHOLM B., INMAN W.H.W., VESSEY M.P., SHAPIRO S., LEWIS G. P., WORCESTER J., *Venous thromboembolic disease and ABO blood type*, Lancet, 1969, I, 539.
18. JOHNSON B.C., EPSTEIN F. H., KJELSBERG M.O., *Distribution and familial studies of blood pressure and serum cholesterol levels in a total community — Tecumseh—Michigan.*, J. Chron. Dis., 1965, 18, 147.
19. KAGAN A., DAWBER T.R., KANNEL W. B., REVOTSKIE N., — *Serum — cholesterol and ischaemic heart disease*, Fed. Proc., 1962, suppl. 11, 52.
20. KEYAS A., ANDERSON J. T., FIDANZA F., KEYS M. H., SWANHB., *Effects of diet on blood lipids in man.*, Clin. Chem., 1955, 1, 34.
21. KEYS A., KARVONEN M., FIDANZA F., *Serum-cholesterol studies in Finland.*, Lancet, 1958 II, 175.
22. LANGMAN M., J. S., ELWOOD P. C., FOOTE J., RYRIE D.R., *ABO and Lewis blood-groups and serum cholesterol*, Lancet, 1969, II, 607.
23. LUND E., GEIL T., ANDRESEN P. H., *Serum cholesterol in normal subjects in Denmark*, Lancet, 1961, II, 1383.

24. MAYO I.O., FRASER G. R., STAMMATOYANNOPOULOS G., *Genetic influences on serum cholesterol in two Greek villages*, Hum. Hered., 1969, **19**, 86.
25. MEYER K., *Serum cholesterol and heredity: a twin study*, Acta Med. Scand., 1962, **172**, 401.
26. MIKKELSON O., MILLER E., RUSSEL HAYES E., TODD R.L., *Concentration of cholesterol in blood serum of normal man and its relation to age*, J. Clin. Invest., 1950, **29**, 1347.
27. OLIVER M.F., CUMMING R.A., *Blood groups and heart disease*, Brit. Med. J., 1962, **11**, 51.
28. OLIVER M. F., GEIZEROVA H., CUMMING R.A., HEADY J.A., *Serum cholesterol and ABO and Rhesus blood groups*, Lancet, 1969, **11**, 605.
29. PIKKARAINEN J., TAKKUNEN J., KULONEN E., *Serum cholesterol in Finnish twins*, Am. J. Hum. Genet., 1966, **18**, 115.
30. RUSSEK H.F., ZOHMAN B.L., *Relative significance of heredity diet and occupational stress in coronary heart disease of young adults*, Am. J. Med. Sci., 1958, **235**, 266.
31. SCHAEFER L.E., ADLERSERG C., STEINBERG A. G., *Heredity environment and serum cholesterol*, Circulation, 1958, **17**, 537.
32. SLACK J., EVANS K.A., *The increased risk of death from ischaemic heart disease in first degree relatives of 121 men and 96 women with ischaemic heart disease*, J. Med. Genet., 1966, **3**, 239.
33. SRIVASTAVA B. K., SINHA A.S., *Observations on serum cholesterol and lipid phosphorus levels in relation to ABO blood groups*, J. Indian. Med. Ass., 1966, **47**, 261.
34. THOMAS C.B., HOLLIES H. W.D., EISENBERG F.F., *Observations on seasonal variations in total serum cholesterol level among healthy young prisoners*, Ann. Int. Med., 1961, **54**, 413.
35. TIBERA — DUMITRU MARIA, ALOMAN S., *Grupele sanguine, factorii senzitivi și statusul salivar al populației*, în „Cercetări antropologice în Ținutul Pădurenilor — satul Bătrâna”, Edit. Academiei, 1961, 163.
36. TIBERA — DUMITRU MARIA, MORTUN MARIA, DRĂGHICESCU TATIANA, *Constantele biochimice la populația din zona de deal din regiunea Oltenia*, St. cerc. antrop., 1961, **2**, 113.
37. TIBERA — DUMITRU MARIA, DRĂGHICESCU TATIANA, *Recherches sur quelques constantes biochimiques de la population rurale de Roumanie*, Ann. Roum. Antrop., 1965, **2**, 93.
38. TIBERA — DUMITRU MARIA, CIOARĂ NELLI, *Cercetările unor constante biochimice în regiunea Hunedoara*, St. cerc. antropol., 1965, **2**, 247.
39. TIBERA — DUMITRU MARIA, BERONIADE SIMONE, DRĂGHICESCU TATIANA, *Constantele biochimice ale populației rurale din Grojdibodu — regiunea Oltenia*, St. cerc. antropol., 1966, **3**, 109.
40. TIBERA — DUMITRU MARIA, ALOMAN S., *Frecvența factorilor sanguini și senzitivi*, în „Structura antropologică privită comparativ a satelor Nucșoara și Cîmpu lui Neag”, Edit. Academiei, 1966, 115.
41. WOTTON I.D.P., KING E.J., MACLEAN SMITH J., *The quantitative approach to hospital biochemistry*, Brit. Med. Bull.

Centrul de cercetări antropologice București

**A TREIA ETAPĂ ÎN ISTORIA DEZVOLTĂRII
ANTROPOLOGIEI SOCIALE ȘI PSIHOCULTURALE
ROMÂNEȘTI.**

**COLABORAREA CU FILOZOFIA ÎN ÎNVĂȚĂMÎNTUL
UNIVERSITAR ȘI ÎN CERCETĂRILE DIN STAȚIILE-PILOT
BEREVOEȘTI ȘI CÎMPULUNG**

DE

VASILE V. CAMELEA, SILVIU COPOSESCU, GHEORGHITĂ GEANĂ, IULIA TRANCU,
L. TOMESCU, SANDA HOINIC, VIORICA APOSTOLESCU și DOINA BERCHINĂ

572

În dezvoltarea ei în România, antropologia socială și psihoculturală a parcurs, din 1955 și pînă în 1972, două etape¹. Din 1972 considerăm că începe o a treia etapă în istoria ei în țara noastră.

a) Prima etapă (1955–1964), pe care am denumit-o perioada de „debut” a acestei discipline antropologice în țara noastră, este caracterizată prin efectuarea de către doi sociologi a unor cercetări concrete de sociologie, demografie și etnografie; pe profil antropologic (pentru explicarea de exemplu a modificării compoziției antropofizice a unei populații, datorită imigrațiilor, explicarea modificării unor indici antropologici caracterizatori ai unor procese de microevoluție prin corelarea datelor biologiei umane cu datele de mediu social, economic și cultural, istoric și actual, în care s-au dezvoltat comunitățile unde astfel de procese au loc. Lucrările din această perioadă sînt valorificate publicistic în diverse monografii: Bătrîna, Nucșoara etc., ca și în culegerea „Probleme de antropologie” (vol. 4–7)².

b) A doua perioadă (1964–1972) am denumit-o „a consolidării” antropologiei sociale și culturale românești. Disciplina s-a autonomizat; a fost recunoscută, pe de o parte, de celelalte științe sociale, iar pe de alta

¹ V.V. Camelea, *Etapile dezvoltării și sistemul antropologiei sociale și culturale românești*, St. cerc. antropol., 6, 1969, fasc. II, p. 145–155.

² V.V. Camelea, *Development of the Romanian Studies of Social and Cultural Anthropology convergently with those of Physical Anthropology*, Annuaire Roumain d'Anthropologie, 3, 1966, p. 95–98.

de către antropologia fizică, tradițională în România, cu care va continua colaborarea, însă pe bază de reciprocitate, ca două discipline ale omului, gândit integral și dinamic, în care una va rezolva problemele de ordin morfofiziologic, iar alta pe cele de ordin comportamental, două ramuri mari ale antropologiei generale, independente sub aspectul organizatoric și mai ales în ceea ce privește legătura lor cu disciplinele de grupă. Organizatoric, în Centrul de antropologie, care devine și el independent (înainte funcționa ca o secție anexă a Institutului de Endocrinologie), ia ființă pentru prima oară în 1964 o secție de antropologie socială și culturală.

Antropologia socială și culturală inițiază de la această dată, cercetări proprii, specializate și interdisciplinare în coordonarea ei, asupra unor grupuri de populație românească, de agricultori și muncitori industriali. Aceste prime cercetări au devenit cercetări-pilot, creîndu-se două laboratoare permanente de teren: unul de antropologie socială și culturală rurală și altul de antropologie socială și culturală urbană.

Tema principală: „Omul în procesul industrializării și al cooperativizării cu mecanizarea agriculturii”. Este vorba de un studiu de „Structură socială — configurație culturală — personalitate în trecut, prezent și viitor”, în stațiile-pilot Berevoești și Cîmpulung, din zona Argeșului³.

În această a doua perioadă, antropologia socială și culturală românească își construiește un corpus de concepte și un aparat metodologic, formulîndu-și clar orientarea teoretică a investigațiilor ei.

„Antropologia socială și psihoculturală din țara noastră este o antropologie structuralist funcționalistă, dar istorică, efectuînd studiul comparativ societate, cultură, personalitate, în diferite contexte social-istorice, formațiuni social-economice, într-un sistem de gîndire integralist dinamic”⁴.

În cercetările ei asupra omului în viziunea unui sistem antropologic integral dinamic, antropologia socială românească a folosit într-o formă mult lărgită metoda interdisciplinară, a Școlii sociologice de la București, creată de D. Gusti, aceea a „echipei de echipe”, un grup de colective interdisciplinare, realizînd un sistem de conexiuni multinivelare, care să pregătească o sinteză finală, în care să fie integrate toate datele despre om, biologice, psihologice, sociale, culturale, istorice, ecologice, care pot contribui la studiul multilateral complex al omului.

Este vorba de o orientare structuralist-funcționalistă, precum am spus, dar istorică, avînd la bază o gîndire sistemică integratoare. Tratarea sistemică a fenomenului uman, folosirea metodei interdisciplinare, inerente viziunii sistemice, a obligat antropologia socială și culturală românească să colaboreze nu numai cu antropologia fizică, dar și cu alte științe, de la geografia umană pînă la istoria artei, apelînd la colaborarea tuturor științelor naturale, sociale și umaniste care pot contribui la studiul integral dinamic al personalității.

³ V. V. Cămelea, *Romanian Social and Cultural Anthropology and the Study of Man in Industrial Society. A team-work investigation at Berevoești pilot-station and the Argeș district*. Ann. Roum. d'Anthropol., 5, 1968, p. 99—102.

⁴ V. V. Cămelea, *Antropologia socială și culturală*, în „Sociologia românească azi”, Col. Sinteze sociologice, 1971, Edit. științifică.

Astfel orientată teoretic-metodologic, antropologia socială românească este și o antropologie *prospectivă*.

Tot în această a doua perioadă, după ce s-a elaborat un aparat conceptual și a fost aplicat pe planul metodei, s-a pus și problema dezvoltării ramurilor antropologiei sociale și culturale contemporane, urmărindu-se marile direcții de comportare umană, „constantele de cultură” sau „categoriile universale ale culturii”⁵.

S-au adus contribuții (cite 1—3 studii și cercetări pentru fiecare ramură) pentru dezvoltarea : *antropologiei ecologice, antropologiei economice, antropologiei demografice, antropologiei estetice, antropologiei educaționale, antropologiei lingvistice*, în final realizându-se o *antropologie integralist dinamică*, deci și *prospectivă*.

În această a doua perioadă, pentru a se dezvolta teoretic și metodologic, antropologia socială, psihologică și culturală românească s-a apropiat din ce în ce mai mult de *filozofie*, de *sociologie*, de *psihologie* și de *lingvistică*.

Consolidându-se pe plan național ea a început să se afirme pe plan internațional, mai ales în urma pătrunderii antropologiei sociale și culturale în învățămîntul universitar⁶.

c) A treia etapă în dezvoltarea antropologiei sociale, psihologice și culturale românești se deschide începînd cu anul universitar 1971/1972, cînd la facultatea de filozofie a Universității din București a fost introdus primul curs de „antropologie culturală”. În decurs de un semestru unul dintre noi (prof. dr. Vasile V. Caramelea) a predat studenților din anul ultim ai secției de filozofie problemele fundamentale ale antropologiei sociale și culturale și curențele de gîndire, antropologia culturală aplicată și prospectivă, sistemul antropologic integralist dinamic românesc experimentat în cercetările din laboratoarele-pilot de antropologie socială și culturală rurală Berevoești și de antropologie socială și culturală urbană Cîmpulung Muscel.

Prin această întîlnire pe tărîm didactic s-au deschis în țara noastră perspectivele de colaborare și în cercetările pe teren în problemele omului și culturii între facultatea de filozofie și laboratorul de antropologie socială și psihoculturală din Centrul de cercetări antropologice al Ministerului Educației și Învățămîntului⁷.

Pentru prima oară în țara noastră, studenții secției de filozofie sub conducerea cadrelor didactice și avînd concursul cercetătorilor științifici antropologi sociali și psihoculturali efectuează în cadrul practicii lor de vară anchete pe teren în întreprinderi industriale, cooperative agricole de producție din satul Berevoești și orașul Cîmpulung.

Studenții vor lua contact direct cu viața, vor cunoaște modul de muncă și în general modul de trai al omului contemporan, cultura la care el

⁵ V. V. Caramelea, „Categoriile universale ale culturii” și dezvoltarea în România a ramurilor antropologiei sociale și culturale contemporane, în St. cerc. antropol. 8, 1971, fasc. 1.

⁶ V. V. Caramelea, *Le premier cours „d'anthropologie culturelle” à la faculté de philosophie de l'Université de Bucarest*; idem, *Programme analytique du cours d'anthropologie culturelle tenu au IIe semestre de l'année universitaire 1971/1972 aux étudiants de la IVe année de la faculté de philosophie de l'Université de Bucarest*, în *Annuaire roumain d'anthropologie*, 9, 1972.

⁷ Tudor Bugnariu, *Social and Cultural Anthropology in Romania*, în *Annuaire roumain d'anthropologie*, 9, 1972.

Fig. 1: Echipa studenților Facultății de filozofie a Universității din București, în campania de cercetări concrete din vara anului 1972, în stațiile-pilot Berevoești și Cîmpulung Muscel.

<https://biblioteca-digitala.ro> / <https://www.antropologia.ro>

participă, la a cărei dezvoltare contribuie și pe care totodată o trăiește, constituind fundamentul structurării personalității lui.

Studentii vor învăța să aplice tehnici, metode de cercetare specializate, interdisciplinare, comparative, *observînd și participînd* la lucrări de colaborare conduse de specialiști sociologi, demografi, economiști, antropologi sociali și culturali, arheologi, psihologi, lingviști, ergonomiști, antropologi fizici care în continuarea unor cercetări din anii trecuți pregătesc capitolele pentru studiile-pilot de antropologie socială, psihologică și culturală în problema — sistem social — configurație culturală — personalitate — lucrări realizate interdisciplinar, *într-o viziune teoretică sistemică*, respectiv în specificul nostru în *sistemul antropologic integralist dinamic românesc*⁸.

Studentii vor fi învățați să adune date pentru un *atlas antropologic socio-psihiocultural* prin „metoda stațiilor-pilot” în vederea realizării unui studiu antropologic științific asupra *personalității naționale a poporului român*⁹. Rostul acestui studiu, care trebuie să încununeze cercetările românești de antropologie socială și psihioculturală, este *de ordin educativ, de a contribui la dirijarea dezvoltării multilaterale a personalității într-o societate socialistă multilateral dezvoltată*.

Ei vor fi învățați să pregătească date pentru elaborarea unor modele prospective în scop practic, de planificare, de dezvoltare prognozată a culturii în colectivitățile sociale studiate antropologic integralist dinamic.

Deci în noua etapă se prevede dezvoltarea în continuare a antropologiei sociale și psihioculturale românești, precum și a ramurilor ei, *antropologie economică, antropologie demografică, antropologie educațională, antropologie lingvistică* etc. atît pe calea cercetării, cît și a învățămîntului și bineînțeles a publicațiilor.

LA TROISIÈME ÉTAPE DANS L'HISTOIRE DU DÉVELOPPEMENT DE L'ANTHROPOLOGIE SOCIALE ET PSYCHOCULTURELLE ROUMAINE.

LA COLLABORATION AVEC LA PHILOSOPHIE DANS L'ENSEIGNEMENT UNIVERSITAIRE ET DANS LES RECHERCHES EFFECTUÉES DANS LES STATIONS-PILOTE DE BEREVOEȘTI ET DE CÎMPULUNG

RÉSUMÉ

Le développement de l'anthropologie sociale et psychoculturelle roumaine s'est effectué en trois étapes, à savoir : a) La première (1955—1964), la période de début de cette discipline, est caractérisée par des études et des recherches de sociologie, démographie et ethnographie effec-

⁸ V.V. Caramelea, *Histoires des théories dans l'anthropologie sociale et culturelle et l'appareil conceptuel des recherches roumaines de spécialité (I), Un système anthropologique „integraliste-dynamique” dans les laboratoires-pilote de Berevoești et Cîmpulung Muscel (Argeș)* in *Annuaire roumain d'anthropologie*, 1971, 8, p. 117—136.

⁹ V. V. Caramelea, Gh. Geană, L. Tomescu, Iulia Trancu, Sanda Hoinic și Viorica Apostolescu, *Din problemele teoretic-metodologice ale antropologiei sociale și culturale românești ; un studiu atlas reflectînd caracterul național prin metoda „stațiilor-pilot”*, in *St. cerc. antropol.* 1970 7, 2, p. 241—256.

tuées en vue d'interpréter les données de l'anthropologie physique. b) La seconde étape (1964—1972) est considérée la période de consolidation de l'anthropologie sociale et culturelle, quand la discipline s'autonomise et crée deux laboratoires permanents de terrain, en effectuant des recherches propres dans les stations pilote de Berevoești et Cîmpulung. c) La troisième étape, qui vient de commencer et qui est marquée par l'introduction de l'anthropologie sociale et culturelle dans l'enseignement supérieur (faculté de philosophie) et par la collaboration des anthropologues sociaux avec les cadres didactiques ainsi qu'avec les étudiants de la faculté, particulièrement pendant leur stage de travaux pratiques, dans les recherches sur terrain.

*Centrul de cercetări antropologice
Laboratorul de antropologie
socială și psihoculturală*

MOBILITATE SOCIALĂ ȘI COMPORTAMENT LINGVISTIC PROBLEME DE SOCIOLINGVISTICĂ ȘI DE ANTROPOLINGVIS- TICĂ ÎN CADRUL CERCETĂRILOR INTERDISCIPLINARE DIN STAȚIILE-PILOT BEREVOEȘTI ȘI CÎMPULUNG *

DE

VASILE V. CAMELEA și GHEORGHÎȚĂ GEANĂ

301 :4

În vremurile noastre, în contextul diversificării proceselor sociale și al accelerării dinamicii lor, sociologii, antropologii sociali și psihoculturali de la noi din țară și de pretutindeni acordă *mobilității sociale* o atenție crescîndă. Într-o definiție simplă, mobilitate socială înseamnă „mişcarea indivizilor, familiilor și grupurilor de la o poziție socială la alta”¹. Schimbările în poziția socială care prezintă interes privesc în special ocupația, venitul, puterea, clasa ori categoria socială etc. Mobilitatea socială este generată de probleme de ordin economic, psihic-cultural, de o mai mare rentabilitate a muncii, de ridicarea nivelului de viață, de diverse alte aspirații ale omului. În principal, mobilitatea socială este deci o problemă de interes sociologic, dar face parte dintr-un lanț mai complex de implicații cu prelungiri în planurile culturologice și psihologice. De aceea sociologii și antropologii o corelează nu numai cu structura sau cu stratificarea socială, dar și cu socializarea individului (iar prin aceasta cu educația și cu învățămîntul), cu realizarea lui ca personalitate, precum și cu alte fenomene social-umane, între care se numără și *comportamentul lingvistic*.

Antropologii s-au apropiat de problema relației mobilitate socială — comportament lingvistic fie venind dinspre lingvistică (Ed. Sapir²,

* Din materialele unei comunicări făcute într-una din ședințele publice ale Laboratorului de psiholingvistică și ale Grupului român de lingvistică aplicată din cadrul Universității București, sub conducerea prof. dr. doc. Tatiana Slama-Cazacu.

¹ Herbert Goldhamer, *Pschio Social Mobility*, în *International Encyclopaedia of the Social Sciences* (general editor: David L. Sills), New York, Macmilland and Free Press, 1968, 14, p. 429.

² Ed. Sapir, *Linguistique*, Paris, Les Editions de Minuit, 1968.

B. Whorf³), fie venind dinspre sociologie și culturologie (E.E. Evans-Pritchard⁴, W. Goodenough⁵), fie recurgînd la o colaborare interdisciplinară între sociologi și lingviști, ca în cazul nostru⁶.

Noi am fost interesați în propriile cercetări de teren, efectuate pe grupe de populație românească trăind în comunități rurale și urbane, atît de mobilitatea socială verticală, cît și de cea orizontală; am urmărit, adică, atît trecerile ierarhice de la o poziție la alta și de la o profesiune la alta, cît și migrațiunile de la o zonă la alta, pe fondul general de industrializare socialistă a țării și de cooperativizare a relațiilor sociale în agricultură.

În ceea ce privește comportamentul lingvistic, ne-a interesat locul pe care-l ocupă această formă de comportament uman în ansamblul schimbărilor socio-psihioculturale la o populație care își schimbă ocupația, formele de organizare a muncii, mentalitatea, modul de viață.

Cercetările s-au desfășurat mai întîi începînd din anul 1964 în stația-pilot rurală Berevoești-Argeș, primul laborator permanent de teren al antropologiei sociale și culturale românești, apoi în stația-pilot urbană, Cîmpulung Muscel.

Grupul de populație Berevoești cuprinde opt sate⁷ care, din motive economice și istorice, au dus fiecare în parte o existență socială relativ distinctă. De pildă, ungurenii, gămiceștii și brătienii s-au îndeletnicit în principal cu munca la pădure, oțelenii aproape în exclusivitate cu păstoriul, iar pămîntenii îndeosebi cu agricultura, pomicultura și creșterea vitelor mari. Aceste deosebiri de viață socială se reflectă și în limbaj, atît în fondul lexical activ, de bază, cît și în existența unor particularități fonetice. Deosebirile în grai le percep înșiși bășinașii. Un informator din Valea Satului observă la oțeleni o „vorbire ciobănească”, pentru că ei sînt „preocupați de vite”. O altă informatoare constată tot despre oțeleni că au vorba „așa, cam schimbată... tot românește, da' parca-duce așa oleacă-n altfel”. Și tot ea continuă: „stau mai bine ăștia din sat (din vatra satului — V.V.C., Gh. G.) ca vorbire”, apoi, cu un accent evident peiorativ: „oțelenii sînt niște *moțuflani*”.

O „despărțire la vorbă” (cum se exprimă o altă informatoare), dar pe temeiuri istorice, există și între ungureni și pămîteni. Ungurenii, care sînt tot români, dar veniți ulterior din Transilvania, spun, de pildă, „cine”, în timp ce pămîntenii spun „ciine”; ungurenii spun „corfă”, pămîntenii „coș” etc.⁸.

³ B. Whorf, *Language, Thought and Reality*, New York, Wiley, 1956.

⁴ E.E. Evans-Pritchard, *Social Anthropology*, London: Cohen & West, 1951.

⁵ W. Goodenough, *Cultural Anthropology and Linguistics*, în Paul L. Garvin (ed.), *Report of the Seventh Annual Round Table Meeting on Linguistics and Language Study*, Georgetown University, Monograph Series on Languages and Linguistics, no. 9, 1957.

⁶ Ș. Țicăloiu și V.V. Cămelea, *Industrializare, schimbări tehnice, social-economice și psihioculturale, limbaj, personalitate*, în St. cerc. de antropol., 1968 2.; Ș. Țicăloiu și V.V. Cămelea, *Procesul omogenizării limbajului în contextul social-cultural al industrializării*, în St. cerc. antropol. 1969, 1.

⁷ Pămîteni, Ungureni, Oțelul, Brătia, Gămicești, Mănești, Valea Satului și Orașelul minier.

⁸ Pentru toate exemplele de pînă acum a se vedea: Ș. Țicăloiu și V.V. Cămelea (1969).

Fig. 1—Lingvistul luînd probele de limbă vorbită în stația-pilot Berevoești-Argeș.

Asemenea deosebiri, indiferent dacă stau pe temeiuri economice sau social-istorice, sînt pe cale de dispariție. Echipele și brigăzile din întreprinderea minieră din localitate, precum și cele în cadrul cărora se desfășoară activitatea la C.A.P., cuprind laolaltă pămînteni, ungureni, brătineni, oțeleni etc., iar munca în comun contribuie la unificarea, la *omogenizarea limbajului*.

Un factor foarte puternic care acționează în același sens este *școala*. Două par a fi virtuțile școlii din acest punct de vedere. Întîi, limba care se predă în școală este limba literară, care posedă o mare forță conceptuală și care este unică. În al doilea rînd, școala aplică o corecție decisivă însăși bazei de articulație locală într-o etapă a vieții în care aceea nu apucă să se consolideze în structura personalității. Așa se explică faptul că alterările lingvistice de forma *hibrizilor* sînt mult mai frecvente la subtipul de personalitate mai vechi, format la școala tradiției, în timp ce generațiile tinere, care au beneficiat de o instrucție școlară consistentă și de calificări profesionale, manifestă în general o *pronunție corectă*. Astfel, un fost cioban și muncitor forestier, apoi miner, acum pensionar, deși pronunță corect „perforator”, „electrică” etc., pronunță totuși „vințuri” (în loc de „vinciuri” = troluiri), „maistor” în loc de „maistru” ș.a.; evident, că la cei neumblați și care s-au dedicat o viață întreagă ocupațiilor tradiționale, alterări de felul „coletiv” („colectiv”), „ezemplu” („exemplu”) ș.a. sînt fenomene obișnuite. În schimb, tinerii de pînă la 35 de ani pronunță corect cuvinte mult mai dificile: „distilerie”, „bolțari”, „cratere”⁹.

Toate acestea dovedesc că studiul comportamentului lingvistic oferă un set de indicatori importanți și interesanți ai schimbărilor socio-psiho-culturale care au loc la un anumit moment din viața unei comunități sau societăți.

MOBILITÉ SOCIALE ET COMPORTEMENT LINGUISTIQUE

Problèmes de sociolinguistique et d'anthropolinguistique dans le cadre des recherches interdisciplinaires effectuées dans les stations-pilote de Berevoești et Cîmpulung.

RÉSUMÉ

La *mobilité sociale* est en principal un problème d'ordre sociologique, mais elle fait partie d'une série plus complexe d'implications avec des prolongements dans les plans culturologique et psychologique. C'est la raison pour laquelle les sociologues et les anthropologues ne la corrélaient pas seulement avec la *structure* ou la *stratification sociale*, mais aussi avec la *socialisation* de l'individu (et implicitement avec l'éducation et l'enseignement), avec sa *réalisation comme personnalité*, ainsi qu'avec d'autres phénomènes sociaux humains, tels que le *comportement linguistique*.

⁹ Ș. Țicăloiu și V. V. Caramelea (1968).

Dans les recherches interdisciplinaires coordonnées par la sociologie et l'anthropologie sociale et culturelle effectuées, à partir de 1964, dans les stations-pilote de Berevoești et Cîmpulung, sur des groupes de population roumaine vivant dans des communautés rurales et urbaines, nous nous sommes préoccupés aussi bien de la mobilité sociale verticale que de la mobilité sociale horizontale. Nous avons donc poursuivi les *passages hiérarchiques d'une position à l'autre et d'une profession à l'autre*, de même que les *migrations* d'une zone à l'autre sur le fond général d'industrialisation socialiste du pays et de coopérativisation des relations sociales en agriculture.

En ce qui concerne le *comportement linguistique*, nous nous sommes préoccupés de la place que cette *forme de comportement humain* occupe dans l'ensemble des transformations socio-psychoculturelles chez une population qui change de métier, qui modifie les formes d'organisation du travail, sa mentalité, son mode de vie.

Nos conclusions relèvent que l'étude du comportement linguistique nous offre des indicateurs importants et intéressants des transformations socio-psycho-culturelles qui ont lieu à un certain moment de la vie d'une communauté ou d'une société.

Centrul de cercelări antropologice
Laboratorul de antropologie
socială și psihoculturală

ELEMENTE DE ANTROPONIMIE DINAMIC-COMPARATIVĂ ÎN SATELE PEȘTERA ȘI MĂGURA (ZONA BRAN)

DE

LUCIA MĂRCUȘ și VICTOR SĂHLEANU

572

În continuarea cercetărilor noastre de antroponimie (2), prezentăm date inedite privind alte localități din zona culoarului Bran. După cum se știe, această zonă a fost cuprinsă în campanii de teren ale Centrului de cercetări antropologice din București, în ultimii ani, în cadrul unor studii de supraveghere complexă a populațiilor.

MATERIAL ȘI METODĂ

Materialul de față cuprinde analiza unităților antroponimice (pre-numele) din satul Peștera, aflate în uz în perioada 1895 — 1968, și din satul Măgura din perioada 1896—1969 *.

S-au stabilit : numărul total (N) de nou-născuți, inventarul unităților antroponimice (U), pe care aceștia le-au primit drept prenume, ca și raportul (R) rezultat din $\frac{N}{U}$.

REZULTATE

Rezultatele primare obținute sint prevăzute în tabelul nr. 1.

Maxima putere circulatorie este înregistrată de unitățile antroponimice prezentate în tabelul nr. 2.

* Datele care constituie materialul de lucru analizat în această lucrare ne-au fost puse la dispoziție de către Sectorul de antropologie contemporană care lucrează în zona Bran.

Tabelul nr. 1

Situafja inventarului antroponimic din satele Peștera și Măgura

Seria	Peștera		Măgura	
	♂	♀	♂	♀
N	1.103	1.084	859	733
U	99	105	65	90
R	1 : 11,14	1 : 10,32	1 : 13,21	1 : 8,41

Tabelul nr. 2

Antroponimele de maximă putere circulatorie

Seria masculină						Seria feminină			
Nr. crt.	Rang	Unitate	Frecvența		Nr. crt.	Rang	Unitate	Frecvența	
			abs.	rel.				abs.	rel.
Satul Peștera									
1	I	Ion	335	30,61	1	I	Maria	291	26,80
2	II	Gheorghe	227	20,68	2	II	Ana	135	12,42
3	III	Nicolae	117	10,62	3	III	Elena	109	10,01
4	IV	Iosif	52	4,66	4	IV	Emilia	56	5,16
5	V	Moise	51	4,57	5	V	Zinca	53	4,88
Satul Măgura									
1	I	Ion	254	29,56	1	I	Maria	176	24,01
2	II	Gheorghe	188	21,88	2	II	Elena	93	12,60
3	III	Nicolae	108	12,57	3	III	Ana	81	11,05
4	IV	Moise	48	5,58	4	IV	Eugenia	39	5,32
5	V	Iosif	42	5,23	5	V	Suzana	37	5,04

Pentru stabilirea dinamicii antroponimice au fost analizate, comparativ pe serii, datele oferite de două secvențe temporale :

A) 1895 — 1908 B) 1953 — 1967 pentru satul Peștera și A) 1896 — 1910 B) 1953 — 1967 pentru satul Măgura (subliniem că cele două intervale sînt practic coincidente la cele două comune) ; date cuprinse în tabelul nr. 3.

Tabelul nr. 3

Elemente de antroponimie dinan'c-comparativă privind cele două perioade A și B

Seria	Masculină		Feminină	
Perioada	A	B	A	B

Satul Peștera

U	28	54	25	66
N	196	187	210	179
R	1 : 7	1 : 3,46	1 : 8,4	1 : 2,71

Satul Măgura

U	24	41	19	55
N	169	149	146	153
R	1 : 7,04	1 : 3,63	1 : 7,68	2 : 7,8

În listele care urmează sînt prezentate, alfabetic, prenumele care dispar, se mențin și apar în acest interval (1896—1967), așa cum rezultă din comparația celor două perioade (A și B).

În satul Peștera, pentru seria masculină d i s p a r — Aureliu, Avram, Emanoil, Eugen, Iancu, Ilie, Miron, Pantelimon, Szilord, Teodor, Valeriu, Virgil, Zaharia, Zenobie ;

s e m e n ț i n — Aurel, Cornel, Emilian, Gheorge, Ghrigore, Ion, Iosif, Moise, Nicolae, Paraschiv, Stoica, Vasile, Vicențiu, Victor ;

a p a r — Andrei, Axente, Benone, Constantin, Costel, David, Dănuț, Dorel, Dorinel, Floricel, Gelu, Georgel, Gică, Gicu, Ilarie, Ionel, Iulian, Leonida, Leonte, Lilian, Liviu, Marcel, Marinel, Marinică, Mihai, Mircea, Năică, Nelu, Nicușor, Octavian, Paulin, Petrică, Radu, Roman, Romică, Sorin, Severel, Tudor, Viorel, Vlad.

În satul Peștera, pentru seria feminină d i s p a r — Aurelia, Casandra, Eufrosina, Febronia, Floarea, Iohana, Paraschiva, Reveica, Safta, Sofia, Sultana, Varvara ;

s e m e n ț i n — Ana, Elena, Eleonora, Elisaveta, Emilia, Eugenia, Ileana, Maria, Niculina, Suzana, Valeria, Victoria ;

a p a r — Adriana, Alvița, Angela, Angelica, Anica, Anișoara, Aurica, Axenia, Camelia, Cameluța, Cornelia, Crinuța, Cristina, Danieluța, Daniela, Doina, Dorica, Dorina, Elisabeta, Eleonora, Ergica, Georgeta, Geta, Gliorica, Liliana, Lenuța, Leontina, Lina, Lucica, Lucia, Luminița, Magdalena, Miorela, Mariana, Marilena, Marinela, Marinița, Mirela, Monica, Nicoleta, Olimpia, Păuna, Rada, Rodica, Severica, Tatiana, Valentina, Vasilica, Viorica, Violeta, Vioara, Vița.

În satul Măgura, pentru seria masculină d i s p a r — Aldea, Axente, Dumitru, Miron, Moise, Sava, Stoica, Ștefan, Tudor, Vicențiu, Virgil, Zenobie ;

s e m e n ț i n — Constantin, Cornel, Emilian, Eugen, Gheorghe, Grigore, Ion, Iosif, Nicolae, Nistor, Paraschiv, Vasile ;

a p a r — Aurel, Claudius, Costel, Cristinel, Dan, Dănuț, Dorel, Dorinel, Emil, Georgel, Gică, Gigel, Ionel, Liviu, Marinică, Mihai, Mihăiță, Mircea, Nelu, Nicu, Nicușor, Octavian, Puiu, Remus, Severel, Tit-Liviu, Valentin, Viorel, Virgiliu.

În satul Măgura, pentru seria feminină d i s p a r — Halva, Iudita, Paraschiva, Reveica, Sultana, Trandafira, Varvara, Virginia, Zamfira, Zinca, Zoe ;

s e m e n ț i n — Ana, Elena, Elisabeta, Eugenia, Maria, Suzana, Valeria, Victoria ;

a p a r — Adriana, Alvița, Angela, Anica, Anișoara, Aurica, Camelia, Carmen, Claudia, Corina, Cornelia, Danieluța, Delicia, Doina, Dorica, Ecaterina, Emilia, Filița, Gabriela, Georgeta, Geta, Irina, Iuliana,

Iustina, Liana, Lidia, Livia, Lucica, Magdalena, Marcela, Mariana, Marilena, Meronica, Minodora, Mioara, Monica, Nadia, Nicoleta, Priscila, Rodica, Rozalia, Titeluța, Valentina, Violeta, Vioara, Viorica.

Comparația pentru cele două perioade ne mai arată că în timp s-a schimbat și rangul unor prenume (tabelul nr. 4).

Tabelul nr. 4

Antroponimele de maximă putere circulatorie în perioadele 1895–1910 și 1953–1967

Sexul	A					B				
	Nr. crt.	Rang.	Unitate	Frecvență		Nr. crt.	Rang.	Unitate	Frecvență	
				abs.	rel.				abs.	rel.
Masculin	1	I	Ion	59	34,91	1	I	Ion	36	24,16
	2	II	Gheorghe	34	20,11	2	II	Gheorghe	22	14,76
	3	III	Nicolae	28	16,56	3	II	Nicolae	22	14,76
	4	IV	Iosif	9	5,32	4	III	Aurel	7	4,69
	5	V	Moise	7	4,14	5	IV	Dorel	6	4,02
Feminin						6	V	Constantin	4	2,68
						7	V	Viorel	4	2,68
	1	I	Maria	43	29,45	1	I	Elena	26	16,99
	2	II	Ana	28	19,17	2	II	Maria	12	7,84
	3	III	Suzana	16	10,95	3	III	Emilia	7	4,57
Feminin	4	IV	Elena	13	8,90	4	IV	Rodica	6	3,92
	5	V	Zinca	9	6,16	5	V	Ana	5	3,26
						6	V	Mariana	5	3,26

Satul Peștera

Masculin	1	I	Ion	70	35,70	1	I	Ion	46	24,59
	2	II	Gheorghe	41	20,91	2	II	Gheorghe	38	20,23
	3	III	Nicolae	22	11,22	3	III	Nicolae	10	5,34
	4	IV	Moise	15	7,64	4	IV	Vasile	8	4,27
	5	V	Iosif	9	4,59	5	V	Dorel	6	3,20
Feminin						6	V	Nicușor	6	3,20
	1	I	Maria	68	32,40	1	I	Elena	24	13,40
	2	II	Ana	35	16,67	2	II	Maria	19	10,61
	3	III	Elena	14	6,67	3	III	Mariana	9	5,02
	4	IV	Varvara	11	5,24	4	IV	Doina	8	4,46
	5	V	Emilia	9	4,30	5	IV	Georgeta	8	4,46
Feminin	6	V	Suzana	9	4,30	6	V	Angela	7	3,91

DISCUȚIA REZULTATELOR

Din compararea tabelelor nr. 3 și 4, ca și din analiza listelor de prenume, rezultă că numărul unităților care apar în intervalul de timp cercetat este mai mare decât numărul unităților care dispar. Cu alte cuvinte, inventarul antroponimic are tendința să se îmbogățească. Îmbogățirea

este mult mai mare la sexul feminin, după cum rezultă din tabelul nr. 5.

Tabelul nr. 5

Creșteri procentuale ale inventarului antroponimic în cursul intervalului cercetat

Satul	Masculin	Feminin
Peștera	+93 %	+164 %
Măgura	+71 %	+190 %

În cursul acestui interval de timp (de peste 60 de ani), procentul prenumelor care se mențin nu depășește 50 %, după cum se consemnează în tabelul nr. 6.

Tabelul nr. 6

Valoarea procentuală a antroponimelor care se mențin și a celor care dispar, în cursul intervalului cercetat

Satul	Se mențin		Dispar	
	masculin	feminin	masculin	feminin
Peștera	50 %	48 %	50 %	52 %
Măgura	50 %	42 %	50 %	58 %

Mobilitatea mai mare a antroponimelor, la sexul feminin, semnalată de noi cu alte ocazii (2), se confirmă și pe baza materialului prezent. Ar fi însă greșit să se creadă că remanierea în timp a inventarului (a repertoriului) antroponimic duce la modificări foarte marcate ale „fondului antroponimic” al populațiilor. Unitățile care se păstrează (se mențin) continuă să acopere un procent important din numărul total de prenume, după cum arată tabelul nr. 7.

Tabelul nr. 7

Contribuția la N (în procente) a prenumelor care se mențin în cursul intervalului cercetat

Satul Perioada	Masculin		Feminin	
	A	B	A	B
Peștera	91 %	80 %	76 %	72 %
Măgura	93 %	85 %	84 %	77 %

Asemenea constatări sprijină teza existenței unui „fond antroponimic”, de bază, analog „fondului de bază” al cuvintelor dintr-o limbă (1), cu deosebirea importantă : „fondul antroponimic” poate fi particular unei localități sau unei zone geografice.

„Cantificarea” variațiilor și permanențelor în acest „fond”, în cursul intervalului cercetat, poate fi făcută și cu ajutorul unor indici sta-

tistici folosiți sau introduși în lucrări anterioare (3), cum ar fi indicele Sfarti:

$$I = \frac{c + d}{c - d}$$

(unde c reprezintă numărul concordanțelor, iar d numărul discordanțelor) sau coeficientul de corelație al rangurilor, ρ , după Spearman. Comparind perioadele A și B după aceste procedee pentru primele zece ranguri, obținem rezultatele notate în tabelul nr. 8.

Tabelul nr. 8

Indici de concordanță și corelație, obținuți prin compararea
perioadelor A și B

Satul	Masculin		Feminin	
	I	ρ	I	ρ
Peștera	-0,4	+0,28	-1,0	-0,18
Măgura	-0,4	+0,13	-1,0	-0,06

Așadar, deși se poate afirma că există permanențe majore de putere circulatorie, ele coexistă cu o accentuată schimbare în rangul de frecvențe ale celor mai întâlnite prenume. Această schimbare este aproape radicală în seria feminină. La Peștera, primele trei prenume masculine în ordinea descrescătoare a frecvenței „acoperă” aproape 68% din totalitatea prenumelor, în perioada A (și peste 50%, în perioada B); dar primele trei prenume feminine „acoperă” numai peste 55% din ansamblu, în perioada A (și 29%, în perioada B). (Pentru Măgura, cifrele corespunzătoare sînt, pentru seria masculină: 71,6%, respectiv, 53,7%; pentru seria feminină: 59,6%, respectiv, 29,4%).

O a doua serie de comparații sînt cele spațial-geografice. Satele Peștera și Măgura aparțin aceluiași „culoar Bran”; care este similitudinea lor antroponimică? O idee despre acest aspect ne-o dă tabelul nr. 9, care consemnează prenumele comune celor două localități în perioadele A și B , ca și în întreg intervalul 1895—1968 (pentru Peștera) și 1896—1969 (pentru Măgura).

Acest tabel ne arată că prenumele comune ating, pentru seria masculină, un procent de 46%, raportat la inventarul din Peștera, și de 69%, raportat la inventarul din Măgura; pentru seria feminină, cifrele sînt de 56%, respectiv, 65%. Calculînd pentru întregul interval indicele de concordanță, cifrele sînt, pentru seria masculină, egale cu -0,09 (respectiv +0,40), iar pentru seria feminină, egale cu +0,03 (respectiv +0,30). Calculînd, pentru primele zece ranguri, coeficientul de corelație ρ dintre ranguri (Spearman) am obținut datele prezentate în tabelul nr. 10. Corelațiile sînt, așadar, pozitive (mai marcate în seria masculină) și demonstrează că „fondul antroponimic” este în mare măsură comun ambelor localități. Mai mult, există tendința cronologică a unei mai mari similitudini.

Tabelul nr. 9

Situația inventarului antroponimic comun

Perioada Seria		A		B		Întregul interval	
Masculină	U	15		25		45	
	N	179·	158··	150·	127··	1017·	839··
	R	1 : 11,9	1 : 10,5	1 : 6,0	1 : 5,1	1 : 22,6	1 : 18,6
Feminină	U	11		35		59	
	N	159·	123··	130·	118··	1004·	680··
	R	1 : 14,7	1 : 11,2	1 : 3,7	1 : 3,4	1 : 16,9	1 : 11,5

· Pentru Peștera.

·· Pentru Măgura.

Tabelul nr. 10

Coeficienții de corelație între ranguri, pentru prenumele din satele
Peștera și Măgura

Perioada Seria	A	B
Masculină	+0,79	+0,62
Feminină	+0,40	+0,16

CONCLUZII

Cercetarea comparativă a două perioade de timp distanțate cu peste 60 de ani ne indică îmbogățirea și parțiala înlocuire a inventarului antroponimic, cu o schimbare a rangului de frecvențe a prenumelui — fenomene mai accentuate în seria feminină. Cu toate acestea, este remarcabilă prezența unui „fond antroponimic de bază”, ca o permanență onomastică a populației.

Pe de altă parte, există evidente similitudini în inventarul antroponimic și în dinamica sa, în cele două localități aparținând aceleiași zone geografice (culoarul Bran).

ÉLÉMENTS D'ANTHROPONYMIE DYNAMIQUE COMPARATIVE
DANS LES VILLAGES DE PEȘTERA ET DE MĂGURA
(ZONE DE BRAN)

RÉSUMÉ

On a étudié les prénoms en usage pendant environ soixante-dix années (1895—1969). Le répertoire devient plus riche (surtout chez les

femmes); une forte proportion des prénoms est perdue (le pourcentage des prénoms qui se maintiennent ne dépasse pas 50%); les rangs se modifient, mais un « fond de base » persistant traduit certaines permanences onomastiques, assez proches dans ces villages qui appartiennent à la même région géographique et au même profile ethnique et anthropobiologique.

BIBLIOGRAFIE

1. GRAUR AL., *Fondul principal al limbii române*, București, Edit. științifică, 1957.
2. MĂRCUȘ LUCIA și VICTOR SĂHLEANU, *Elemente de dinamică antroponimică în comunele Moeciu de Sus și Moeciu de Jos, zona Bran*, în St. cerc. antropol., 1971, 9, 1.
3. SĂHLEANU VICTOR și LUCIA MĂRCUȘ, *Note de antroponimie privind două așezări din zona Argeș*, în St. cerc. antropol. 1971,, 8, 2.

Centrul de cercetări antropologice București

ERATĂ

<u>Pagina</u>	<u>Rîndul</u>	<u>În loc de:</u>	<u>Se va citi:</u>
113	fig. 5	l'_x	e^0_x
237	3 de jos	Macmilland	Macmillan
237	4 de jos	Pshio <i>Social Mobility</i>	<i>Social Mobility</i>

St. cere. antropol., 1972, t. 9, nr. 2

Lucrări apărute în editura Academiei
Republicii Socialiste România

- Sub îngrijirea acad. Șt.- M. MILCU și HORIA DUMITRESCU, *Cercetări antropologice în Ținutul Pădurenilor, satul Bătrina*, 1961, 408 p. + 17 pl., 52,50 lei.
- C. MAXIMILIAN, în colaborare cu V. V. CAMELEA, P. FIRU și ADINA NEGREA-GHERGA, *Sărata Monteoru. Studiu antropologic*, 1962, p. + 3 pl., 23,10 lei.
- Șt.- M. MILCU și H. DUMITRESCU, *Atlasul antropologic al Olteniei*, 1968, 275 p., 6 pl., legat anvelopă, 36 lei.
- MARIA CRISTESCU, *Aspecte ale creșterii și dezvoltării adolescenților din Republica Socialistă România*, 1969, 285 p., legat, 16,50 lei.
- OLGA NECRASOV, *Originea și evoluția omului*, 1971, 276 p., legat, 28 lei.

St. cerc. antropol., tomul 9, nr. 2, București, 1972

I. P. I. c. 1713

43 881

Lei 35.—